

דעת הרבנים

חלק ראשון

כולל בתוכו דעת הרבנים הבד"ץ בירושלים וההלמת אספת רבני ארץ ישראל (עם חתימות בערך ממאה רבנים) בדבר השתתפות הנשים בהבחירות לאספת הנבחרים בארץ ישראל. גם שתי תשובות ארוכות בד"ץ מהרב הגאון האמיתי וכו' מהר"ר מאיר דן שליט"א אבד"ק אסמ"רא בפולין מלפנים אבד"ק דווארס. בעהמ"ח ס', חסרת ישראל (על סה"ס), כלי חסדה" (עזה"ת) ועוד.

ונלווה לזה קונטרס

מלחמת מצוה

בו נפתחים חמשה פרקים הכוללים ביאור רחב מנמ' וראשונים בהלכה זו, גם תשובה נכונה בדברים ברורים על המאמר הנדפס ב"המזרח" שיצא להשיג ולדחות דברי הרבנים האוסרים. (וכסופו הערה בדבר כניסה למקום המקדש בזה"ו)

סאח

מנחם מענדל בהר"פ ג" קאשער

ווארשא

מסורר בדפוס נחמן אהרן יאקאבי, גאלעווקי № 18

שנת פרת לפ"ק

Sefer DAAS HORABONIM I MILCHEMES MICWO
w sprawie wyborów żydowskich w Palestynie.
ulożył i wydał M. KASZER, Warszawa 1920 r.

ג'ה. דברים אחרים בתור הקדמה.

זה כשיה חרשים שמענו שכאדן ישראל נתעוררו רוחות סערות בין אחינו החרדים שבים בדבר הכחידות, אספה המסדרת או אספת הנבחרים שרצו הציונים ליסד שתהא והסתדרות הצבורית והלאומית היחידית של יהודי א"י וליצור באה כח כלפי חוץ וכלפי פנים, ואחינו החרדים סרכו מלהשתתף בה, ואחר מהטעמים היה שהכחידות נקבעו על יסוד בחירה כללית כלי הכלל מין, וכנגד זה יצאו הרכנים הנאונים שבא"י בסתאה גלויה לעדת ישראל שכל ישתתפו בכחידות כאלו כלי הכלל מין, כי מדין התורה אסור לגשים להשתתף בכחידות, וכראש האוסרים המה הנאונים המפורסמים מוהרי"ו דיסקין שליט"א ומוהרי"ח זצ"ל ונענפלד שליט"א וכל הרכנים החרדים, גם כנסת הכ"י ירושלים קיבוץ של שמונים ח"ח מוסמכים להוראה, הסכימו על איסור זה. וכאשר בא בעל מדי-רחישא לא"י וראה את הענין המסוכך והכין שהקהל הארצי ישראלי ישמע לדברי הרכנים ולא לעצת הציונים נור לרחות את הכחידות לזן כלתי קבוע, וכ"כ נתקעם ע"ז אחר מהמהגונים הראשים של הציונים בא"י עד שגור אומר ששהנכון לקבוע ענו מרחיק את האלמנט הכלתי פורה מכל התערבות כעניני הכנין הלאומי וכו'.

עתה מקרב כהעידה המורחית העולמית באש"שרם דרש הרב עמיאל מנאיוכה להוציח קומסייה של רכנים בא"י וכוה"ל סורחיים וכלתי סורחיים שיונו ויכדו הלכה זו וויציאו את פסק ריגס כמשך שלשה חרשים. הצעה זו עוררה וכוהים ארוכים: החכם באשי עוה"ל אמר כי המורחי בא"י איננו יכוד ללכת נגד רוב החרדים ורוב הרכנים שם המתנגדים להשתתפות הנשים בכחידות וכאמה גם רוב המודהים בא"י אין רעתם נוחה מכחידות אלה. אולם הרב לגרוי (אבר"ק זאווערציע) אמר כי מצד ההלכה אין כל איסור בדבר, אך אם אחרים רואים בזה הריסת התורה אין אנו יכולים להביל עליהם את רעתנו.

וזה איהו שכועות התחיל השכועון "המורחי" כורשה (שאין דעתו נוחה מהמורחיים בא"י שסמכים עם הרכנים לאסור השתתפות הנשים בכחידות) להרעים מאסר ארוך מח"א (אשר מעולם לא שמענו ולא ראינו את שמו וזכרו על שדה התורה רק להכריז בין קו"ל על שדה ההשכלה) לזון כהלכה זו אם מצד דין התורה מותר לנשים להשתתף בכחידות, ומביא טעמי האוסרים ומדחה אותם מנס' ומפרי המוסקים ומסיק כי לא לכר שאין איסור כוח אלא שצוה היא כי הנשים תשתתפנה ותצטרפנה לדעה ולקלפי כאספת הנבחרים ובכל ענינים השייכים ליושבי המדינה ולהסתדרותה וכאנשים הנה לכל דבר.

בקראי את האסר הג"ץ חס לבי בקרבי ואסרתי אוי לו לדור שכך עלתה ביסיו! שכל הרוצה לנלות פנים בתורה שלא כהלכה ולהפך דברי א' חיים הרשות בירו, ואין מי שיוכל לסחות, ולא עוד אלא שהסתדרות שלפנים היא מרבית בשם הדת ובשם מקצת חרדים חרשים מאמרים כאלו.

אולם פסקו של הח' הנ"ל מתאים הוא עם היסודות של המורחי שנתקה גם כן אתר הענל החרש שנבדא ונתגדל בסתנה הציונים הוא הלאומיות החרשה שאין לה שום שייכות כלל עם לאום בני ישראל העתיק, עם עם קדוש אתה לה' א', ומי כעסך ישראל ניו אתה, רק לאומיות חרשה ששז שנים ספורות לה, וענל זה ד"ר החפאי אלפי אלפים מבני ישראל והוגיות את לכם מאביהם שבשמים כי בעור שוה וזן לא כביר עד שלא פרשו הציונים כ"כ את רשתם על פני פולין היו סקומות לאין מספר שלא נראה ולא נשמע מי שיעבור על מצות התורה אפילו בצנעה וכש"כ בפרהסיא כי גרש היה בקרב כל ישראל אשר הבהל שבת בפרהסיא וכדומה נחשב כמסור ובאינו יהודי ונכדל מעדת בני ישראל, ואף כי שעכר כסתר על כל התורה עכ"ז בפרהסיא ירא היה לעבור כי לא רצה לנחק את התקשרותו ויתומו עם עדת בני ישראל. עתה כאשר נכרא הענל הזה הלאומיות החרשה נשל מסות תבושה מאת כל המושעים וכל מיני אמצעים הסיתו ונהדיתו את צעירי בני ישראל (והצ"ח מסייע) שיכולים לעבור ר"ל על כל התורה כולה ולסלאות כל תאוות לבם והצ"ח בפרהסיא ובכ"ז להיות יהודי ולהב אם רק יקרא א"י לאומי וידבר בלשון הקודש דייקא

ויעבור עכור ישוב א"י וכאותה שעה יתקף ויגדף את החרדים שאינם מודים בלאומיות
החרשה ואינם עוברים עכור ישוב א"י לפי רוח הציונים.

והמורחיים שטו נ"כ אחר הענל הוה ועור כסדה מרובה יותר שהענינו את הלאומיות
כאחד מעקרי ויסודי האסונה ולאני מאמין חדש, ויותר כונו אצלם כי שאינו מורה
בלאומיות החדשה מפי שכופר בכל התורה ר"ל, וכענל זה הושבים הם לרמאות כל
מכותיהם ועל כל צער וצער רגיל על לשונם רק הלאומיות ובה הם מחזקים את הציונים
באסרם כי הציונים הם נ"כ חלק חשוב מכלל עם ישראל.

אולם אנו החרדים לא כן סוברים! אלא כל מי שכופר ועובר על אחד מעיקרי

התורה כפרהסיא ולא עור אלא שלוחם נגד הרת אינו נחשב ככלל
ע"פ דין התורה, עי' גמ' תולין ה' י"ג, - יו"ד סימן ב' קנ"ח קע"ח, רמב"ם פ"ב מה'
ע"ז ועור כ"ב כ"ש, וכפ"ז מהל' יסו"ח פ' הרמב"ם שפ"ח בשורה שבתבה אפיקורס
מצוה. לשורפה ילא להניח שם לאפיקורסים ולא למעשיהם אכל עכו"ם שכתב ינו, ע"כ.
הרי אפי' ב' ס"ח ששמות הקרושים כתובים בה ואין בה שום פסול ורק מפני
שלא להניח שם למעשיהם אסרו חכמים שמצוה לשורפה, על אחת כו"ב שמצוה עלינו
שלא להניח שם למעשיהם הנרועים, ומצינו לחול' שבטלו לזר עשרת הדברות ככל יום
מפני המינין שאסרו רק עשרת הדברות מן השמים וכפרו כשאר התורה, כש"כ וכש"כ
שאר לנו לחרש ולעשות עיקרים חרשים כמו המורתי שמצוה את הלאומיות עם הרת
כתדא דרנא, מפני המינין שתופסין בעיקר אחר והוא הלאומיות, וכופרים בהרת ומסייעים
בה כזה את עבדות הציונים להעביר את בני סהרת, וראה מ"כ ראש הנאונים
דכינז סעדיה נאון כספרו האמונות והדעות מאמר ג' פ"ז, אופנתו איננה אומה כי אם
כתורותיה, ע"כ, והכוסר כתורה אינו ככלל האומה כי אם חוצה לה.

ואפילו כעבדות ישוב א"י אסור לסייע ע"פ דין התורה את הציונים העוברים
כפרהסיא על הרת, ראה מ"כ אחר מגדולי ישראל לפני הרבה מאות שנים מוכא
כס' כל בו סי' קכ"ו ותשכ"ן סי' תקנ"ט ור"ל, כתב הר"ם ושאלת עיקר המצוה ללכת
לא"י וכו' ויהר מכל מיני עון ויקיים כל מצות הנהגות בה שאם יחא יענש יותר על
העבירות שיחא שם מבחזין לארץ כי ה"א דורש אותה תמיד ועיני ה' בה והשנהגות
תמיד ואינו רוסה המורר במלכות כמלשין למורד חזין למלשין והיינו ארץ אוכלת יושביה
זכן נמי ולא תקיא הארץ וגו' לפי שהיא מקיאה עובדי עבירה וכו' ואותם שהולכים
לשם ורוצים לנהוג בה קלות ראש וכפחזותם להתקוטט שמה קורא אני עליהם ותכנאו ותלמאו
את ארצי מי בקש זאת מידכם רמוס חצוי, עכ"ל, מי לא ישתומם לראות איך הנאון
הקדוש הוה ראה ברות קדש! הכהיר עור לפני יותר מחמש מאות שנה את אשר נתהוה
ונתקיים מפי כימינו אלה שעולים לשם לעקור על כל התורה כפרהסיא (גם התולדות
המעצבות הוה כבר נשמעו כימים אלו, השי"ת ירחם).

אמנם המורחיים אינם רוצים לרעת ולשמעו מאמרים כאלה, ואצלם הלאומיות
היא עולה על נבי כולם וכנדר כולם, - וכן כנירון השאלה הוואת מסק כעל המאמר
כ"המורחיי' להלכה מצד הלאומיות שרי כח לה להפך את הרת על צדה וצא את מקומו
היאות כהמורחיי, וכאשר שמעתי השאלה עומדת כעת מחדש על הפק, ולמען שלא
ישעה הקורא תמים את המאמר הנ"ל ויחשוב בלבו שבאמת מצד הדין אין כוה איסור
רק מרת חסידות הוה, וזה הוה הרעש של החרדים, אסרתי לא עת להשות עתה עת
לדבר להסיר מכשול מהקוראים ולהראות לפני העולם טעמוני ושנינוני העצומים שהיו לו
לכעל המאמר כ"המודחיי' (הכנה"ח חיים משרנוביץ) כמעט ככל ישורה ושוה, גם להוכיח
בראיות ברורות (ולא באתי כוה כפ"מולים ארוכים כי אכ"מ רק כדברים פשוטים ומפורשים)
שספק הרבנים הנאונים הכ"ד בא"י שרירין וקייסין בכל תוקף ועוז.

דעת הרבנים.

פסק הרבנים בארץ ישראל והבד"ץ בירושלים עיה"ק ת"ז
ע"ד השתתפות הנשים בהבחירות לאספת הנבחרים.

לאחינו שלומי אמוני ישראל באה"ק ת"ז.

נודע לנו כי למרות מה שכבר נהפרכס אשתקד מאת כל גדולי ירושלים
תו"ב איכור בחירת הנשים ותערובת המין, עדיין משהדלים לקרא לאספה
מיסרה או בשם החדש, אספת הנבחרים" עפ"י היסוד של בחירת נשים, ונקל
מאד להבין איזו תוצאות רעות תצאנה מאספה כזו המיוסדת בראשיתה על יסוד
פורץ פרצה גדולה בהוה"ק ובסדרת המדות של עם ישראל, וסופה ח"ו הרס
אנדרלמוסאי בכל יסודי הוה"ק, מצאנו איפא חובה בנפשנו לעורר את אחביי,
שלומי אמונים, שידעו את אשר לפניהם למען אשר לא יתחכרו עמהם ולא
ישתתפו ח"ו, בהנחת היסוד המזיק של אספת הנבחרים והננו מביעים בזה, בשם
כל עם ישראל דגאמן לאלקיו, את מחאתנו נגד איתו הקומץ הקבץ של אנשים
חפשים הרחוקים מרוח ישראל, שהעמידו את עצמם, בלי דרישה עם ישראל
ובלי דרישת הממשלה י"ה, כ"א על דעת עצמם בתור אפטרופסים על כלל
ישראל להעמיד לנו אספת נבחרים הזאת, ומנמנם ניכרה וכולסת ונראית
שהיא בניגוד גמור לתוה"ק, אשר היא חיינו ואורך ימינו, והיא תהלתנו גם
נגד העמים, והכרת ערכנו ביחוד בעיני הממשלות הנאורות המבירות בחופש
הדתות בכלל, והמוקירות את עם ישראל ביוחד רק בגלל שמירתו את הוה"ק
בכל נסיונותיו הקשים והמרים במשך אלפי שנות גלותו, ואנחנו בתקנתנו, שאם
השי"ת יתן אותנו לחן ולחסד בעיני המלכויות לתת לנו יתד נאמן במקום הקדש
כאשר ריחם עלינו בימי ברש המלך אשר פקד ורשעה לעורא ונחמ"י להשתדל
בשוב אה"ק כרצונו של ממה"מ הקב"ה, יהי זה למלא דבר השי"ת ונביאין
שיתישבו ישראל בא"י ללכת בדרכיו ולדבקה בתורתו ובמצוותיו. אולם ישור
אה"ק בלי תורה ומצוות לא זוהי התועלת ולא זוהי תקות ישראל אשר אדיר
חפצם לשבת על האדמה אשר נשבע ד' לאבותינו לתת לנו ליראה אותו ולקיים
כל חקיו ומשפטיו, מצותיו ועדותיו בתקונן בכל פרטיהן וקדוניהן כאשר
מקובלים אנחנו מאבותינו הקדושים דור אחר דור.

ועל כן אין לאספת הנבחרים הזאת ולא לכל ההחלטות שהתקבלנה בה
שום ערך חקי ומוסרי לא בישראל לא באוה"ע.

ואתם אחביי, בני אותם האבות הקדושים, אשר עמרו על הר סיני
המתקדשים בקדושת ישראל, וההולכים בדרכיו, השמרן לנפשותיכם ואל
תשתתפו בבחירת איסוד של אספת הנבחרים האסורה עפ"י התוה"ק, אל תלכו
בדרך אתם, אל תתנו יד להם, אל תמסרו קול להם, דעו נא כי כל ההולך
בדרכם הרי זה סתרחק מדרכי השי"ת, כל המוסר קולו לבחירות בתערובת
המין הר"ז מכריז בקולו שאין לו חלק בסדרת וקדושת עם ישראל וכל הנהגת יד

דעת הרבנים

לבחירה זו, הר"ז כותב וחותם ומעיד על עצמו שאין לו נחלה בתורת ישראל והר"ז חז' ככלל מדים יד רמה בתורת משה, והתורה אמרה (במדבר טז) והנפש אשר תעשה ביד רמה מן האורח ומן הנר וגו' כי דבר ה' בזה ואת מצותו הפר וגו' ר"ל. ושומע לנו ישכן במח ושאנן מפתח רעה.

ואנו מקיים להשי"ת, אשר לא ידח ממנו נדח, כי גם חטאי עמנו יפקחו עיניהם לראות נכוחה ולהכיר באור עולם של תוה"ק וישונו כולם בתשובה שלימה, ויעשו אגודה אחת לעשות רצון השי"ת ולעבדו בלכב שלם, ומלאה הארץ דעה את ה' וארכתנו מהרה תצמח בצמיחת קרן לכן דוד רוח אפינו משיח ה' שיתגלה בב"א. כעתירת המחכים ומצפים לישועה קרובה, לישועה אמת ואמונה חסד ורחמים, לישועה עולמים.

הבעתיה בחדש הגאולה, ניסן התר"פ לכ"ע, בירושלים עה"ק תככ"א.

נאם יצחק ירוחם בהגאון החסיד מו"ה משה יהושע יהודה ליב זצ"ל

דיסקין

נאם יוסף חיים זאנענפעלד.

נאם משה נחום וואלענשטיין.

נאם מרדכי ליב רובין.

נאם יצחק כמוהריא זל פרענקעל.

(בר"צ לכל מקהלת האיטלנים).

החלטת אספת רבני איי.

באסיפה הכללית של רבני ארץ ישראל, מכל העדות שהיתה בירושלים ביום ד' כ"ו ניסן תר"פ, החלט שבע"פ של השתתפות הנשים בכחידות כמו שנתקבל בועד הזמני הוא נגד דת משה ויהודית, ונגד רוח האומה בכלל, וכ"ז שלא יוסר החרוץ הזה לא ישתתף שום איש מכשרי ישראל באספת הנבחרים.

וגם החלט, לפרסם ברבים ולהמציא להועד הזמני את התזכיר שנתקבל באספת הרבנים הנז' וזה נוסחו:

(א) אספת הרבנים הכללית של רבני איי, מודיעה בזה לכל הקהל האי שכדי לתת לאספת הנבחרים העתידה להיות בא"י יפוי כח לאומי כללי, מוכרח הדבר שהסעיף ע"ד השתתפות הנשים בכחידות יתבטל, בלא זה לא ישתתף בה רוב הצבור שבא"י והמניעה של השתתפות — היא אצל רוב הצבור מניעה גפסית עמוקה שלא תוכל להבנע מפני כל כח.

אם יתבטל הסעיף הזה, או יהי' להאספה ציון לאומי כללי. ואם לא יתבטל הסעיף, הרי זה גורם שתהי' האספה נחשבת רק בתור אספה של ספלגה ולא יהי' לה יפוי כח לאומי כללי.

(ב) אספה הרבנים מודיעה את החלטתה שאספת הנבחרים המתכוננת להיות אין לה שום יפוי כח בכל ענין הנוגע לעניני קדש ודת, לא במובן הפרטי ולא במובן הצבורי ולא במובן הלאומי הכללי. כי הנהלת כל עניני קדש ודת היא מסורה רק בידי ההנהגה הכללית של ועד הרבנים הב לצי של ארץ ישראל.

הגני לאשר שכל האמור בזה, תחלט ע"פ האספה הנז'.

ולראי' כעזרה הק' אברהם יצחק הכהן קוק

עובר עבדות הקדש על אדמות הקדש החונה פעה"ק ירושלים הוכב"א.

ואלה הם הרבנים אשר לקחו חבל בהאספה הנז' ותתמו על ההחלטה :
 (נשיאי הכבוד) הרב חיים מ' אלישר, ראש רבני הספרדים, הרב ליפמאן
 דוד שוואקס, ראב"ד אשכנזים חסידים, — (סגנים) הרב צבי פסח
 פראנק, ראב"ד אשכנזים פרושים, הרב בן ציון עזריאל, חכם באשי ביפו, —
 (מנהל האסיפה) הרב יחיאל מיכל טיקאצ'נסקי, מנהל ת"ת וישיבת עץ חיים,
 (המוזכר) הרב שמואל אהרן נכר, — (כר"צ הספרדים) הרב דוד פאפו,
 הרב אברהם פילוסוף, הרב יוסף מ' לוי, — (כר"צ אשכנזים פרושים)
 הרבנים: יונה ראם, יוסף נרשון הורוויץ, מו"צ ומנהל הישיבה כס"ש, —
 (כר"צ אשכנזים חסידים) הרבנים: פישל בערנשטיין, זאב מנצבערג, —
 (הרבנים מורי הוראה) הרבנים: יחיאל מיכל הורוויץ, יעקב משה חרלפ,
 יצחק צבי רבלין, מנחם נתן אוערבאך, דוד טיקאצ'נסקי, — (ראב"ד דק"ק
 מערכים) הרב יוסף חיים כהן, (ראש חבמי אר"צ) הרב שאול חיים דאוויץ
 דכהן, (ראש חבמי התימנים) הרב שלום אלשיך, (ראש חבמי הכוכארים)
 הרב אברהם הלמודי אמינוף, — (עוד מחברי ועד הרבנים שכירושלים
 אשכנזים) הרבנים: אהרן שלמה מרדכי מואר, אברהם משה לונץ, אשר
 קוסמאן, אברהם משה קאצינעלינבויגען מנהל ישיבת ציון, אלי' ראם שויב,
 ברוך פרידענבערג, נרשון לפירות דובער עפשטיין, דוד בהר"ץ, הויזש
 דוד הירשבוים, זרח אפרים עפשטיין מנהל ישיבת תורת חיים, חיים יהודה
 ליב איערבאך מנהל ישיבת שער השמים, יוסף בנימין שמעינבוין שויב,
 יעקב אשר הלוי נראיעווסקי, ישראל פורת מנהל ת"ת וישיבות של פקוא"ם
 פקפ"ז אס"ר, יעקב יוסף ויסטראווסקי יצחק אוערבאך, משה ליב בעריג-
 שטיין, משה פריינקילטאהל, משה גאלדמאן, מענדל נאה, מאיר אדלער
 מנהל ת"ת וישיבת חיי עולם, מרדכי דוד לעווין, צבי כהנא שפירא שמחה
 בונם ווערנער, שלמה אהרן ווערטהייסער, שלמה מנחם וויינטרויב, —
 (עוד מחברי ועד הרבנים שכירושלים ספרדים) הרבנים: אברהם ביגאנו,
 אברהם עדס, אברהם עזריאל, אברהם אלנראף, אליהו אנכט, אליהו
 אלעגמי, בן ציון אלקוציר, בן ציון פונאטו, בן ציון חון, יצחק קאפח,
 יויראל מרנאנה, חנניה נכריאל שבתי, חיים פיררו, חיים אלעראקי, יעקב
 לופו, יוסף ידיר הלוי, יוסף הלוי מטבריה, יהודה הכשיש, לוי חסדי.

דעת הרבנים

מרדכי מיוחס, מאיר אלנראף, נחמן אנגיל, רפאל הכהן שאקו, רחמיס מיוחס, שלום הדאיה, שמעון אשריקי, שמואל פאדרו. — (סיפוי) הרבנים יוסף הלוי ראב"ד, שניאור סלאנים רב לחסידים, יהודה ליב פישמאן ראש לשכת המזרחי, משה אוסטרובסקי. (מרחובות) הרב יהושע העשיל מרגליות, (מטבריה) הרב משה קליערס רב ואב"ד, (מחיפה) הרב ברוך מארקוס רב ואב"ד. (משפיה) חיים שו"ב. — (ואלה הרבנים אשר לשכת המאורעות האחרונים לא יכלו לבוא והודיעו את השתתפותם ע"י מלגרים) רבני חברון, רבני צפת, רבני הספרדים מטבריה, הרב מראשון לציון, הרב מעקרון, הרב מזכרון יעקב.

תשובות הרב הגאון המפורסם מאסטראווא (פוילין) שליט"א (מלפנים אבד"ק דוואהרט)

(א) ב"ה יום א' א"ח ש"פ תר"פ לפ"ק אסטראווא.
כבוד הרה"ג מנהלי, אגודת שלומי אמוני ישראל שיחי' שלו' וברכה.
מכתבכם השנתי ובו העלה מה' יודישע פרעסע' נ' 12 אשר בו כותב ה' טשרנוביץ מאמר, לשאלת בחירת הנשים, ואם אמנם עוד לא נשלם המאמר, מ"מ מראש דבריו ניכר אנה פניו מועדות בענין זה, ובקשתם ממני לחז"ר בענין זה להלכה, והנה טרם שאכתוב בזה חז"ר, — אעיר את אוניכם שמצר תשובת ח' טשרנוביץ אין לכם לפחד בלום, כי ברור הדבר שדבריו לא יפעלו כלל על לב איש ירא ונחרד לדבר ה' ולתורתו, כי דבריו דברי בורות ודברי מינות וממקור משחת ונבאש יצאו, והגני להעתיק איזה דברים לדוגמא. בראש דבריו כתב בזה"ל, ולפ"ז לא הדי שאלות מדיניות, כהרי סתם שאלות של איסור והיתר שכל מורה הוראה פוסק על פי ראות עיניו, אלא ככל שאלה ושאלה צריך לשקול עד כמה האיסור שבדבר מצד הדת מכריע בנגד הצורך שבדבר מצד דרישת המדינה, כי לפעמים מה שאסור ליחיד, הותר לרבים, כגון: קרבנות צבור שדוחים השבת והטומאה וקרבנות יחיד אינם דוחים את השבת ואת הטומאה, ולפיכך אין הכרעה זו נתונה אלא לכ"ד הגדול שעומד בראש חיי הדת והמדינה כאחת, העתקתי כל לשוני להראות שהוא סוכר שמה. דק"צ דו"ש וטומאה הוא מפאת שדרישת המדינה דוחה עניני הדת, ולכן יש הברל בין רבים ליחיד. והנה מלכר שהדברים הם דברי בורות, שאין חילוק כלל בין קרבנות צבור לקרבן יחיד בענין רחיית שבת וטומאה כי אם הלוי עיקר בקרבן אשר קבוע לו זמן שאו אפילו קרבן יחיד דוחה שבת, כמו חביתי כה"צ ופרו ואילו של אהרן, וכן להיפך פר ושעיר של ע"ז ופר העלם דבר של צבור כיון דאינו קבוע להם זמן א"ד שבת וטומאה, וזה מכוון לכל

בר בי רב, ולכך זאת לומר רענין קרבנות צבור שדוחין את השבת הוא מצד תיקון המדינה וללמוד מזה שענין תיקון המדינה קודם להרת, — דבר זה למר מכית רבו ה' האלהיים שהחליט כן באמפת בראשווייני ממעם זה לדחות את השבת ליום הראשון יען כי עניני המדינה דוחין עניני הדת, ולמד זאת מקרבנות שדוחין שבת במקדש שה' ענין מדיני, כמו שמבואר באריכות בהספרים שנתחברו בימים הרם אודות תהלוכות האספה הג'ל, ועי' בספר סנתה קנאות להרצ'ה ז"ל ובס' תולדות הרפרסאציאן הרתית לה' בערנפעלד ותרוא שרברי ה' משרנוביץ לוקחו משם. וכמות אני בו כי זה החל לעשות ללכת בעקבות ה' האלהיים בזה, וכמח יוציא מזה הלכה למעשה בענין חילול שבת במלאכות דאורייתא ב"ארץ ישראל" אשר הם רוצים לבנות. אך זאת בודאי אין עוד מקחלם אצלו. אם לדחות את השבת ליום א' או ליום ו' כמנהג רוב המדינה שם, ואולי יניח את הפסק הזה שיתכרר ע"י ב"ד הגדול שיבחרו הם. — ותא חזי מה בין החפשים הוקנים להרבנים הצעירים. החפש הגדול ה' מאקס גורדוי אמר כי רצונו שיבנה ירושלים והמנהדרין ישובו לאיתנם. והוא יהי' הראשון שיהי' נדון הסקילה על חילול שבת, ו"רב צעיר" אומר ללמד מקרבנות שדוחין את השבת שענין מדינה דוחה את השבת. ועי' ברמכים סוף הלכות שבה מ"ש בענין חומר איסור שבת ודי בזה לראות מנחת פני האנשים האלה. — עוד כהב ה' משרנוביץ בזה"ל: אף הכלל שהעמידה המשנה כל מ"ע שהו"ג נשים פטורות אינו כלל נסוד בכל התורה כולה, כפ"ג בענין זה ממשמעות כל התורה כולה אפשר להעמיד כלל זה: במצוות לאומיות שחיובן מיטל על כל האומה, כלומר שהצבור כולו חייב בהן. וביחוד כשהן נעשות מפני זכרונות הסתוריים נשים חייבות בהן כאנשים אפילו כשהן מ"ע שהו"ג למשל, מצות הקהל, שמחת החג, מצה בפסח, מקרא מגילה, נר חנוכה, וכדומה, ולא פטרו את הנשים מן מ"ע שהו"ג אלא במצות פרטיות שחיובן מיטל על היחיד לברו בדברים שב"א למקם לפי שהחיוב, המשפחתי המוטל עליהן דוחה החיוב, הדתי, אבל החיוב, הלאומי גדול מהחיוב המשפחתי ויפיכך האחרון נדחה מפני הראשון, עכ"ל.

משתוקק הייתי לידע כוונת ה' משרנוביץ, באמרו, כנראה ממשמעות כל התורה כולה, על איזה תורה כיון בזה? האם באמת הקף בעינו בזה את כל התורה כולה שבכתב ושבע"פ? ויודע דברי המו"ז ה' ראש השנה שבכה"ג בא להראות כל דווקא ולא רובו ככולו? ולמד את הכלל הנפלא הזה שהלאומיות גדולה מהדת, ולכן הדת נדחה בשביל חובה המשפחתית שיש על האשה ולא הלאומיות, או כיון בזה להבריל לכל התורה כולה של רבותיו אשר מרם שאב רובי תורותיו כמו "וויים", "גיינער", קראכמאלי וכיו"ב — כי בתורתנו הקדושה שבכתב ושבע"פ לא מצאתי בשום אופן יסוד לדברים הורים והמרים האלה.

הנה ראש דבריו במצות הקהל, שחשב אותה למצוה לאומית ולכן נתחייבו בה הנשים, המה דברי בורות. (א) הלא גם הקף חייבין במצוה

זו, וזה פשוט דכדבר שנתחייבו גם התינוקות לא יתכן לפטור נשים.
 (ב) מצות הקהל אינה חיוב על כלל האומה רק על אותן מישראל שבאו לקיים
 מצות דאייה, אמנם לבוא לירושלים ביחוד בשביל מצות הקהל לא מצאנו
 חיוב בשום מקום. (ג) כי כ' כל"ח פ' בהר אות א', דזה שנצטוו ישראל
 במוצאי שנת השביעית במצות הקהל מפני שעתה מתחילין ישראל לשוב
 לחיהם הטבעיים לחרוש ולורוע בדות, שלא ידמו בלבכם כי בשנים האלו
 מתפרנסים ממעשה ידיהם ובכחם ועוצ' ידם יעשו את החיל הזה, לזאת יקרא
 המלך לפניכם משנה התורה להת בלבכם את ההכרה האמיתית כי ארץ ישראל
 היא ארץ אשר עני ה' בה תמיד, וכי רק ע"י התורה והמצוה יבוא מטר בעתו
 והאדמה התן יכולה כמו ששפורש במשנה תורה. (ד) אם ה' ניצוץ אמת בלבו
 ה' רואה סתירה כל בנינו במצות ראי' שפמורות הגשים אף כי זה מוסכם
 מכל מפרשי התורה שמלבד גודל קדושת מצוה זו אשר נתקדשו ישראל
 בעלותם להראות כרגל מלכד ואת הוא ענין לאומי נשגב ונעלה להיות כל
 ישראל יחד במרכז אחד וכמה עמלו וסרצו ירבעם ומלכי ישראל אחריו לבטל
 מצוה זו כדי לחלק את האומה, ואף על פ"כ פסרה התורה את הנשים מחיוב
 מצוה זו, האם אין זה סתירה מבוארת להכלל שהוציא? והאם נוכל להאמין
 שבזכו לחשוב מצות הקהל שחייבות כה הגשים שכח במצות ראי' שמבואר
 שמה בתורה הקדושה. [ואין את נפשי להאריך בזה בדברי ירושלמי ריש
 חגינה ובפלוגתת רש"י ותוס' בענין ראיית פנים בנשים. כי זאת ברור ומוסכם
 מהכל כי אין הגשים חייבות לעלות לירושלים לקיים מצות ראי'].

עוד הביא שמחת החג ומצה בפסח. והנה במצות שמחת החג הכריע
 בין הרים גדולים בין הרמב"ם ז"ל והראב"ד ז"ל דפליגי בזה להלכה אי נשים
 חייבות בשמחה ועיין ל"ב חמרת ישראל שביארתי על נכון דעת הר"ם ז"ל
 בזה ע"ה דעת תורה שאין ללמוד מתפלין כ"א מצות דללה"נ רק לעול ניתנו,
 משא"כ מצות שמחה אין ללמוד מתפלין לפטור נשים, ונס מצה בפסח הוא
 מצד היקש ללא דחמץ כמבואר בפסחים ד"מג ועי' בתוספתא דפסחים פ"ג
 נראה לכאורה דלר"ש דנשים בפ"ר דשות ה"ה מצה אך בש"ס מבואר דר"ש
 לא פליגי כ"א על פסח ולא על מצה. ובאמת"ט טח עיניו מראות שאם במצה
 חייבות מצד שהיא מצוה לאומית אמאי נפטרו מסוכה שהיא ג"כ מצוה לאומית
 והסתורית כמפורש בתורה"ק למען ידעו דורותיכם וגו'. [ודע כי בחידו' על
 משניות נתעוררתי על רבינו הקדוש מסדר המשנה מפני מה השמיט במשנה
 דנשים חייבות במצה ולא נמצא זכר לזה במשנה, אמנם פטור דסוכה מזכיר
 במשנה וכן פטור דלוב לא מזכיר כ"א בדרך אגב במשנה דמקבלת אשה מיד
 בנה ומיד בעלה, וכן בשופר ובמגילה לא נזכר במשנה כלל מנשים כי אם
 בתוספתא ר"ה ומגילה, וכן חיובא דפסח בנשים לא נמצא במשנה מפורש,
 ומה דמבואר בפסחים ד"פ האשה אין ראי' שחייבות בפסחים, לכך אי נימא
 דבאינו בר חיובא ליבא איסור שלא למנוי ודו"ק ויש לי הרבה דברים בבירור
 ענינים אלו ואכ"מ]. הכלל שהדבר ברור שכל דבריו בזה דברי חלומות המה

ואין כדאי להאריך בהם ולהראות בטולן, כי כל הלומד בתורה יראה שבכל מצוה ומצוה יש לימוד מקרא אם לפטור את הנשים או לחייב אותן, ואין גפ"ס כלל בין מצוה דתית או לאומיית, — ובכלל אין הלאומיות והדתיות גבולות זו מזו כלל, וגם מצות עשה דתפלין וציצית הם דתיות ולאומיות כאחת, וכמפורש בתורה ק ואעפ"כ נשים פטורות.

ועתה הנני בא אל עיקר מטרת מאמרי, והיא: בשאלת הבחירה לנשים הן לבחור והן להבחר. (א) הגה מטרת האשה כמו שמבואר בתורה ק נראה שעיקר תכליתה להיות עקרה הבית ולהיות צופי' הליכות ביתה ולגדל את הבנים שיהיו בריאים ושלמים עם ה' ותורתו, וראה נא במתן תורה שקראן הקב"ה ביה יעקב ובמכלתא טובא ברש"י ו'ל' אלו הנשים, ותראה שבאזהרת היו נכונים לשלשת ימים אל תגשו אל אשה שעיקרו נאמר רק לאזהרה לנשים שלא להיניח פולטות, לא נצטוו הנשים בזה כי אם האנשים, והוא מטעם זה כי עיקר שהיו הנשים צריכות להיות טהורות בקבלת התורה הקדושה היה דק' מפאת הדור הנולד מהם שיהיה בקדושה ובטהרה, לזאת הטלה האזהרה דק' על הזכרים שיראו שתינינה נשותיהם טהורות בקבלת התורה, כי זה עיקר הדרישה מבנות ישראל להיות לאמות מגדלות עפ"י דת התורה ק, כרי שיהנבו את בניהם ג"כ בדרך זה. [ובאמת פשטא דגמ' סוכה ד"ב ע"ב נראה דאשה חייבת להנך את בנה כמצוות, וגדולה מזו דעה הר"ח א"ו בתש" ס" ה' להוכיח מדברי רש"י ו'ל' יבמות דף ע"א ע"ב בד"ה כגון שהיו אביו ואמו חבושין בבית האסירין ראפ"י במצות מילת בנה שפטרה אותה התורה בפירושו מקרא דאותו ולא אותה מ"מ ה"ד באיתא לאב, אבל בליתא לאב החיוב מוטל עליה למול את בנה ולכן מעכבהם מפסח, עיי"ש, ועיי' בנה"ש סוכה שם שנתעורר ע"ד תוס' ישנים יומא שנראה מדבריו להיפך וכ' מזה במק"א ואכ"מ], וכ"כ לפרש דברי רש"י ו'ל' בהא דנשים חייבות בנ"ח דאף הן היו באותו הגם, שכ' רש"י שנתבטלה הנקירה דהבעל לטפסר החילה, וצ"ע מה עניין זה לנר תנוכה, אמנם הענין יובן, דהנה היונים רצו לעקור את דת ישראל ואמרו כחבו לכם על קרן השור שאין לכם חלק בא"י, ויען כי עיקר המחנך הדור היא האם לזאת נתחכמו לנזור, כי כל בתולה הבעל לטפסר החילה, ובהיות כי אין האשה כורתת ברית אלא למי שעשאה כלי, ממילא הגדר אחריו בדעות הנפסדות של היונים ותגדל את בני' ברוחם. ועיי' בירושלמי פ"א דתעובות ה"ה שמטעם זה היו מתחדין ביהודה החילה כדי שתגדור אחרי בעלה ולא אחרי היונים, ולכן כשנתבטלה הגזירה ושבו בנות ישראל להיות לאמות טהורות לגדל את בניהן ברוח התורה ק שפיר חייבות בנ"ח שהוא הוא אותו הגם של הזכרים ששבו לרוח התורה ק, ועיי' בברכות י"ז ע"א הני נשי במה קוביין וכו', (והרברים גלויים וידועים לכל מאן דר"ק וגרס בש"ס ופוסקים כי זאת מטרת הנשים עפ"י רוח התורה ק.

(ב) ולעומת זאת במה שנוגע לענין דעת הנשים, הן לענין מצוות והן לענין ערות, הן נשנות בדברי חז"ל על פי רוב בצירוף עכרים וקטנים.

ילדונמא ע"י כמשנה ברכות פ"ג מ"ג, ופ"ז מ"ב, פסחים פ"ח מ"ז, תגינה
 פ"א מ"א, סוכה פ"ב מ"ה, פ"ג מ"י, שקלים פ"א מ"ג ומ"ז, יבמות
 פ"ט מ"ה ומ"ז, תוספתא דר"ה פ"ב ה"ד, ומגילה פ"ב ה"ד, ונמ' פסחים
 ד"ד ע"א הכל נאמנים על ביעור חמץ וכו', ומסקנת הש"ס שם הימנורו רבנן
 בדרבנן וע"י בחוס' שם. וכבר העיר על ענין נפלא הזה בילקוט שמעוני
 שמאל א' א' בקרא, וחנה היא מדברת על לבה בזה"ל: למה נשתתפו הנשים
 עם העבדים והקמנים לענין המצוות לפי שאין להן אלא לב אחד שנא' וחנה
 היא מדברת על לבה וכו', הרי מבואר מכל ענין שהנשים ועבדים וקמנים
 אין להם דעת ברור כ"כ, וע"י כפי' המג"א ז"ל שאין יצ"ט שולט בהן כ"כ
 וכתבתי מזה במק"א באריכות לברר הענינים ואכמ"ל, כי לא באתי בזה אלא
 להראות השקפת חז"ל על הנשים בענינים אלו, וע"י ניטין כ' ע"ב אשה לא
 ידעה לאקנויי וכרש"י שם, ובאזה"ח פ' וישלח ל"ה ב'. וראה זה פלא
 בסנהדרין דף נ"ז ע"ב אשכח ריב"א דה"י כתוב בס' אנדתא דבי רב בן נח
 נהרג בע"א וכדריין אחד ושלא בתתראה על פי איש ולא על פי אשה ואפי' קרוב. וכן
 פסק הר"מ ז"ל פ"ט ממלכים הרי מבואר דאפי' בכ"ז דל"צ תורת עדות ונהרג על
 פי ע"א או קרוב, מ"מ אשה לא תעיד להם, הרי דה"ל לעיקר שאין דעת
 הנשים דעת שלימה, ונוטה היא להתפעלות ולדמיונות, — ולואת א"א לסמוך
 עליהם. וכח"י כתבתי מקור נאמן לזה מתוה"ק פ' וירא כ"א מ', ותרא שרה
 וגו' מצחק, וברש"י ז"ל לשון ע"ז, וקשה מאוד לדעת הד"מ ז"ל דשכס
 נתחייבו מיתה מפני שלא הרגו את בן חמור א"כ היתה שרה מחוייבת לספר
 לאברהם כרי שיהי' ישמעאל נידון למיתה דכ"ז נהרג בע"א ועפ"י קרוב א"ז
 דנשים אינן נאמנות, ולכן לא היתה שרה חייבת להגיד לאברהם רק אמרה נרש
 את האמה וגו', ואם אצנ"ס כי רשב"א פליג על ר"ע בזה כפי' מצחק מ"מ
 כיון שר"ע סובר כן. ומוכרח מזה דר"ע ס"ל דאשה לא תעיד להם לכן קי"ל
 כן להלכה ועיי"ש ברמב"ן ואכמ"ל.

הן אמת שראיתי לח"א שכ' להוכיח מרקדוק לשון החינוך להרא"ה ז"ל
 שבמצות מלך מ' תצ"ז כתב בזה"ל וזאת מן המצוות המוטלות על הצבור כולם
 על הזכרים כי להם יאות לעשות ענינים אלה אולם במצוות מינוי שופטים כתב
 נ"כ שהיא מצוות המוטלות על כל הצבור ולא דקדק לכתוב הזכרים והזכיות
 מזה דס"ל דבמצוות מינוי שופטים גם הנשים חייבות. ולענין אין כדאי
 ברקדוק כזה להוכיח כן משון החינוך והמעין בחינוך על הסדר ימצא כי מה
 יכולל ז"נ כתב להדיא ז"נ והיכא שכתב צבור כ"וונתו רק על זכרים דהם
 נקראין צבור ונשים אינן בכלל צבור וע"י בזכרים ע"ה ע"א מה צבור נכרי אף
 יחיד נכרי, וכנראה בענין פר העלם דבר של צבור שאין עשיית הנשים
 משלימות לרוב צבור שיהי' בנדר צבור שעשו ע"פ כ"ד שיהיו הכ"ד חייבים
 בפר העלם דבר ש"צ, וגדולה מזו נראה דאף כפסח דמבואר בפסחים ד"פ
 דנשים מהורות משלימות לרוב וכן דנשים מסאות משלימות למחצה שלא
 לעשות פ"ש מ"מ אם היו מחצה על מחצה טמאים וטהורים כפי' אין הנשים

משלימות לרוב טמאים שיהי' בכלל צבור שיעשו כולם הפיר בטומאה וזה מוכרח * מסוגיא שם דסקינן השתא נמי אהה מרחוהו מחגיגתו ולא קאמר דטמא אשה להשלים לרוב טמאים נראה מזה דע"י נשים לא נעשו צבור ואם כי בצל"ח הרגיש בזה וכ' דע"כ מוכרח דהמחצה טמאים ה' רק נשים והמחצה טהורים ה' רק אנשים זה נגד הסברה לומר שכל פלוגתת רב ועולא הוא באופן

(*) א"ה. לפענ"ד אין להכריח משום קושא זו להמליח דין חדש כזה דהנשים אין משלימות לרוב טמאים לענין שיעשו כל הצבור את הק"פ בטומאה ומפשטות סוגיא לא נראה כן. דא"כ הכי הו"ל להגמי' לאשמעינן רבותא זו דמשכחת לה אפי' ברוב טמאים ומיעוט טהורים דלרב הללו עושין לעלמן והללו עושין לעלמן ולר"כ המיעוט טהורים עושים את הראשון והרוב טמאים עושים את השני והיינו היכא דה' מחלה על מחלה והנשים היו עורפות על הסמאים ועיי' ה' רוב טמאים והוא רבותא יותר מכל האוקמיתות שאמרו שם בגמ' בכה"ג דהנשים משלימות ועורפות ועיי' שם בחוס' ד"ה נשים שז' למ"ד נשים בראשון רשות הוא מני' למינקט רבותא יותר אפי' ברוב טמאים ע"י נשים ולא כהבו דאפי' למ"ד נשים בראשון חובה משכחת לה רבותא כהנ"ל ע"כ דזה פשוט דלמ"ד נשים בראשון חובה כמו דמלטרפין לטהורים לרוב הכי נמי לטמאים מלטרפין להכריע את כל הצבור שיעשו בטומאה וכמ"ש הלל"ח. ואי משום קושא זו דעמאלו אשה דלא שייך התי' דאשה מודתהו מחגיגתו אשר ה' הלל"ח בלחמ דחוק הוא שצרי הירואים לא נעטלו ולפענ"ד י"ל לפ"מ דפקק הרמב"ם פ"ו מהלכות חגיגה דהנשים חייבות בשלמי שמחה והראש"ד השיגו עיי' שם בנ"כ דהר"ם פסק כר"ז ועי' ברמב"ם פ"ב מהלכות ע"ז ה"ג ובר"ה ר"ה ובראשונים בקידושין בסוגיא דמ"ע שהזיג ובשו"ת שאגת ארי' סימן ס"ז ובמקו"ה :

א"כ על נשים שפיר י"ל ג"כ דא"א לטומאה משום שמחה מודתה חובה משלמי שמחה דהיא מחוייבת בהם. ואפי' לרעת הראש"ד דפליג על ברימ"ל ג"כ דעולא בפסחים סיבר כר"ז א"כ נ"ש :

אמנם מדה טובה אינה חוזרת ריקם ויש לחדש כן לראש"מ דס"ל בפסחים שם דאין היחיד מוכריע את הצבור לטומאה עיי' שם (עי' סנהדרין ב' ע"א) ולפי מה דמבואר ברשב"א ור"ן נדה דף ה' דנראה נשים כחד דמין לענין ספק טומאה דמקרי גבי' ספק טומאה ברה"י. ועי' יבמות פ"ח מואה נשים בע"א דמין וברכות מ"ה ע"ב מואה נשים כחרי דמין :

ולפ"י י"ל דהנשים אפי' הרבה דין יחיד יש להן ולראש"מ דיחיד אין בכחו להכריע את הצבור לטומאה ה"נ י"ל בנשים אפי' הרבה אין בכחן להכריע את כל הצבור לטומאה משום דדין יחיד יש להן אבל הרמב"ם דפקק דאכילו יחיד מוכריע את הצבור לטומאה ולא חילק כלל בין איש לאשה נ"ש דאין נ"מ ואף נשים ומכריעו את הצבור לעשות את הק"פ בטומאה :

זה ואם כי המנ"ח כ' נ"כ לדבר פשוט להיפך דנשים משלימות לצבור שיעשה הפסח בטומאה למאן דס"ל נשים בראשון חובה מ"ס תורה היא . ולענ"ד המעיין היסב בסוגיית הש"ס ור"ם ז"ל שלא נזכר זה נראה יותר כמוש"כ דנשים אינן בבוהן כ"א שלא יקראו מיעוט ממאים שיעשו פ"ש כיון דאיכא רוב עושים אבל שיהיו נשים בכלל צבור ויעשו גם הטהורים בטומאה זה ל"ה בנשים משום שאינן בגדר צבור ויש לעיין בזה בתוס' שם ע"ט ע"ב ד"ה וטמאין עיי"ש בכרבי ראם ובאור חדש ואכמ"ל בזה . עכ"פ בפר העלם דבר של צבור נראה מבואר כן והמעם י"ל דנשים העיקר הם הלויים כדעת בעליהם או אכירם לזאת אין להצטרף מה שעושים הם בהוראת ב"ד . ועי' בחינוך מצוה רצ"ט שכ' בזה"ל ונוהגת בזה"ב וכו' . ואם אולי תרגישו ישראל בדבר גם עליהם יהי הפשע בי כל ענין הבית הקדוש וכש"כ תמידין ומוספין על הצבור ועל כולם הוא מוטל עכ"ל ולא כתב להוציא את הנשים ואעפ"כ ברור הדבר שאין הנשים בכללין בזה לי"ס אינן כדעת הבש"ד והסכים עמו בחי' רעק"א ז"ל דנשים א"ל חלק בק"צ דודאי אין בכללין בזה אך אפי' לפ"ס שהעירו האחרונים שאין נראה כן מסתימת הש"ס והפוסקים והארכתי בזה במק"א מ"ס שיהי' מוטל עליהן המצוה להקריב תו"ם בוודאי לא יתכן לומר כן כיון דהיה מ"ע שהו"ג ונשים פמורות וכ"כ במק"א גדולה מוז בשם המבי"ט בקריה ספר מצות שקלים שכתב על שקלים דהיי בגדר מ"ע שהו"ג ואין לו מוכן אחד *) אלא משום דהכלית השקלים הם לצורך קרבנות צבור וכיון דמקצ' נשים פמורות דהיי מ"ע שהו"ג יש לפמור אותם גם משקלים מה"ט . ויש להכריח כן שאין כוונת הרא"ה ז"ל על נקיבות דהרי כתב ק"ו מבנין בית המקדש לחו"ם ובנשים אין זה ק"ו דאפי' אינן כדעת הר"ם ז"ל דנשים חייבות בבנין ביהמ"ק ע"כ דס"ל דאינו בגדר מ"ע שהו"ג דאע"פ דאין בונין בלילה מ"ס כבר אנוהר לן עיינין הג' בעל מורי אבן ז"ל דבכה"ג אינו בגדר זמ"נ כיון דאותה למצוה של אתמול היא הולכה ונמשכת תמיד אלא רבאמצע יש זמן שאינו יכול לעשותה או משארי מעמים ועי' מ"ש בזה בס' כל"ח פ' השא א"ה עיי"ש . אמנם תו"ם דהיי מ"ע שהו"ג נזכר בגלל דנשים חייבות בהם כיון דאין לנו שום הכרע בזה לחייב נשים במ"ע אלו ואדרבה מזה שאין חייבות לשקול נראה להיפך . אם כן מנ"ל להראיה ז"ל למדרש ק"ו וע"כ דאין כוונתו על נשים כלל ואינו מדבר בי אם מישראל הזכרים דסתם צבור אינו כולל נשים במש"כ :

ובאמת לפ"ז נראה דהרא"ה ז"ל גם בבנין ביהמ"ק אינו מחייב נשים ששם ב' נ"כ החיוב על הצבור ככלל ולא כתב דנשים חייבות בהן ובין דכולל בנין ביהמ"ק והקריב תו"ם כאחת ובתו"ם ברור הדבר בדעת הרא"ה ז"ל

(*) א"ה . בחי' כ' לפרש דברי המז"ט עפ"מ השאנ"ח ס"י בזה"ל זכירת יל"מ וקריאת שמע דמקרי מ"ע שהו"ג עיי"ש הי"ז י"ל דשקלים דכל אנה חיוב חדש ועי' בשעה"מ ספ"א מהל' מילה ואכמ"ל :

דנשים פטורות תדולה מן סבואר בחינוך במצות הקרבת העומר מצוה ש"ב
בסודר"ק שאף שכתב כיון דבא להתיר החדש והוא נוגע לכל ישראל מחייבים
כל ישראל להשתדל במצוה זו מ"ם דקדק לכתוב דק ישראל הזכרים חייבים
להשתדל בה' וע"כ מטעם דהוה מ"ע שהו"נ וא"כ מבש"כ בת"ס שאין באים
להתיר דנשים פטורות בהן (ובאמת בת' לח"א כתבנו דיל' דטעמא דהרמב"ן
ז"ל דמחייב נשים במסירת העומר ומ"ל דאינו בכלל מ"ע שחז"נ דנשים פטורות
דמ"ל דמסירת העומר תליא בהבאת העומר ומסירת העומר בזה"ז דרבנן וכיון
דהבאת העומר אינו בגדר קרבן אלא להתיר חדש כמו דמ"ל לרבא במנחות
דף ה' ע"ב וברש"י שם ד"ה וכדבר הראוי לעבודה עיי"ש ולכן גם נשים
חייבות וא"ר לשאר מ"ע שהו"נ וממילא דחייבות גם במסירת העומר ולכן
הרמב"ם ז"ל לשיטתו דמ"ל דמפ"ה"ע בזה"ז דאורייתא ולא תליא בהבאת העומר
והוי מצוה בפ"ע פסק דנשים פטורות מספירת העומר אך באמת דעיקר דבר זה
לומר דהובא דתכלית המצוה הוא רק להתיר איסור חייבת אשה אף שהיא ז"נ
משום דאין ללמוד מתפלין י"ל דהליא בפלוגתא דפוסקים בציצית אם היא רק
נדר מתיר או בגדר מצוה כמש"כ המרדכי בשם הר"י מדרוש ז"ל וכן בסוכה
שהעירו האחרונים ואכמ"ל בענין זה) הכלל שלפענ"ד נראה עיקר כמש"כ

(*) א"ה. יל"ה"ר ברורה למ"ש כנ"ח להוכיח דכוונת הרא"ה בת"ס על
כל הצבור דר"ל רק על הזכרים ממ"ס החינוך מ' ח"ח שנלעו ישראל לחת
לשבת לוי ערים לשבת והיא מן המלות המוטלות על הצבור כולם ויותר על
ראשי העם, וכן בת' חק"כ להבדיל שש ערי נוקלט והיא מן המלות המוטלות
על החלק, ועל הצבור כולם, וברור שצמחות אלו אינן הנשים מלוח כי לא
נטלו חלק בארץ אעפ"כ כי הצבור על הצבור כולם ע"כ דלשון זה אינו כולל
אף נקבה אף שלא פירש דהמלה רק בזכרים;

וכן מ"ס דעת החינוך מ' ז"ה בבבין בית המקדש שכי וזאת מן המלות
המוטלות על הצבור שנסתבה מלוחות דק על הזכרים משום דכולל בנין הבית
עם הקרבת חור"מ וכמו בהקדמת חור"מ אינן נכללין ה"נ בבנין הבית, יל"ה"ר
לזה ומהא שכי החינוך בת' ק"ז לעשות שמן המשחה והיא מלה המוטלת על
הצבור כמו בנין הבית והכלים, ע"כ, והנה צמחות עשיית שמן המשחה בודדו
אין הנשים נכללין כי אין להן שום שייכות בזה, ואפי' צמחו דעל בשר אדם
לא יספיק כי החינוך דנהג רק בזכרים וזה חמיה מאוד והמנ"ח כ' שהוא מ"ס
ז"ל ז"נ אכל מלות עשיית קמח"מ בודדו אין מוטל על הנשים כמו גוף מלות
משיחת כה"ג שכי מפורש בת' חקב"י שנלעונו למושח כהן אחד בשמן המשחה
וצמחה מלה זו בזכרים בזמן שה"י בישובה וזו מן המלות המוטלות על הצבור
כולם הרי דנוף מלות משיחה אינו מוטל רק על הזכרים כש"כ העש"י אעפ"כ
כי דמוטל על הצבור כמו בנין הבית והכלים ומוכח מזה דגם בנין הבית אינו
מוטל

ראין כונה דרא"ה ויל' בזה שכתב במצות מינוי שופטים להחייב את כל הצבור שיהיו נכללין בזה נשים ג"כ שאין שום סברא לכלול בזה נשים אחרי שאינם בגדר דין כלל והרי אף כביני דרשו הו"ל במה דכתיב באכרהם למען אשר יצוה וגו' לעשות צדקה ומשפט דביהו לצדקה דבכלל משפט אינן נכללין. ובאמת כשתחזה בעין יפה בס' החינוך מצוה רל"ג רל"ה ותייר תראה סבואר שדעתו העיקרית להלכה דאינן בגדר דיינים כלל וממילא נראה דה"ה

מוטל רק על הזכרים ולא סבירא לי' כשיטת הרמב"ם בזה :
ועוד ילה"ר עלומה ממ"ש במ' מר"ד שנגטוינו למחות זרעו של עמלק זאת מן המלות המוטלות על הצבור כולם וכענין שאמרו ויל' שלש מלות נלטו שראל בכניסתם לארץ למנות להם מלך ולבנות להם בית הבחירה ולהכרית זרעו של עמלק. ובאמת כי גם על כל יחיד מישראל הזכרים ה' מוטל החיוב למחות זרעו מן העולם אם ה' כח בידם, ע"כ, הרי מפורש דס"ל דמלות מחיית עמלק מוטל רק על הזכרים, ובמניית מלך כ' ג"כ דרק על הזכרים מוטל כי להם יאות לעשות ענינים אלה, א"כ מוכרח דגם לבנות בית הבחירה שהיא אחת מן השלש מלות מלווים רק הזכרים דהרי ע"כ נלטו ישראל דקאמר ר"ל רק זכרים וקשנים מוכיחים על האחד :

ולפ"ז גם מ"ש במלות קרבן תמיד מ' ח"א וקרבן מוסף מ' רל"ט שהוא מן המלות המוטלות על הצבור וכן במ' של"ז ג"כ פרה אדומה כ' שמוטלות על הצבור כולם. במלות אלו ר"ל ג"כ רק הזכרים לבד. כיון שהזכרים אלו באים מתרומת הלשכה והנשים שלא שקלו ח"א נומר שעליהן מוטל המזהב וז"ל : וע' מ' חסיד והל"ה ותק"ז. — אך במ' חל"א במניית שופטים ש' דמוטל על הצבור כולם שרלה נוחה ח"א להוכיח דנשים ישנן בכלל מלות מניית שופטים בלא"ה ויל' חפ"י ח"ג דכאן כוונתו לכתול אף נקבות (מה שבאמת ח"א נוחה קן לפי"ם שהוכחתי לעיל מכ"מ בספרו בראיות ברורות) דר"ל במקום שאין שם אנשים רק נשים בכה"ג כיון דמוחזר בכ"מ בגמ' ואלה המשפטים שהשיב הכ' אשה לאיש לכל דברים שצמורה הם קן נראה דבמקום שאין אנשים עליהן מוטל למנות להן דין כשר אבל במקום שיש אנשים נראה ברור דאין בכלל מזה וז' כמ"ס החינוך גבי מניית מלך כי רק לזכרים יאות ענינים אלה וז"ל :

אמנם באמת דברי החינוך דמחייב עמלק רק על הזכרים מוטל לכאורה ממוהים דמוחזר ח"ע ממ"ש במ' חכ"ה גבי מלות הריגת ו' עממים דמוהגת מלוא וז' בזכרים ונקבות בכ"מ שה' כח בידיו להורגם ורמו לזה בהגהת מל"מ (וע' בשו"ת ח"ג אורח סי' תק"ט מ"ש למחך, ובמרי"ט קידושין כ"ח ד"ה אורח, ובחסום סנהדרין ל"ה ע"ה). ולפענ"ד י"ל עפ"מ החינוך במ' חייב שלא יקח כופר לגפש רוצח דמוהגת מלוא וז' גם בנקבות ח"ע"פ שכן אינן דנות (ע"י מ"ש במ' מ"ט נ"ג עד מ' ס"א ובכ"מ אף בלאוין השייכים בדין) שאם אולי בזמן הזה

דאין ככלל החיוב למנות דיינים דהרי מינוי הדיינים הוא ג"כ ככלל משפט דהרי הלאו דלא הכירו פנים במשפט דרשו חז"ל בספרי זה המסונה להושיב את הדיינים הרי מבואר דבחירה שופט ודיין הוא בנדר משפט וכיון שאשה אינה בנדר לעשות משפט ממילא ראינה בנדר מצות מינוי דיינים וז"ל לענ"ד. ודע שראיתי להרא"ה ז"ל בס' החינוך במצוה ה"ו דיני התרת נדרים שבהב בזה"ל ונוהגת מצוה זו בכ"ס בזכרים אבל לא בנקבות שאינן ראיות להיתר נדרים, עכ"ל. ולכאורה צע"ג דאע"ג די"ל דהוא ככלל דין וכיון דאשה פסולה לדרון ה"ה ראוי להתיר נדרים מ"מ בהתרת נדרים יש סברא גדולה לומר דאשה שזה בכלל התרת נדרים כיון דזה שכשר התרת נדרים בשלשה הרומוות ילפינן בנמ' נדרים ע"ח משחטי חוץ דכתיב זה הדבר ומה חס כל ישראל ה"ה התרת נדרים וא"כ ממילא נשים דינן בשחטי חוץ צריכין להיות נ"כ בהתרת נדרים וע"י ברין ז"ל בנדרים שם שחקר לענין שלשה הרומוות אי צריך חד הנמיר ג"כ מה"ט דהבא שאני כיון דכל הני דאיתני באיסור ש"ח ישנן בענין התרת נדרים אכנס ראה זה פלא שבחינוך הן במצות

מוחצת איזו סבה יבוא ביד האשה ענין שישאלו ממנה להגיל נפש רוחה בשביל ממין סבה מזהרת משום לאו זה שלא ליקח מזון ותגילו, א"ד : והנה בז' עומדים איכא ג"כ לאו דלא חחי כל נשמה אבל במחייט עמלק ליכא לאו בתורה אכ"מ ברמב"ם פ"ה מהל' מלכים ה"ד מ"ע להחרים ז' עממים וט' וכל שבא לידו אחד מהם ולא הדגו עובר בל"ת שנא' לא חחי, וכן מ"ע לאבד זכר עמלק, א"ד. ולא כלל אותם ביחד ולא הזכיר בזה הלאו דלא חחי וע"י בטהי"מ ל"ה מיט ובקרא שנואל אי ט"ו, הרי דבמחייט עמלק ליכא הלאו. ולפ"ז י"ל דבז' הריגה ז' עממים כיון דבהלאו נכללין גם הנשים אע"פ שאין בני מלחמה א"ס ע"י איזה סבה בא ליד האשה ענין שיכולה להרוג כמו בני סיסרא ויעל איכא גבה ג"כ הלאו כמ"ש בלאו דלא הקח שוחד ולפ"ז כיון דבהלאו נכללת מזהרת גם בהעשה בכה"ג וכרעת החינוך מ' רל"ז דמוזהרת במ"ע שהז' היכא דאיכא לאו ולא כדעת התוס' קידושין ל"ד. אבל במחייט עמלק דליכא הלאו גם על העשה אינה מזהרת. אמנם בזכירת מעשה עמלק שפטר ג"כ את הנשים ל"ע ליישב כיון דאיכא בזה לאו דלא תשכח. וע"י בזה בס' שריח ערך זכירה מ"ש האחרונים בזה :

ומ"ש מהא דבלאו דשחטי חוץ לא פרט זויג והאריך ליישב, המעיין בסי' החינוך ר"הא שבכ"מ אף בלאוין שהנשים מנווין כאנשים אעפ"כ סתם ולא כהב ונוהג בזויג. ואיין לו מקלת מקומות, מ' ס"ט שלא לקלל דיין, ע' ברכת השם (ובמ' ע"א שלא לקלל נשיא פ"י. בזויג), ז"ו שלא להוציא בדי הארון (וע' מ"ק), ר"ל שלא חלין פעולת שכיר, ר"מ שלא לבייש, וע"י מ' ר"מ רכ"ז תקפ"ג, ועכ"ל בכל אלו המקומות סתם ולא פ"י דסובר דנוהג בזויג משום דבליה הנשים מנווין כאנשים א"כ היג בליה דשחטי חוץ כנ"ל : —

ש"ח כפ' אחרי מ' קפ"ז והן כאיסור העלאה בחוץ כפ' ראה מ' תל"ט אינו
 כותב שנוהג בזכרים ונקבות והוא היסוד גדולה דסתם הרבנים להיפך מדרבו
 בכל מצות ההורה. לכן נראה עפ"ש כס' כלי חמדה כפ' אחרי אית ה' לת'
 ד' השטמ"ק במס' כריתות ג' ע"א שנראה מדבריו דאשה א"ח בהעלאת חוץ
 והוא תמוה וכתבנו הסבר הדברים עפ"ם דמכונאר בירושלמי דמגילה פ"א ה"ח
 אי נשים כשירות בבמה והטעם אע"ג דגר כשר בבמה היינו משום דבעצט כל
 ישראל הם כגדר ממלכת כהנים ורק על עבודות שבמקדש אמרה תורה שלא תר
 השא העגל צריך דוקא כהנים מורע אהרן שהם נבחרו לכהונה במקדש אבל
 בבמה נשארו כגדר כהנים אמנם נשים אינם כגדר ממלכת כהנים כלל ולכן אשה
 פסולה בבמה ועי' כס' כל"ח פ' יתרו אות ב' באריכות להסכיר כזה דברי
 הג' בפנים יפות וז"ל שכ' כן דקרא ואתם תהיו לי ממלכת כהנים וגוי קדוש לא
 נאמר לנשים ומעתה י"ל דעליהן לא נאמר האיסור דהעלאה בחוץ דדוקא
 לישראל הזכרים שהיו בשרים להקריב עד בה בבמה נאמר להם השא האיסור
 דהעלאה בחוץ משא"כ לנשים דלא ה"ל להן ע"ג ה"ב הוכות להקריב קרבן לא באה
 עליהן אזהרה להקריב בחוץ וז"ב בדעת השטמ"ק ולפ"ו לר"ע דס"ל דבשר
 נחירה הותר במדבר וכמש"כ דבשר תאווה לא אישתרי לגמרי ואם כן במדבר
 היתה שחיטה עבודה בקדשים ולא היו נשים כשרות בשחיטה קדשים אף בבמה
 וא"כ זה הדבר דש"ח לא קאי על נשים ולכן נראה דהחינוך וז"ל נסתפק גם
 בשחומי חוץ אע"ג דכשכאנו לארץ היתה נוהגת שחיטה אף בועלין וממילא
 שחיטה אינה עבודה וא"כ גם נשים צריכות להיות מוזהרות על ש"ח מ"מ כיון
 דבעת הדבור לא היו נשים נכללות כאיסור זה כיון דאו היתה שחיטה עבודה
 והיו כמו העלאה אח"כ י"ל דלא נתחדש האיסור בש"ח על הנשים ולכן סתם
 הדברים ולא נילה לן אם נוהג גם בנקבות על כל פנים זה הדבר שנאמר כדור
 המדבר לא קאי על נשים דאו היתה שחיטה עבודה וא"כ שפיר כתב החינוך
 דאשה פסולה להתרת נדרים וז"ל מאוד בדעת הרא"ה וז"ל ויוצא לנו מזה רא"י
 למ"ש בראש רבדינו דמיד במתן תורה כשנבחרו ישראל להיות ממלכת כהנים
 וגוי קדוש נבחרו הנשים להיות רק בית יעקב היינו שיגדלו את בניהן שיהיו
 מוכנים להיות ממלכת כהנים אבל הן בעצמן לא היו כגדר כהונה כלל שיהיו
 ראויין לעשות עבודה אף בבמה ועי' היטב כס' כל"ח כפ' יתרו שם וכס' שאלו
 שלום ירושלים שכ' להעיר מנמ' דילן בכורות מ"ה ע"ב דפשיטא להש"ס דלא
 משבתת בהמקריבים איסור דאוא"כ כיון דאינו נוהג אלא בזכרים וא"נ דנקבה
 בשרה בבמה א"כ משכח"ל איסור אוא"כ במקריבים ג"כ דהיינו בבמה שאסורה
 אשה ובנה לעבוד כיום אחד נראה לכא' דס"ל לסתמא דש"ס כמ"ד בירושלמי
 ראשה פסולה בבמה אך יש לדחות כיון דבתוה"ק נאמר אהרן ובניו וע"כ
 דקאי על משכן דצריך כהונה ולכן מקשינן בגמ' כן דכהנת לא בת עבודה
 דכ"ס שצריך כהונה צריך זכר דוקא ואפ"נ דבבמה דבשר זר גם אשה כשרה
 ואין רצוני להאריך יותר בזה כי כל מגמתי בזה להעיר בדברי הרא"ה וז"ל
 בענינים אלה:

עכ"פ הראה כב"י שבנין כללי הן בבחירה רב ופרנסי הקהל וכיוצא
בענינים כלליים הגונעים בדת ולתקוני האומה אין לצרף בזה דעת הנשים לפי
השקפת חז"ל שאין רעתן שלימה והרי הן בקטנים שאין להם זכות הבחירה :
(ג) אמנם כל זה צריך לדון בענין זכות בחירה. אולם הזכות להבחר
בבחירות בענינים הנ"ל בצירוף אנשים בזה ברור לדעתי שהוא נגד דת
דיהרות. ומכאן במשנה רכתובות פ' המדיר ואלו יוצאות שלא בכתובה
העוברת. על דת משה ויהודית וכו' ואיזהו דת יהודית יוצאת וראשה פרוע
זמורה בשוק ומדברת עם כל אדם. ואני מתפלא על הלאומיים הלא אומרים
כפידם כי רוצים בכל ענין להחזיק במה שהוא בעצם רוח ישראל, והאם אינם
מורים שבכורה בת מלך פנימה, הוא רוח ישראל אשר מאז התפארה בחיי
המשפחה וטהרתה, ועוד בהיות ישראל במצרים אמרו חז"ל אחת היתה ופרסמה הכל,
זלמה זה חותמים בכל ענין להוציא את הנשים לרשות הרבים ולערב אותן עם
אנשים. (ודרך צחות אמרתי תמיד על אספת הציונים, שחתערבו אנשים
גוים יחד, כי כל כונתם להראות ביטול הכתוב כל בכורה בת מלך פנימה
שעידו בטל ההיתר דמאבי ולא מואבית, ואין היתר למלכות בית דוד ח"ו,
אז"כ מוכרחים לכבוש את הארץ ע"י הפוליטיקה שלדם כי אין משיה לישראל
ח"ו כמאמרי הרצל ונורדוי תמיד כי אך בנו עורתנו). אמנם אחינו המזרחיים,
אשר במונו כמותם מצפים לביאת משיחנו ואשר יורעים היטב כי זאת יסוד
מלכות בית דוד, איך יצאו לפרוץ גדר הצניעות של בנות ישראל אשר זאת
דיתה תפארתנו מאז היינו לגוי, ואך בזכות נשים צדקניות נגאלו אבותינו
במצרים וגם עתה נקוה כי אם נחזיק בטהרת חיי המשפחה, ונגדל את
בנינו ובנותינו בדרכי התורה והיראה בזה נושע תשועת עולמים.

את זה ראיתי להשיב לכם כפי חו"ד בענינים אלה ואקוה כי יספיקו
לאנשים הרוצים לדעת האמת ומי שלבו חלק מאתנו אין אחריותו עלינו ובוה
יהי שלום וברכה כאנ"י היקרה ונפש המצפה ליו"ד ומי שאמר לעולמו די
אמר לצרותינו די ונזכה לראות בנחמות ציון וירושלים בב"א.

מאיר דן רפאל ברה"ל ויל.

(ב) עוד מהרב הגאון הנ"ל.

כ"ה א"ח של עצרת פד"ת פה אסטראב יצ"ו.
כבוד אהובי ידידי יקירי הרב הה"צ זית רענן מורג חריץ
קנקן חדש מלא וגדוש מן הישן והחדש ותיק וחסיד כשה
סו"ה מנחם מענדל ג"י קאשער, כווארשא.

אחרשה"ס באה"ר, יקרת מכתבך בצירוף קונטרסך, מלחמת מצוה
קבלתי לנכון, וראיתי כל דברך בקונטרסך והשכלת להשיב על כל דברי
ה' משרנוכ"ץ במאמרו. ובאמת נאמנו מאד דברי האומרים, הקולמס הוא כנה

הלב" וא"א לאדם שלא לנלות מצפוני לבבו ככתבו. וידועין דברי הר"י ז"ל
 ב' על היש"ר מקאנרי ז"ל שב' להיפך אך ב' ה' משרטובין נראה שא"א
 להתר. היאומן כי יסופר כי איש שכא להורות שאלה עפ"י דת התורה
 והלכה ימצא עוז כנפשו לחלוק על הרמב"ם ז"ל ועל כל הראשונים שכתבו
 דאין מסנין אשה פרנסה על הצבור שמקור הדברים הוא בהפסקתא ובא ה'
 משרטובין ויאמר ש"ס בהפסקתא כי הדרשה אינה מיוסדת עפ"י הגנין ולכן
 צ"ל בפסקתא מכאן שמסנין אשה פרנסה על הצבור וממילא נפל פסק
 הרמב"ם ז"ל וכל הראשונים, ועפ"י הגנין הנפלא יצא לנו שדווקא איש
 נכרי לא נוכל לתת עלינו אכל אשה אפי' נכרי נוכל לתת עלינו ועיי"ש
 שהאריך בזה האם אין זו הודאה להתמנות הנשים של נורדוי וזנכיל לפרנסות
 על הצבור. ותמהני עליך שכתבת ע"ז שהוא ככלל איסור הגתה ספרים
 לשיטת דת, ולא דרגשת (ח"ס). ע' בהקדמה ותראה שב' סמך כלשון הזה שזה
 ככלל מגלה פנים כתורה שלא כהלכה, ואם נבוא ח"י לעשות ט"ס בדרשות חז"ל
 מה שלא נראה לנו על פי הגנין נוכל לעשות ח"י תורה חדשה. ועל ה'
 משרטובין איני מתפלא כלל כי הוא איש שאיננו מאמין
 באלהות של התורה הקדושה, ונמשך כזה אחר אחר העם
 שהוא אומר שהתורה נוצרה ונתפתחה ברוח העם. וז"ל בס' קיצור התלמוד
 במבוא למס' ברכות (עמוד XIX) בהברכות והקללות שבתורה
 יש אמנם למצוא שיור מהמושג הקרמון ששלט
 בעמים וב ישראל שהמלה יש לה הקיפות סדר עצמה
 להטפיע על הבחות של מעלה, אולם היהדות ההסתורית
 התגברה על היהדות ההסונית ונתנה להברכות והקללות
 מוכן אחר. ואחשוב למותר למרוח להעתיק עוד דברים המפורים במספר
 אשר מכולם שולט רוח אחר כי היהדות נתפתחה
 אחר כן ונתעלתה על ירי הנביאים וההלמוד יותר
 מכפי מה שהיתה בתורת משה, ועל איש כזה אין להתפלא
 כלל אם עושה ט"ס בפסקתא מה שאינו עפ"י הגנין שלו, וביותר (מה שלכא
 לפומא לא נליא) שאינו לפי התפתחות רוח האנושי המודרני להודיר את הנשים
 למדרגה שני. אמנם על הרבנים שב"מורחרי, אשר אני מכיר אותם
 למאמינים בתורה ומסורה, ועם זה אינם תמימים שלא לדעת
 מי הוא "רב צעיר" ומחשבותיו על דבר התורה
 והיהדות, אתפלא מאד איך יכניסוהו למחיצתם ויעשו אותו לפוסק
 בהלכה. במדומה לי שבאה העת שיראו עם מי הם ברף אחר. — ואם
 באמת אין רצונם ח"י להספח כורם הציונית החפשית רק אדרבה להעמיד
 הציונית על יסודי התורה הקדושה, כמו שראיתי במאמרו של הרב מקוטנא
 ש' בגליון "המזרחי" לחג השבועות, הלא עליהם לצאת בגלוי נגד מאמרים

כאלה של ה' משרנובין הגרפס באורנאן סלהם ואשר דרשנו לתרום תתוה"ק
ער היסוד.

עתה אבא להשתעשע אתך באיוה פרטים שבאו בדבריך :

(א) יפה כתבת בשורש א' אות מ"ו שאין שום מקום לספיק של המנ"ח
דבירושה הדינה נשים בשרות למלכות, כמו שמבואר בר' הרמב"ם ז"ל פ"א
ממלכים ה"ז כיון שנמשח דוד וכה בכתר המלוכה והיה המלכות לו ולבנו
הזכרים עד עולם, וכת' שכתבתי בימי חורפי ע"ד מור נאון וקדוש ישראל
בעל אבני נור וצוקללה"ה [וכעת היא נרפסת בס' כלי המדה על דברים אשר
עומד אני באמצע הרפסות: השי"ה יוכני להו"ל] כהבתי טעמו של דבר דלמה
נשים אין להם שייכות כלל למלכות דהוא משום דעיקר מצות מינוי מלך על
ישראל הוא שינהג המלכות עפ"י דוח דתוה"ק, ולזאת נצטוו המלך שיכהוב
לזו עור ס"ת ושישא אותו המיד ויקרא בו כל ימי חייו, וברמב"ם ה' מלכים
פ"ג ה"ו איהא בזה"ל על הסרת לבו הקפידה הורה שנאמר ולא יסור לבבו
שלכו הוא לכ כל קהל ישראל לפיכך דבק דכהוב בתורה יוהר משאר העם
שנאמר כל ימי חייו, עכ"ל. [ובגליון הרמב"ם כתבתי בזה"ל לא מצאתי —
מקור לזה לכאורה ועי' בירושלמי סנהדרין פ"ד ה"ז בזה"ל והלא הדברים קל
וחומר ומה אם מלך כו', וכנראה שרבינו אויל לשיטתו בזה כמה שפוסק
בפ"א מה' ת"ת ה"ח בענין קביעות הזמן לחיוב ת"ה ועי' בלח"ס שם מה
שנהקשה בזה מקרא דלא ימוש, אמנם הרמב"ם ז"ל ס"ל דא"ר מיהושע
שאלו נאמר קרא דלא ימוש דה"י דינו כמלך במ"ש הרמב"ם בסופ"פ מסנהדר'
לכל ישראל ויש להאריך בזה ואכ"מ]. ומעתה נשים דאינן הייבות בת"ה אין
להן שום שייכות למלכות וא"ר לגרים דבירושה שאינן תהולת מינוי ויכולו
להגיע למלכות משא"כ נשים א"ל שום שייכות למלכות בכל ענין מפני שאינן
בת"ה. ועפ"י י"ל שיטה הרא"ה ז"ל בס' החינוך דס"ל דנשים אינן מצוות
במצות זכור דעמלק דס"ל כשיטת הרא"ם ז"ל בס' יראים דעיקר מצות מחיית
עמלק הוא סמכות המוטלות על המלך וכל ישראל שליחותי' דמלך קעביר
לזאת נשים דאינן שייכות במלכות כלל אינן בגדר מצות מחיית עמלק וכמ"ש
הנוכ"י ז"ל בהא דכל מילתא דאיהו לי"ם עביר לי"ם משוי שליה דאם אינ
דאיו כלל לא נעשה שליח להדבר וגרים הסה בגדר ראוי למלכות בירושה
עכ"פ משא"כ אשה כיון דאינה בת"ה אינה בגדר מלכות כלל ולכן לא נכללה
בעשה דמחיית עמלק [ונדרך צחות י"ל עפ"י מה שהמה מרנא הק' וצללה"ה
בס' אבני נור בה' הנזכרת אות ע"ב על הרמב"ם ז"ל דבמלכות שאלו כתב
ומאחר שמושחים המלך ה"ה זוכה לו ולבנו ער עולם שהמלכות ירושה מבואר
בדברי הרמב"ם ז"ל דבמלכות שאלו כתב ולבנו סתם ובדרך כתב ולבנו
הזכרים דווקא ועיי"ש באות ע"ג מ"ש בזה אמנם לדברינו י"ל דבאמת הא
דבנשים ל"ש ירושה היינו משום דאינו בת"ה והנה קי"ל דנשים אינן בתפלין
ז"ש בזה שני טעמים א' משום דהוי מ"ע שהו"ג כ' משום דבתיב למען תהיה
דערת ה' בפ"ך וכיון דאינן הייבות בתורה ה"ה דפטורות מהתפלין והנה במסכת

עירובין דף צ"ז מבואר דמיכל בת שאול הגיחה תפלין וע"כ דס"ל דלאו מיע
שהז"נ וקשה הא אכתי צריכין להיות פטורות משום דאינן בת"ת אינן בתפלין
וע"כ דבית שאול הו"ס"ל דנשים חייבות בת"ת ולכן חייבות בתפלין וכיון שכן
יש ירושה לנשים בדין מלכות לכן במלכות שאול כתב הרמב"ם ז"ל סתם
לבניו משא"כ במלכות בית דוד כתב להלכה דקיי"ל נשים פטורות מת"ת וא"כ
שפיר כתב הרמב"ם ז"ל דלפי האמת זכה דוד רק לבניו הזכרים. כתבתי זאת
לפולא להשתעשע בזה.

(ב) ובעיקר הדבר שהתפלאו כל כך הרבנים צ"ו דאי נימא דנשים אינן
במלכות אפי' בירושה א"כ איך מלכו בבית שני מהאשמונאים נשים והיתה
עמהם יד החבטים לדעתו נראה פשוט דהנה כ"כ הרמב"ן ז"ל בפ' ויחי בקרא
דלא יסור יטבט מיהודה דהאשמונאים חטאו בזה שנתנו למלכים משני טעמים
(א) דמשעה שזכה דוד ע"ה למלכות אין שייכות שום איש למלכות כ"א לזרע
דור המלך ע"ה וכמ"ש הרמב"ם ז"ל הנ"ל ובפיהמ"ש בעיקר ה"ב שזה אחר
מהעיקרים שבתורה. (ב) שאין סמנים כהנים מלכים ולא ה"ל להם דין מלכות
ועיי"ש באריכות איך י"ל דלהורות זה דאין עליהם שם מלכות כלל לא הקפיד
אם תהינה נשים נוהגות ברסן הממשלה ואדרבה בנשים ליכא האיסור דכהנים
לא יהיו מלכים שנראה שזה איסור תורה שכהנים צריכים לעסוק בשלהם דוקא
יהי איך שיהי אין לשאול מענין שהי' לגמרי שלא על פי דין תורה כמ"ש
הרמב"ן ז"ל ולהוכיח מזה דבירושה מותרות נשים למלך אחרי שעל פי ד"ת
לא ה"ל בזה ענין ירושה כלל *) כיון דה"ל איסור על פי ד"ת על אביהן להיות
מלך וע"י על ענין כיו"ב בר"ש ז"ל פ"ח דכלאים מ"א בשם הירושלמי ותוספתא
פ"ד דכלאים ואין להאריך יותר.

(ג) אמנם כ"כ בת' כיון דחוינן דהשקפת חז"ל על הנשים שלא להאמין
להן במקום שצריך גדר ערות ואפי' כב"נ דנהרג על פי קרבן ולדעת הרא"ה
ז"ל גם על פי עצמו מ"מ אשה לא תעיד להם והטעם כיון דהו"י נדר דין דאינר
נהרג כל זמן שלא רנו אותו כב"ד כמ"ש התוס' במס' עכו"ם דף ס"ד ע"ב.
בד"ה איהו נ"ת וכיון שצריך ערות כב"ד טוב אין נשים נאמנות והזקא
באיסורים שא"צ ב"ד כלל נשים נאמנות וגם כזה קיי"ל בשו"ע דהיכא דיש
צדדים להקל אין אשה נאמנת משום דנשיט דעתן קלות ע"י ברמ"א יו"ד סימן
קכ"ז ס"ג א"כ בבחירות בענין רבנים ופוס"ט כוודאי לא יתכן לכלול בהם נשים
ובה' שכתבתי בימי חרפי כסניא דע"א נאמן באיסורים כתבתי להסביר סברת
הרמב"ן ז"ל בריש גיטין שכתב דאין ללמוד סנדה דכתוב וספרה לה דעד אחר
נאמן באיסורים דשאני דתם משום דא"א בענין אחר ולכן האמינתו חזרה וצריך

(*) א"ה. ע"י ברמב"ם פ"א ניהל' מלכים ה"ז נכ"א שהעמיד מלך
ונשחר שב"י ישראל. וע"י בפריי שופטים והוריות י"ג ע"א מלך ישראל שמו
כל ישראל ראוי למלכות. ובירושלמי סס. ע"י שיה. וא"ל.

הסבר דס"ס מוכרח מזה דנאמנות באיסורין דאליכ מה בכך דא"א בענין אחר
ולכתבתי הסבר הרבנים דבאיסורים אם הוא אונס נמור ליכא איסורא כלל ולכן
כיון דא"א בענין אחר שפיר האמינתה התורה כיון דלפי האמת דאמרינן דהיא
נאמנת אף אם ח"ו משקרת לא קעביד איסורא ולכן נאמנת ונראה שזה הסבר
דבר רש"י ויל שס"ל דע"א נאמן באיסורים הוא מכה סכרא דאליכ איך אדם
אוכל אצל חבירו וא"ל אדם סומך על ב"ב והכוונה כנ"ל דלכן האמינתה תורה
לע"א ולנשים באיסורים כיון דמדרכו של עולם אדם אוכל אצל חבירו ואדם
סומך על ב"ב האמינה אותם התורה שדרכי דרכי נועם וכיון שאמרה תורה
שנאמנים הרי אנום הוא ולא עביד איסורא ובפרט אם נימא שאיסורי מאכלות
אפי' של תורה איסורי נכרא הם ובמ"ש הר"ן ויל להסכיר הטעם דנדר חל
על איסורין דהוא מה"ט וא"כ באונס ליכא איסורא כלל ולכן מסבירא דנאמנות
אבל במקום שצריך נדר נאמנות בעצם נשים איז כלל וע"י היטב בכ"ז.

(ד) והנה בספרי פ' נסכים איתא בזה"ל הקהל חוקה אחת הקהל אין לי
אלא אנשים נשים מנין ת"ל חוקה אחת יהי לכם נראה דנשים אינן בגדר קהל
אמנם ראה זה מצאתי שהג' מהר"ד פארדי ויל בפירושו על הספרי שכתב
בזה"ל הקהל וכו' נשים מנין ה"ל הקהל חוקה אחת לכם כצ"ל ופירושו ברור
דמשום דכתיב בריש פרשתא דבר אל בני ישראל משמע דווקא אנשים ועוד
מדכתיב אל ארץ מושבותיכם וגו' ונשים לא נמלו חלק בארץ הלכך סד"א
דקרבנות נשים אינן טעונין נסכים הלכך הדר וכתב הקהל לרבות נשים עכ"ל
מבואר מרבירי הר"פ דסתם קהל נשים בכלל ולכאורה נראה להביא רא"ז
לדרכיו מהא דאמרינן כממור ופצ"ד ועמון ומואב שלא יבואו בקהל ה' והיינו
שלא ישאו בת ישראל הרי מבואר דנשים הן קהל ה' וע"י במהרש"א קידושין
דף ע"ב ע"ב ד"ה חמשה קהלי שכ' לפרש ד' התום' דבפצ"ד ל"ש למקרי קהל
כיון דבכל הנך דמייתי בין קהל הפסולים כגון ממור ושתוקי וגרים בין קהל
הכשרים כגון כהנים לויים וישראלים שייך בכל כת וכת לוטר בהו קהל באנפי
נפשי' דהיינו דיש בהו זוג אכל פצוע דכא ל"ש למקרי קהל כיון דלא שייך
בנקבה ובקהל דכתיב נבי' מוסב אקהל ישראל עכ"ל הרי מבואר במהרש"א
ז"ל דסתם קהל שבתורה היינו רק אם יש זוג בזה הוא בכלל קהל.

אמנם לאחר העיון נראה עיקר בפירוש הספרי דקהל ממעט נשים והפירוש
לא יבוא בקהל ה' בכל הפסולים לבוא בקהל הפירוש שלא יקח אשה מבת
ישראל שהיא מקהל ה' כיון שהיא בת ישראל הרי אבי' מקהל ה' וכ"כ מבואר
בפירוש המיוחס ליונתן בן עוזיאל שמתרגם בכל אלה דלא יבוא בקהל ה'
למיתב אתתא מקהל עמא ה' נראה שהרגיש בזה לפרש דאין האשה בעצמה
בגדר קהל רק שהיא מקהל ה' ולכא"ז עלה בדעתי לתלות הד' בפלוגתת תוס'
והר"ם ויל אם ממור מותר לישא בת גר מישראלית דהתום' כיבמות דף פ"ד
ע"ב ובקידושין דף ע"ד ע"ב ס"ל דהוי בגדר קהל גרים והר"ם ויל ס"ל דהוי
בגדר קהל כשר נראה לכאורה דפליגי בזה אם נשים הם בגדר קהל ה' ועיין
היטב כיבמות נ"ז ע"א בשתי לשונות של רש"י וכבר הרגיש בזה הג'

אמנם העיקר נראה בזה רכ"ע מודים דנשים בעצמן אינן בגדר קהל אולם הר"ם ז"ל ס"ל דאם היא בת ישראלית אע"פ שאב"י נר מ"ם דרי היא מקהל ה' כיון דאמה היא בת ישראל הרי היא באה מקהל ישראל לכן דווקא כששניהם גרים מותרים בביתם פסולי קהל.

אבל נשים עצמן אינן בגדר קהל דנשים עם בפני עצמן וברנ"י מפרי דב"ר ז"ל שהג"י בספרי ופירש דמקהל נפ"ל לרבות נקבות דאם לא כן הו"א למעט מדכתיב דבר אל בני ישראל תמוהין מאוד לפענ"ד דהרי מפורש לעיל מניה בספרי דקרא והקריב המקריב לרבות נשים דבא לרבות נשים משום דלא נימא דנתמעט מבני ישראל וא"כ למה לי עוד קרא דקהל וע"כ צ"ל להיפוך כיון דהבא מ"ירי בנמכים הבאים בפני עצמם והו"א דהרי דאתרבי מקרא דלעיל אף נשים מ"ם הכא כיון דכתיב קהל הו"א דבנמכים הבאים בפ"ע לא יתחייבו נשים לכן מרכים מדכתיב חוקה אחת לכם ולגרי וכיון דמרכינן גרים ה"ה נשים או דלכך עצמו מרבה נשים יהי איך שיהי נראה דנשים אינן בכלל קהל.

(ה) ומדי דברי בדברי הר"ד פירו' ז"ל שכ' דלכן צריך לרבות נשים משום דכתיב בראש הפרשה דבר אל בני ישראל משמע דאחי למעט בנות ישראל אמרתי לכאן קצת כענין זה. והנה נודע בזה דברי החת"ם חו"ד סימן ע"ט כמ"ש דהיכא דיש סברא לחלק בין אנשים לנשים דרשנין בני ישראל ולא בנות ישראל מט"כ כשאין סברא לחלק לא ממעטינן מבני ישראל אמנם הכא בנמכים יש לחלק בין אנשים לנשים לפמ"ש הספורנו דקודם חטא העגל לא ה' צריך נמכים כלל ולאחר חטא העגל הוצרך בק"צ ולאחר חטא המרגלים הוצרכו מנחות ונמכים להבשיר אף בקרבן יחיד איך מסבא הו"א דנשים דלא נכללו בכל אלו לא יהיו חייבות בנמכים שפיר צריך קרא לרבות נשים. אמנם בגליון הרמב"ם אשר לי בסופ"ה מיסודות על מה שכתב הרמב"ם ז"ל כל ביה ישראל' כצוין על קדוש השם הגדול כתבתי בזה"ל דקדק הר"ם ז"ל לכתוב כל בית ישראל לכלול הנשים שנקראין בית ישראל להורות לנו דבני עבירות אלו גם נשים יהרגו וא"י אע"ג דכתיב ונקדשתי בתוך בני ישראל ואם כן י"ל ולא בנות ישראל ונפתחי השוכה יו"ד ס' ש"ב סק"ז דחקר אי מצטרפין לעשרה משום הני טעמי וקדמו בזה כת' דבר שמואל ס' ס"ג עי"ש מ"ם ו"ד לענין צידוק עשרה כשאר מצוות אם כוונתו לעבור על דת אבל לענין נשים עצמן בני עבירות אלו חייבות למסר נפשן. ויש הוכחה ברורה לזה מדברי הש"ס סנהדרין ע"ד דאיבעי להו גם על ב"נ אי מצווה על קרה"ש אף על גב דבתורה כתיב רק בני ישראל ומרכ"ה דיהי' ב"נ מחייב למסור עצמו וע"כ משום דהוי אביוני' וכמו דאיתא בגמ' שם וא"כ נהי דפשוט לן דב"נ אינו מצווה על קרה"ש אבל נשים מצוות על קרה"ש אע"ג דאינן בגדר ונקדשתי בתוך בני ישראל ואינן מצטרפות לעשרה.

איברא דאכתי קשה דא"נ דאינה בגדר ונקדשתי רק משום דהוי בגדר אביוני' א"כ למה דמסקינן בגמ' שם הא כצנעא הא בפרהסיא ובתום' דיה ואם איתא שכ' דבב"נ אפי' אי נימא דמצווה על קה"ש מ"ם היינו רק בפרהסיא

א"כ בנשים ג"כ נימא הכי ועוד דלפי האמת דק"ל רב"ז אינו מצווה עקרה"ש
כמו שב' התום' במורה"ק וכ"פ הר"ם ז"ל וע"כ דזה אינו כנגד אכזר' דהני מצווה
בפני עצמה וא"כ אינ' דנשים אינן מצטרפות לעשרה מה"ת משום דאינן כנגד
ונקדשתי וגו' אבל אמאי מצוות על קה"ש ועוד דא"ז דהא דמוהרות בשלש
עבירות אלו היינו משום דחזוין דבג' עבירות אלו אפי' בצנעא יהא"י ע"כ
דעצם העבירה מהן חמור לכן גם נשים בכלל אך עכ"פ בכל ההורה היבא
דכוונתו להעביר דבזה חילק בין פרהסיא לצנעא אם כן כיון דנשים אינן בכלל
ונקדשתי ל"ש כלל בהו יהא"י וא"כ מה מקשה הגמ' כסנהדרין ע"ד ע"ב והא
אסתר בפרהסיא הוי כיון דע"כ צ"ל דמוצר ג"ע לא קשיא ל' אי מטעמא דר"ת
ז"ל דביאת עכו"ם אינו כנגד ג"ע או מטעמים אחרים וא"כ מה ק"ל מפרהסיא
ועלה כדעתו להעיר בזה בדבר חדש דבאמת אינן בכלל עשה דונקדשתי מ"ס
כיון דאיכא גם ל"ת דולא תחללו את שם קדשי כמ"ש הר"ם ז"ל לקמן ה"ד
דאפי' באונס עובר על הלאו דולא תחללו ולא אמרינן אונסא כמאן דלא עבד
וא"כ נהי דלא קידש השם מ"מ לא חילל השם ז"א דאזהרה דולא תחללו קאי
על אונס וזה מוכרח לדעת הר"ם ז"ל וכיון דבזה לא נאמר בני ישראל שוב
נשים בכלל וא"כ ממילא מוזהרה על קה"ש מכח הלאו ועפ"ז י"ל דהא דהירין
אביי אסתר קרקע עולם היתה היינו משום דאינה מוזהרה על מ"ע דקרה"ש אלא
דיש בזה ל"ת דרה"ש וכבה"ג רה"י אונס ואכ"מ גם כן ועשה כע"כ זה שצ"ש
אינו כנגד חה"ש. ולפ"ז הא דאשה קרקע עולם לא מהני אלא באשה דאינה
מצווה על קה"ש כ"א על חה"ש משא"כ באנשים אין נ"מ בין יש בו מצוה
או אכ"מ כיון דמחוייב לקדש השם וכשעובר אפי' אם הוא אכ"מ אינו מקדש
השם ודברים אלו מוכרחים לפ"ד הג' דבר שבא"ל ז"ל דנשים אינן כנגד
ונקדשתי ואם כן אין ללמוד מזה שאמרינן דאשה קרקע עולם לאנשים היבא
דליכא מעשה וי"ל דזה פלוגתא הראשונים ז"ל אי באכ"מ חייב למסור נפשו
או דהיא רק מדת הסירות שזה תליא אם נשים מצוות על קרה"ש ודוק היטב.
ודע שראיתי בס' פענח רזי עה"ת פ' שמות בקרא שם האהת שפרה שב' בשם ריח'
מצאנו שמצוריות הו' מתחלה ונתניירו דאם לא כן היאך בטח בדם לב פרעה
לצוותם להרוג הי"דים הלא בבזה יהרג וא"י וכו' אלא שמצוריות היו ועהה
בהוה והיראן וגו' שנתניירו אבל מכבר לא הו' בהן יראת א' עכ"ל מכאור
מדבריו דס"ל בפשיטות דנשים וגרים מצווין על קה"ש אע"ג דכה"ב בני ישראל
דכללא הוא דבני ישראל ממעט או נשים או גרים וכבר חקר הפרי מגדים ז"ל
לענין גרים בעשה דונקדשתי ובאן מכאור בפשיטות דאפילו גזירת מצוות על
קרה"ש אמנם יש לעיין מטעם אחר הנראה דבשפכ"ד גם כב"ג יהרג וא"י כיון
דהוא מסבא דמה חיות וכ"כ הפוסקים דזה לא תליא כלל אי ב"ג מצווה על
קה"ש ובעיקר קשיית הפענח דוי מצד יהא"י כ"כ המהרש"א ז"ל דפרעה צוה
עליהן להרוג את היולדים בעודם עוברים וכתבתי מזה בס' כל"ח ואין כאן המקום
להאריך יותר בזה.

(ו) ובח' למגילה דף ה' הכתי בהא דס"ל לרב דמגילה שלא בזמנה

אין קראין אותה אלא בעשרה משום פרסומי ניסא דענין עשרה לפרסומי ניסא
הוא ג"כ שיתקדש ש"ש ברכים ולזאת צריך עשרה וממילא צריך עשרה דווקא
מהזכרים דאע"ג דנשים חייבות בקריאת מגילה שאף הן היו באותו הנס מ"מ
היבא דצריך עשרה אין נשים מצטרפות וה"ה קטנים אין מצטרפים לעשרה
אמנם ראיתי באור זרוע הל' מגלה סי' ש"ע שכ' בזה"ל ניהו הא מספקא לי
שלא כזמנה שצריכה עשרה אם צריכה עשרה שיהיו בני מצוה כמו כל
הטענים עשרה א"ד הואיל ואינו אלא משום פרסומי ניסא אף ע"פ שאינם בני
מצות איכא פרסום טובא ואם כך הוא שא"צ בני מצות אתי לי שפיר דלא תני
מגלה שלב"ז כהדי הני דפרק הקורא עומד וד"כג ע"כ כהדי כל הנך דצריך
עשרה דהנהו כולו עשרה בני מצוה עכ"ל ומבואר מדברי הא"י דמשום
פרסומי ניסא סגי גם כהנך דלא בני מצוה ובנראה דס"ל דגם קטנים מצטרפים
לעשרה דנשים ה"ה בני מצות ויש להעיר על פי זה כד' ההוס' מגלה ד"ד ע"כ
כד"ה ור"י שהקשו ולמה לר"י טעם אחר הא ע"כ ר"י מורה לרבה דהא גבי
שופר ולולב ליכא טעם אחר ולכאורה י"ל דרבה ור"י פליגי בפלוגתה רב ור"א
אי בזמנה צריך עשרה וכ"כ התווס' דבקריאת התורה בשבת כיון דצריך עשרה
דווקא ל"ש הנזירה שמא יעבירו איכ' לר"א ל"ש גזירה שמא יעבירו לכן צריך
ר"י לטעם אחר אמנם לדברי הא"י א"ש כיון דהכא סגי בעשרה אפילו אם
אינם בני מצוה שפיר יש לגזור שמא יעבירו אפי' בעשרה ולכן צריך להרץ
דנ"מ במקדש. ויש להעיר קצת בדקדוק לשון הר"מ ו"ל פ"א ממגלה ה"ח
ואם אין שם עשרה בני אדם תקנתו קלקלתו וה"ה כאנשי עיר גדולה ואין
קורין אותה אלא ב"ד עכ"ל והנה כמה שתמה הראב"ד ו"ל דמנא ל' דנפחות
ט"י אינו כגדר כפר כבר ה' האחרונים בפשיטות דהר"ם ו"ל לשיטתו דס"ל
בבני הכפרים דקורין בביהכ"נ שלהם וכמ"ש הלח"מ שם כהל"ו דדקדק מדברי
הר"ם ו"ל וא"כ כיון דליכא עשרה הרי א"א לקרות אלא בזמנה משום ושללא
בזמנה בעשרה דווקא וי"ל דלכן דקדק ה"מ ו"ל להוסיף עשרה בני אדם
דאם איכא כהצטרפות נשים וקטנים עשרה ג"כ קורין שלא בזמנה דלענין עשרה
דקריאת המגלה סגי בעשרה ב"ד וכד' הא"י. אמנם מדברי הרי"ף ו"ל שנתן
טעם דגוריון במגלה שמא יעבירו ותמהו עליו דלמה צריך לזה תי"ל כיון
דהוא רק מד"ס גזרו שלא לקרותה בשבת וי"ל עפ"י שהעיר כבוד יד"ג הגאון
מקנעק ש"י בסוף ספרו חלקת יואב ח"ב דלדעת הירושלמי הוכח כריף ו"ל
דפורים שחל בשבת עושין הסעודה לאחר השבת דימי משה ושמחה בהיג
יצאה שבת ששמחתה בידי שמים וא"כ שבת הוי שלא בזמנה כיון דאין עושין
בה משה ושמחה ליכא פרסומי ניסא וכמ"ש המו"ש ו"ל שזה כל ההבדל בין
בזמנה לשלב"ז ואיך גוריון במגלה שמא יעבירו הא דמאי לקריאת התורה
בשבת ועיי"ש דמכא זה הכריח שהש"ס דילן פליג על הירושלמי אך י"ל
דאדרבה משום זה הוסיף הר"ם ו"ל דאינן בקיין בקביעא דירחא ולכן אפי' בעשרה
גוריון שמא יעבירו וא"ד לקריאת התורה בשבת דהוא ודאי ובעשרה משא"כ
בקריאת המגלה אע"ג דהוא בעשרה כיון דאינן בקיין בקביעא דירחא לא

רצו חכמים להתיר בשבת, נראה מזה דס"ל להר"ף ז"ל דגם משום פרסומי ניסא צריך עשרה בני מצות כמו בקריאת התורה דא"כ בלא"ה אינו דומה לקריאת התורה כנ"ל.

את זה אמרתי להעיר בדבריך היקרים, ובכלל אחשוב הויכוח בדבר שאלת בחירת הנשים למותר כי האנשים אשר יאמינו אמונת אומן בר' תה"ק הכתובה והמסורה מוכרחים להורות כי עפ"י רוח תורתנו הק' תעורת האשה רק להיות צופ' הליכות ביתה והמלך החכם מכל אדם כשירו אשת ח"ל אומר נודע בשערים בעלה בשבתו עם זקני ארץ, כי ע"י אשה החיל אשר צופיה הליכות ביתה בכל הענינים על ידי זה יוכל בעלה לשבת עם זקני ארץ בכיה המחוקקים או בזקני הסנהדרין לפי דרשה חז"ל, אך זאת לא עלה ע"ד המלך החכם שהיא בעצמה תשב עם זקני ארץ כי אין זאת מתפקידת האשה, ומי שיהבונן באמה בתה"ק בענין הפרת נדרים מאב לבתו ומבעל לאשתו מוכרח להורות כי הנשים היו דשות אביהן או דשות בעליהן עליהן ומה שהן עושות עושות על דעתם, וראה נא בכלי יקר בפ' מסות, וגדולה מזו הוכחתי לדעת בס' כ"ח פ' משפטים עיי"ש, ומי שלנו פונה מאמונתנו הקדושה או שרוצה להתאים את התורה עם החיים בכל דור ודור, לא יועילו כל הדברים אשר נראה לו מר' חז"ל, אך בכ"ז אני מסכים שתדפיס את ספרך כי רואה אנכי ששאלת בחירת הנשים היא רק השאלה הראשונה והקטנה בערך לגנר השאלות הגדולות הממשמשות ובאות לרגלי בנין הארץ שירצו לבנות, ולזאת נהיך להעמיד בסיס ויסוד איך לדון בשאלות החמורות האלה אם להתאים את הנאי הכניה והגורה עפ"י רוח תורה"ק הכתובה והמסורה, או לטשף את התורה לפי תנאי החיים.

וכבר בראשית ימי התנועה הציונית, ועוד קודם לה בימי חובבי ציון כאשר נתיסדה הכת בשם, בני משה ואשר בראשה עמר אהר העם, כאשר פרסם אחה"ע את מאמריו שהתורה צריכה שתתאים עם שאלות החיים, פנה אליו במכתב כבוד הג' מו"ה יהונתן ז"ל מוואלקאוויסק יזה"י ג"ב מחובבי ציון להראות לו את פרצת הגדר אשר אומר לעשות וכי ע"ז מוכרחים החרדים לסגור אהור מלהשתתף בחיבה ציון שרוב מנהלי אנשים חפשים המה ואשר יחתרו בכל עוז לקחת את רסן הממשלה לידם, ואז השיב לו אחד העם, כי אין כוונתו לרפרמי מעשיית, אך דעתו היא דעה פרטית שהתורה תתפתח לפי צרכי החיים מכלי שנגרש בעצמנו שנשטפים אנחנו עם הורם, אמנם עתה בראשית היצירה הממשית רואים אנו את הלמידו ר' רב צעיר כי בחוקת היר דוצה להרים את הכרינה מן הדת, ולשבש את התורה המסורה להתאימה לצרכי החיים המודרניים, והרבנים המורחיים אלו הטובים שבהם לקחו מים לתוך פיהם ושוחקים, צריכים אנו לעמוד על המשמר ולראות אנה פניהם מועדות ולברר דעתנו כפ"מ שנבין אנחנו מהו"ק ומר' חז"ל, ונקוה כי האמת אשר הוא אור לנתיבתנו יאיר על כל ישראל הקדושים אשר חפצים בארצנו הקדושה, בארץ ישראל עפ"י התורה עפ"י נביאי האמת ועפ"י חז"ל כי אך

דעת הרבנים

בדרכנו זה נעלה במסלה העולה בית ה' ונצליח בעוה"ת.
והנני יודרך הרוש"ת באה"ר

מאיר דן רפאל ברח"ל ויל.

בישולי המכתב:

ראיתי מה שהעירות על תשובתי. והנה אין לי פנאי לפלפל בדברים אלו אך אעיר איחד בקצרה על איוו פרטים: (א) מה שהעירות בלשון הספרי שלש מצוות נצטוו ישראל בכניסתן לארץ למנות להם מלך ולבנות בית הבחירה ולהבריה ורעו של עמלק וע"כ המצוה בכל השלשה בחדא מחתא הם וא"כ לדעת הרא"ה ויל רס"ל דמחיית עמלק ומצות מלך אינם על הנשים ה"ה בנין בית הבחירה. אם אמנם כי יפה העיר כ"ת בזה, אך לפי זה מהאי מעמא מוכרח שדעת הר"מ ויל דנשים מצוות במניית מלך ובמלחמת עמלק כיון שפסק דמצוות בבנין ביהמ"ק. אכן האמת אניר שלדעתי נראה דנשים אינן נכללות במצוות של צבור וכיון שב' הר"מ ויל בס' המצות מצוה רמ"ח ששלש מצוות אלו הם ממצוות המוטלות על הצבור ולא לכל איש ואיש ממילא אין הנשים נכללות במצוות אלו. ומ"ש בהל' בית הבחירה שאחר אנשים ואחר נשים חייבים לסייע בבנין היינו רק לסייע אבל במצות בנין בית המקדש אינן נכללות (ועי' בדר המורי' שכ' ג"כ כך דרעת הר"מ ויל מטעם רבנין ביהמ"ק הוי מ"ע שהז"ג דאינו נוהג בלידה. וזה יש לרחות כמ"ש בפנים, ועיי"ש עוד שכתב דהא שב' הר"מ ויל דחייבות לסייע, בממונם, דזה פשיטא דאטו גרע ממצות צדקה וד' תמורה דהרי חוינן דאינן במצות שקלים אף שהוא לצורך המקדש) ובח' כתבנו לדקדק בל' הר"מ ויל בס' המצות שבמצוה כ' היינו בנין בית הבחירה ומצוה קע"ג מצות מינוי מלך העתיק לשון הספרי שלש מצוות נצטוו "ישראל", אמנם במצוה קפ"ח מצות מחיית עמלק העתיק לשון הספרי שלש מצוות נצטוו, כני ישראל' הלא דבר הוא. ונראה מזה ירהר"מ ויל בכוונת הספרי רק על הזכרים כוון דהוא ממצות המוטלות על הצבור, אמנם במחיית עמלק כיון דלפעמים שייך גם ביחיד שלא נטעה בזה דנם נשים מצוות לכן העתיק בזה בשינוי לשון הספרי, בני ישראל' להורות דדוקא בני ישראל ולא בנות ישראל והוא כד' הראיה ויל בס' החינוך. ואולי דקדק הרא"ה ויל ג"כ בלשון ס' המצות ולכן כתב כן [ואל התמה עלי שאני מרדק כי בלשון זה כיון שהוא"ק העתקה מערבי, שנאמן עלינו המעתיק שעשה מלאכתו באמונה ובטח גם במקור בלשון ערבי ה' כתוב כאן מלת, בני' מה שלא נאמר בשהי מצוות הקדמות. ועי' במל"מ פ"א מהל' טומאת מת ה"ר מה שמדקדק מלשון הר"מ ויל בפהמ"ש. ועי' עוד בס' כלי"ח פ' נח אות ה']. הנ"ל

עוד יש בידי הסכמות ותשובות מרבני וגדולי פולין (גם מאיזה מתו"ל) בדבר השאלה הזאת ולא הדפסתי את דבריהם יען כי הנני מסתיין עד אשר ישמע כזה דעת רוב רבני פולין ואו יודפסו כ"ה כל דבריהם כקונטרס מיוחד בחלק שני. ונתתי דין קדימה לב' תשובות אלו יען כי נמצא בהם ביאור איך תשובה כזוה על דברי המתיירים. המו"ל

ג"כ. קונטרס "מלחמת מצוה" ביאור דין
על פי הנמ

והפוסקים, שאלת השתתפות הנשים בהבחירות
לאספה המיסדת בא"י העומדת כעת על הפרק,
והשנות על מאמרו של ח"א ב.המזרחי בנידון
השאלה הזאת.

והנה מתחלה אבאר קצת ישרי ומעמי האסרים, ועל כל
שורש אכתוב ההשנות שכ' הח' הנ"ל ומה שיש להשיב
על דברי ההשנות בדברים נכונים וברורים בס"ד.

שורש א.

(א) ברמב"ם הל' מלכים פ"א ה"ה אין מעמידין אשה במלכות שנא' שום
הישים עליך מלך ולא מלכה, וכן כל משימות
שבישראל אין מסניין בהם אלא איש, ע"כ. ובכסף משנה
ובמע"ז כ' דמקור הדברים בספרי, ולפנינו בספרי איתא רק הדרשא דמלך
ולא מלכה, אבל סוף דברי הרמב"ם וכן כל משימות וכו' ליתא. אמנם
בפסיקתא זוטרתא הנקרא ל"ט על הפ' לא תוכל לתת עליך איש נכרי איתא
זה"ל איש ולא אשה מיכן שאין מסניין אשה פרנסה על
הצבור, ע"כ. וכנראה היתה הגירסא לפני הכ"מ והמע"ז גם בספרי כן
ולפנינו איתא בספרי בעין זה על פסוק איש נכרי מכאן אמרו שאין ממנים פרנס
על הצבור [עד שהיה אמו מישראל] והיינו כמבואר בגמ' בב"מ דגר אמ אין
אמו מישראל אין ממנים אותו לשום שררה, ול"ל למלך דמבואר בקרא, דק
משום תשים מרכיבין כל משימות לא יהיו אלא מקרב אחיך. עכ"פ דברי
הרמב"ם יש להם מקור מפורש בפסיקתא:

(ב) אמנם באמת דינו של הרמב"ם נראה דמוכרח גם בגמ', והוא
במשנה נדה מ"ט ע"ב ויש שראוי לדון דיני ממונות ואינו ראוי
לדון דיני נפשות ואמרינן בגמ' ראיתי לאתויי גר דכשר לדין ופסול לדין,
דעת רש"י דהגמ' מיידי כסהם גר אע"פ שאין אמו מישראל כ"ש לדון דיני
ממונות, דרי דגר עדיף מאשה בענין זה דהא אשה פסולה לדון כמבואר
בירושלמי וכמש"ל ביאור הדבר, אעפ"כ אמרינן בקידושין ע"ז ע"ב ויבמות
ט"ה דאין ממנין את הגר לשם שררה רק אם אמו מישראל משום דכתיב עומ

השנים וכו' וכרש"י שם אפי' סנהדרין (בר"ן הגירסא שררה) קטנה. ובגמרא אפי' ריש כורי ריש גרנותא (פירש"י להשקות בית השלחין פעמים שהן של רבים וממנים שומר שלא ישקה איש ביימו של חכירו) וכן פ' הרמב"ם בפ"א מה' מלכים. והנה התוס' בכ"מ והראשונים הקשו לשיטת רש"י דמכשור סתם נר לדיני ממונות מהא דמבואר כיבמות דרבא אכשרי' לר' מרי ב"ר ומנ"י בפורסי' דבבל משום דאמו מישראל הוי (וכרש"י בפורסי' דבבל גבאים ממונים על ישראל ואע"ג דגר בעלמא אסור למנותו פרנס על ישראל וכו') האי כיון דאמו מישראל מקרב אחיך קרינן ב'י' ובערוך פ"י של"י הוא והפ"י ממונה על היווקים, ובא"ב נגיד ומצוה ושר העצה וכמו סנהדרין עיי"ש), מוכח הא אין אמו מישראל פסול וא"כ איך כ' רש"י דכשר לדימ אפי' אין אמו מישראל זכן הקשו מהא דמבואר בקידושין ע"ז בהדגא נירא דאמר אנא עבידנא שררותא דמתא ואמרינן עלה משום דאמו מישראל הא לא"ה פסול. והרמב"ן יבמות מ"ה והרשב"א יבמות ק"ב כתבו לפרש לדעת רש"י דה"ט משום דמילי דשררותא עריפי מדיני ממונות משום דמי קצת למלך ולפיכך בעינן שההא אמו מישראל א"ד וההסבר פשוט דכל מיני שררות התלוין בדעתו וברצונו של אדם דמי שררה זאת לשררת המלך במקצה דהוא שררה התלויה ברצונו אפי' לענין כמה דיני התורה, משא"כ לפסוק בד"ם אין זה שררה כלל דאין זה אלא כמראה להם כך פסקה התורה ולא תלוי כלל בעצם דעתו ורצונו וז"ב ובחירושי דר"ן סנהדרין ל"ז כ' להרץ הסתירה מיבמות ק"ב דמבורר דגר דן את חכירו ד"ת אבל לישראל אינו דן ובסנהדרין ונדה מבואר דגר דן דיני ממונות דהא דאמרי' דגר דן א"ח היינו למנותו דיין קבוע בד"ם וכי אמרינן דכשר לדימ של בני היינו דווקא באקראי ובריעבר. (ועפ"ד הר"ן א"ש מה שהקשה הריב"א עה"ה פ' משפטים בשם הר"ם מקוצי דליל אשר השים לפניהם למעט עבדים תיפוק ל'י' דאפי' נר אסור לדון לישראל דנפק"ל מקרב אחיך ע"ש, ולפ"ד הר"ן נוחא דהרי נר מותר לדון באקראי משא"כ לפני עבדים אסור אפי' באקראי, ולשיטת רש"י פשוט נוחא דנימ לר"ם דגר כשר. ועי' בשו"ת נוב"י חו"מ ח"א וברמב"ן יבמות מ"ה וברייב"א שם לענין שמעיה ואבטליון ואבמ"ל):

דהרי מבואר דשאר מיני התמנות עדיפא מלדון בד"ם וגר אע"פ שמותר לדון בד"ם אסור לשום שררה א"כ כש"כ אשה דפסולה לדון כוודאי דפסולה לשום התמנות:

(ז) **אולם** ראייה זו אינה אלא לשיטת רש"י וכן הוא דעת הרבנו ירוחם אב"ב לשיטת התוס' ורוב ראשונים וכן הוא דעת הרמב"ם והרי"ף דאף לדימ נר פסול לדון אם אין אמו מישראל א"כ אין זה ראייה לבאורה:

אך י"ל לשיטתם הראי' באופן אחר דהנה בכ"ק פ"ח ע"א אלא מעתה לרבנן יהא עבד כשר במלכות אמרי' ולמעמיד תקשה לך נר לדיה אלא איך מקרב אחיך ממבחר שבאחיך, א"מ יהא עבד כשר לעדות ומת' קי"ח מאשה שפסולה לעדות עיי"ש. והנה הדין פשוט דגר כשר לעדות וכ"מ בכ"מ והרי דוגא כישראל נמור לכיד אעפ"כ לענין למנותי לשום שררה פסול משום דכתיב

מִקֵּרֶב אַחִיךָ דְרִשִּׁינָּה מִמּוֹכַח שְׂבָאֲחִיךָ וְגַר לֹא הוּא מִמּוֹכַח שְׂבָאֲחִיךָ עַל אַחֶיךָ
בְּיָד דְּמִדְרָשָׁא וּוְיֵשׁ לַמַּעַם אִשָּׁה דְּפִסּוּלָה לְשׁוֹם שְׂרָרָה דְּבוֹדָרָא לֹא נִקְרָאָה
מִמּוֹכַח שְׂבָאֲחִיךָ דְּהָרִי אִפִּי לַעֲדוּת פִּסּוּלָה מִן הַתּוֹרָה בְּשִׁכָּה שׁוֹם שְׂרָרָה
דְּעֵדִיפָא מַעֲדוּת דְּבוֹדָרָא פִּסּוּלָה. וְעִי יְרוּשְׁלָמִי קִידוּשִׁין פִּיד הָהּ מוֹכָא בְּתוּם
בְּכִים וּבְכִסִּים פִּיחָ מַה מַּלְכִים כְּתִיב שׁוֹם תִּשִּׁים עֲלֶיךָ מֶלֶךְ אֵין לִי אֵלָא מֶלֶךְ
מִנִּין לְרַבּוֹת שׁוֹמְרֵי הַרְבִּים וּנְבָאֵי צִדְקָה וּסּוֹפְרֵי דִּינִין וּמִבִּין בְּרָצוּעָה מִנִּין
תִּלְּ מִקֵּרֶב אַחִיךָ וְגַר כָּל שֶׁמֶנִּי עֲלֶיךָ לֹא יִהְיֶה אֵלָא מִן הַכְּרוּרִין שְׂבָאֲחִיךָ
עִכְּ, עֵינִישׁ כְּמַהֲפָ, וְאִשָּׁה כְּוֹדָרָא לֹא הוּא מִן הַכְּרוּרִין שְׂבָאֲחִיךָ אִם כֵּן
פִּסּוּלָה לְכָל מִינֵי שְׂרָרוֹת. וְעִי בְּנִתִּיבוֹת חוֹרִים סִי ז' מַה שֶּׁכָּתֵב לְתִרְץ קוּשִׁית
הַקְצוּהָ מִיִּבְמוֹת ק"ב שֶׁכֹּהֵן דָּגֵר דְּאִסּוּר לְמִנּוּתוֹ לְאַמַּת הַמִּים הוּא מְדֹאֲרִייתָא
מִשׁוֹם דְּהוּי בְּכָלל שׁוֹם תִּשִּׁים. עֵינִישׁ וּלְפָסִישׁ מַמַּעַם זֶה דְּלֹא הוּא מִמּוֹכַח
וּמִכְרוּרִין שְׂבָאֲחִיךָ אִכְּ גַם אִשָּׁה פִּסּוּלָה מַהֲלָ לְשׁוֹם שְׂרָרָה :

(ד) וּבְאִפִּין פִּשּׁוּם יֵשׁ לְהוֹכִיחַ דִּינוֹ שֶׁל הַרְמָבָם לְפִי דְּמִכּוֹרָא בְּסִפְרֵי מֶלֶךְ
וְלֹא מַלְכָּה הָרִי דְּקָרָא מַמַּעַם אִשָּׁה מִמְּלִכּוּת, וּבְגַמֹּךְ לֹא מִצִּינוֹ
מְפֹרֶשׁ דְּרִשָּׁא וּוְאֵךְ בְּכִרְכּוֹת מִטְּ אִיתָא לֹא אִמֵּר כְּרִית תּוֹרָה וּמַלְכוּת יִצָּא
בְּרִית לְפִי שְׂאִינוֹ בְּנָשִׁים תּוֹרָה וּמַלְכוּת לְפִי שְׂאִינוֹ לֹא בְּנָשִׁים וְלֹא בְּעִבְרִים עִכְּ.
הָרִי דְּמִכּוֹרָא הָרִין דְּמַלְכוּת אִינוֹ בְּנָשִׁים (עֵינִישׁ בְּמִפְרָשִׁים) וּכִסִּים כְּבִק פִּיחָ.
אִכְּ כְּרוּר כְּמוֹ דָּגֵר דְּמַעֲטִי הִקְרָא מַמְלָכוֹת דְּרִשּׁוּ חֲכָמִים מִשׁוֹם הִשִּׁים דְּפִסּוּלָה
לְכָל מִינֵי מַשִּׁימוֹת כֵּן נִמִּי בְּאִשָּׁה דְּמִיעֻטָּה הִקְרָא מַמְלָכוֹת גִּיכָּ פִּסּוּלָה לְכָל מִינֵי
מַשִּׁימוֹת. וּמִצָּאֵלִי בְּרִיטְבִּיא ז'ל שְׁבוּעוֹת לִי עִיא שֶׁכֹּהֵן זְהִל כְּדָאִמֵּר בְּסִפְרֵי
מֶלֶךְ וְלֹא מַלְכָּה זְהִל לְשָׂאֵר מַשִּׁימוֹת עִכְּ הָרִי דְּסִיכָּ לִי כְּשִׁטַּת הָרִים וּכְסִיכָּ
שׁוֹרֵר גַּם לְהַמְבִּיט זְהִל בְּקִרְיָה סִפֵּר שֶׁכֹּהֵן מְקוֹר זֶה לְדִבְרֵי הָרִים וּזְהִל וְכֵן כָּל
מַשִּׁימוֹת שְׂבִיטָרָא אֵין מַשִּׁימִין אֵלָא אִישׁ דְּכִיּוֹן דְּכָל שְׂרָרָה דְּרִשִּׁינָּה לִּיהִי מַהֲכָא
מִשִּׁים תִּשִּׁים הִנֵּן לְעִינֵין אִישׁ וְלֹא אִשָּׁה עִכְּ וּמְפֹרֶשׁ כְּסִיכָּ וּכְדִבְרֵי הַרְמָבָם.
וְעִי בְּרַלְבִּיג בְּפִי עֵהֲלָת שֶׁכֹּהֵן בְּמַעַם דְּרִשְׁתָּהּ הַסִּפְרִי מֶלֶךְ וְלֹא מַלְכָּה מִשׁוֹם
שְׂנָשִׁים דְּעֵתָן קְלוֹת, וּמַעַם זֶה שִׁיךְ שְׂפִיר בְּכָל מִינֵי שְׂרָרוֹת דְּאֵין לְמַסּוֹר בִּידָה
מַמַּעַם זֶה וּזְהִל. קִיצוּרוֹ שֶׁל דְּבִר דִּינֵינוּ שֶׁל הַרְמָבָם מְפֹרֶשׁ בְּפִסְיָקְתָא וּמוֹכַח
מִסִּפְרֵי וּכְמָה מְקוּמוֹת בְּגַמֹּךְ וּמְפֹרֶשׁ כֵּן גַּם בְּרִאשׁוֹנִים :

(ה) בְּעֵתָהּ בְּנִידוֹן הַשְּׂאֵלָה שְׁלִפְנֵינוּ. אִם מוֹתֵר מַצֵּד הָרִין לְכַחוֹר נָשִׁים לְרַעָה
לְאַסְפָּה הַמִּסְדָּרָה וְאֵתִיל דְּאִסּוּר אִם מוֹתֵרוֹת לְהַשְׁתַּחֲפָה בְּבַחֲיוֹתָהּ
לְקַלְפִי. הִנֵּה הָפֵן הָרִאשׁוֹן כְּרוּר מְכָל מִינֵי לְעִיל דְּאִסּוּר מְדֹאֲרִייתָא (כְּמִשְׁלִי
מִהֻקְצָהֲלָה) לְכַחוֹר נָשִׁים לְרַעָה מִשׁוֹם שׁוֹם הִשִּׁים דְּמִרְבִּי כָּל מִינֵי שְׂרָרוֹת וּכְסִיכָּ
מִינֵי כּוֹה שֶׁתְּהִיָּה בָּאת כַּח שֶׁל כָּל יְהוּדֵי אִיזִי וּכְיִדִי אִיזִי הָהּ לְפַתּוֹר כָּל
הַשְּׂאֵלוֹת שִׁיעֲלוּ כְּחִי יְהוּדֵי אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל פִּשּׁוּם דְּאִסּוּר לְפִי דְּמִפְרָשׁ בְּרַמְבָּם
בְּפִסְיָקְתָא וּבְרִאשׁוֹנִים וּמוֹכַח מִגַּמֹּךְ מְכָל. אֵךְ הָפֵן הַשֵּׁנִי אִם מוֹתֵרוֹת לְהַשְׁתַּחֲפָה
בְּבַחֲיוֹתָהּ לְקַלְפִי אִינוֹ מְפֹרֶשׁ בְּכָל הַגִּיל :

אֲמַנִּים נִרְאָה כְּרוּר הַגַּם כּוֹה יֵשׁ אִסּוּר מְכַמָּה טַעֲמִים כְּסִיכָּ דְּהָרִי הַמַּעַם
שֶׁאִסְרָה הַתּוֹרָה מִינֵי נָשִׁים כִּי הַרְלִבִּיג דְּהוּא מִשׁוֹם דְּנָשִׁים רַעֲתָן קְלוֹת

א"כ ממעם זה פשוט דאסירות נ"כ לבהור דהרי יכול להיות שהבחרנה באיש שאינו הנון וגרוע יותר משאילו היו בחרים אשה לרעה, ודרי זה הוא גם כן מכינת הציונים והמזרחים בחו"ל שרוצים לזכות את הנשים בע"כ כשיווי הזכויות בחשבם שהנשים שרעהן קלות יאה בנקל להשפיע עליהן ע"י אמצעים שונים שיבחרו בציונים או בכורחים :

(ו) ועוד רמבואר בחינוך מ' תצ"ו ו"ל שנצטוונו למנות עלינו מלך מישראל ומצוה זו נוהגת לדורות למנות מלך חדש אם יהיה מכה שנצטרך לו ג"כ להעמיד המלוכה ביד היורש וכו' וזאת מן המצות המוטלות על הצבור כולם על הזכרים כי להם יאות לעשות ענינים כאלה, ע"כ. הרי להדיא שמצות מנוים מוטלת רק על הזכרים שלהם יאות ולא לנקבות א"כ פשוט כמו דמשום השם מרבין כל מיני משיכות לענין לבחור דמסעטינן אשה ה"נ לענין למנות ה"ה בכל מיני משימות יאות הדבר רק לזכרים ולא לנקבות כי מאיזה טעם שיהיה אין נ"מ בין מניית מלך או שאר מיני משימות וז"ב :

(ז) עי"ל לפ"מ רמצינו דבמצוה שאין האשה חייבת בה אף לעשיית הכשר המצוה פסולה והוא שיטת ר"ת בהג"מ הביאו הרמ"א בשו"ע או"ח סי' י"ד ט"א דיש להחמיר לכתחלה כשיטה זו לעשות הציצית במלית על ידי אנשים ולא נשים (וכ"מ בחינוך שפ"ו שמעתי מגדולים שהעשי' אינה כשרה בנשים) ומעמי משום כל שאינו בקשירה אינו בעשי' וכמנ"א שם דלשיטה זו כל מצות שאין האשה מחוייבת בהן כגון לולב וסוכה אינה רשאית לעשותה א"כ ה"נ בענין זה אם נוף המיני פסול באשה אף הכשר המיני צריך להיות רק באנשים ולא בנשים, ומלבד כל אלה המעשים ברור הדבר דאם נתיד השתתפות הנשים בבחירות לקלפי לא ימלט שבמשך איזה זמן לא תשתתפנה גם לרעה כמובן לכל כ"ד לכן ברור דלטעם התורה אסורות הן גם כפן השני. ע"פ שרש א' :

(ח) עתה אבוא לרברו בעל המאמר המשיג. וקודם שנבוא אל דבריו בעיקר שורש זה אכתוב איזה דברים על ההקדמה של המאמר הנ"ל. וז"ל : רואים אנו שחכמי דורות הראשונים התירו הרבה איסורים מן התורה ומכשי"כ איסורים מרבנן לצורך השעה משום רישת הנגה המרינה הרי התירו מלחמה בשבת ולא מלחמת מצוה כלל, אלא אף מלחמת הרשות (שבת י"ט ד"ט הלכות מלכים), ע"כ.

רחמנא ליצלן מהאי דעתא ! מי שמע כזאת אשר החכמים התירו הרבה איסורים כה"ת ביום מקום. ומ"ש ממלחמת מצוה ורשוה, לא החכמים התירו את זאת רק התורה כעצמה התירה או לא אמרה מלאכת שבת באופן זה, כמבואר בירושלמי פ"א דשבת ה"ח שכן מצינו שלא נכבשה יריחו אלא בשבת דכתיב ויאמר ה' וגו' כה תעשה ששה ימים וגו' וביים השביעי תסובו את הקיר וגו', ויום השביעי זה היינו שבת עיי"ש במפרשים. ומפי השמועה

למדו שקרא עד דרתה דמיירי במלחמת הרשות ד"ל אף בשבת (ובכ"ז הרמב"ם).
 וכמו שהתירו עבודת בהמ"ק בשבת שלשון חסיד אף בשבת. וכי זאת יקרא
 שהחכמים התירו עבודת בהמ"ק בשבת, אתמדה. ומכאור במכלתא יתרו
 ובכ"ז מחלליה מות וימת וביום השבת שני כבשים בדבור אחד נאמרו והיינו
 שמעולם לא נאמר וכמקא"ה בזה. וכן התירה התורה חלה שיב"ס (ובמלחמה
 הרשות בהחילו ג' ימים קודם השבת דמותר אף בשבת י"ל ג"כ דהוי בכלל
 סבנה אם יעמדו על מקומם) וכן מילה בשבת. וכי נאמר בכל אלו שהחכמים
 התירו איסורים מה"ת כדי שנבוא לדמות מדעתנו לשאר ענינים. חס מלהזכיר
 דעות כאלו. אלא ברור שהתורה עצמה התירה או לא אמרה את השבת כאלו
 המקומות מפורש או שהיה לחכמים קבלה מפי השמועה בפי הקרא, וזה
 ברור כשמש ואין סן הצורך להאריך *):

(*) אחר כתבי בא לירי סי' התלמוד של הח' הג"ל וראיתי שמ"ש כאן
 לשיטתו חז"ל בספרו שסלל לו דרך זה ע"פ יסודות שאינם אחרים. ואכתוב
 בקיצור נמרץ מה שיש להעיר בהם:

מ"ש מהא דמכות כ"ב ואחו רבנן ובלרי חדא הרי דעקרה לפעמים
 הקבלה פשוטו של מקרא. זה ליחא כלל, לכל הפי' שיש בגמרא זו:

א) לרש"י דפי' דאחו רבנן ובלרי חדא היינו שאמרו ע"פ קבלה כמ"ש
 הריטב"א או ע"פ המדות שהתורה נדרשת בהם דפי' הקרא במספר ארבעים
 מניין שהיא סוכס ארבעים שגורס לקרות אחריו ארבעים וזהו פשוטו של מקרא
 לדבריהם ור"י לא שמיע לי' דרשא זו ונופרש לה כפשטי':

ב) להרא"ש בסוף פסחים שז' לתרץ שכן דרך המקרא כשמגיע למניין
 עשריות פחות אחת מונה אחו בחשבון עשריות ואינו משגיח על חסרון אחד.
 כיו"ב כל הנפש לבית יעקב הבאה מלרימה שבעים וכן ארבעים יכו. ע"כ.
 ומכאור דלהרא"ש ז"ל הפי' אחו רבנן ובלרי חדא היינו שאמרו שכן דרך
 המקרא וכוונת התורה כן הוא:

ג) לדעת הרמב"ם בפיו מהל' סנהדרין שז' לפיכך אמרו חכמים שאפי'
 הברייתא ביותר מכין אחו ל"ט שאם יוסף לו אחת נמלאת שלא הכהו אלא ארבעים
 הראויות לו. ע"כ. הרי להרמב"ם הפי' ואחו רבנן ובלרי חדא היינו שהוא
 מדרבנן ממש וקרא אסמכתא כמ"ש הכס"מ:

א"כ לכל הפירושים של הראשונים אין בענין זה של מלקות ל"ט פירוש
 שהקבלה עקרה פשוטו של מקרא. ועי' בפ"י הרלב"ג עה"ת בפ"ו ד"ח.
 [ובעיקר דברי הרמב"ם עי' בחינוך מ' הקל"ה שז' עליהם שחזוהים מגמרא
 ועי"ש במג"ח. ועי' מכות ח' ע"א במשנה ודף כ"ב ע"ב וב"ק ל"ב. ובדברי
 הראב"ד בפ"ה מהל' רוח ה"ו שחזוהים מאוד מהל' ובדברי הרמב"ם ספיטו
 שז' סנהדרין ובמח"ה ואכ"מ]:

(ט) ע"ב והתירו לישראל הקונה קרקע או בית בארץ ישראל לכתוב עליו אונו אפי' בשבת (ב"ק פ"י) שמישום ישוב אפי' לא אורו רבנן ולפי' לא הרי שאלת המדיניות כהרי סתם שאלות אורו, ע"כ שכתב לכתוב, ע"י נכריי' שכנמ' שם מיימו כן. ואולי לשיטתו אצל שהחכמים התירו הרבה איסורים מן התורה וגם זה בכלל:

ערתה בנוף הדין שרצה ללמוד מזה דלא הרי שאלת המדיניות כסתם שאלות, לפ"מ שפסק לנו הרמ"א בש"ע אורח סי' ש"ו דלא התירו לכתוב אנו בשבת על ידי נכרי את הקונה בית בא"י רק בכתיבה שלהן דאינו אסור רק מדרבנן (לדעת הא"י) ונמצא דהוי שבות דשבות במקום מצוה א"כ לא חסור לענין זה מצות ישיבת א"י שהיא שאלה מדיניות משאר מצות שהותר גם כן אצלם שבות דשבות:

ואפי' לשאר השיטות ג"כ אין ללמוד מזה כלל לסתם שאלות מדיניות דרק בדבר שהוא מעצם מצות ישיבת א"י כהקנה קרקע או בית בא"י אבל לא כעין נידון השאלה שלפנינו וכדומה שאינה נוגעת כלל לעצם ישוב הארץ בוודאי דלא התירו שום שבות. — ועוד אפילו במצות ישוב א"י נרדא לא מצינו שהתירו שבות אחר ורק שבות זה דאמירה לעכו"ם לא גוזר רבנן היינו בשעה שגזרו על איסור אמירה לעכו"ם לא גזרו במקום מצות ישוב א"י אבן שבות אחר שגזרו בסתמא בכ"מ ולא פלוג חל הוא ג"כ אף במקום מצות ישוב א"י. וכ"מ במנ"א שם ממ"ש ההג"א בשם הא"י דמראה לו כים של מעות משמע דאסור ליתן לו המעות, אע"ג דאינו אלא שבות, וכן כתבו הרא"ש והריב"ש מוכח במנ"א דאסור לקנות בשבת אלא כשקנה מע"ש מתוך לומד לעבו"ם לכתוב בשבת ונ' רבן פסק המנ"א, ועיי"ש בפמ"ג דעכצ"ל דרק איסור זה התירו בפירוש, א"כ פשוט שאין לדמות כלל שאר ענינים להבא

(י) **ע"כ** כי לפעמים מה שאסור יחיד הותר לרבים כגון קרבן צבא שדוחה את השבת ואת הטומאה וקרבן יחיד אינו דוחה לפיכך אין הברעה זו נחונה אלא לכ"ד הגדול. ע"כ.

לדעתו של הכותב שבא לרדן בדמיונות שוא כאלה יוכל ח"ו להתיר כל

ומ"ש עוד מהא דמבואר בגמ' בל"מ אין מקרא יולא מירי פשוטו, ע"י בהרמזין בסה"מ בשורש שי, ונדברי הרמב"ם פ"ב מהל' ממרים ובהשגות הראב"ד שם ובס' א"ש מ"ש ליישב דעת הר"ם ובהנהגות מהר"ם בשבת ס"ג. וקילורן של דברים שדרשות חז"ל מהמקראות יש להם דין דאורייתא גמור רק במקום שאמרו דקרא אסמכתא בעלמא או היכל דמוסד או מוכרח מגמרא שהוא מדרבנן עכ"ל דהדרשא הוא רק אסמכתא אבל בל"ה הוי דאורייתא גמור דפשוט הכתוב הוא כדרשא חז"ל, וכ"ש דדרשות כאלו ש"כ לעיל שיש בהענין איסור דאורייתא והחכמים דרשו מקרא להתיר זה בוודאי דין דאורייתא גמור יש לו. וא"ל ולא בלתי רק לעיר את עטותיו מן השורש. —

איסורים שבתורה לצרך רבים, וסובר הוא שגם ב"ד הגדול ידעו כך, אבל ידע כי בזה אין בכח שום ב"ד שבעולם להתיר אף לרבים שום איסור מה"ת דאפי' איסור דרבנן, כמש"כ הרמב"ם בי התורה שלנו אין לה לא שינוי ולא צרעון ולא תוספת וכל ד"ת מצווין אנו לעשותן ער עולם והאומר שהמצוות שנצטוו ישראל אינן לעולם אלא מצוות לפי הזמן אפי' הראה אות ומופת ע"ז דר"ז נביא שקר ומיתתו בחנק (רמב"ם פ"ט מ"סה"ה), וכן כל העובר ע"י איסורי דרבנן על הגזרות והתקנות והמנהגים עובר בלי"ת (דעת הרמב"ם פ"א מהל' ממרים). ומה שלפעמים מקילים באיסור דרבנן לצורך שעה ולצורך רכיב זכרומה הוא רק במקום שיש להם על מה לסמוך במפורש בספרי חכמינו ד"ל להקל וכרומה אבל בסתמא להתיר איסור דרבנן לא מצינו. והרמיונות הכוזבות מק"צ שהותר לרבים כ"כ שהרי זה גזרת הכתוב וגלגלה התורה בפסוק תמיר אפי' בשבת אפי' כמומאה וכל קרבן הקבוע לו זמן רוחה שבת וטומאה אפי' קרבן יחיד ומאי זה דמות ראי' לשאר דברים אין זה אלא רית מינות:

(יא) ע"כ, שאלה זו לא באה מפורש לא בבכרי ולא בירושלמי ולא בפוסקים ראשונים ו'הרונים, ובכן איסור כרור אין על זה לא איסור מדאורייתא ואפי' איסור מדרבנן. ע"כ.

כמה מן האמת יש באלה השורות כבר נזכר לדעת הקורא את השורש דא' ושאר השרשים שבהם מבואר בראיות כחזרות שאיסור כרור יש על זה מדאורייתא ומרבנן מכמה מעמים ומפורש הדבר בפוסקים ראשונים ואחרונים. ואין להאריך:

(ב) עתה נבוא לעיקר דבריו בהנוגע לשורש א', וז"ל

בגמ' לא נמצא דרש זה שכל משימות שבישראל לא יהי' אלא אנשים ולא נשים ודרשת הפסקתא מופרכת מצד ההגיון דאם מבין דורשים איש ולא אשה הלא יוצא ממש להיפך היינו איש לא תוכל לתת אכל אצו תוכל לתת לכן כרור שיש ט"ס והנירסא הנכונה מבין שממין אצו פרנסה על הצבור. ע"כ.

על דברים אלו יש להשיב שצעות שאין כמוה יחשב כזאת לעשות שצצמו ט"ס בהפסקתא ולהפוך הכוונה ממש מהיפוך להיפוך ובמקום שאיתא אין ממנין אשה לכתוב ממנין אשה, בענין שהדברים אינם מוקשים כלל כמ' שאכתוב והרין דין אמת כמפורש ברמב"ם וראשונים ומוכרח מנמ' ורק למלאות השקפתו הפרטית ירשה א"ע כזאת. ועל כגון דא חל הלשונא של ד"ג מאוה"ג ור"ה בספר הישר על מגידי הספרים ועושים ט"ס:

ז"ל, שהוקשה לו דרשת הפסקתא מצד ההגיון הפירוש פשוט דהנה תיבח איש מיותר דהול"ל לא תוכל לתת עליך נכרי ודורש הפסקתא דאיש נאי אלמטה ואתי למעט אשה והיינו באופן זה דאיש אשר לא אחיך לא תוכל לתת עליך רק אשר אחיך ורק איש ולא אשה, וכי"ס בב"מ. ובאמת כתבו הראשונים ביבמות דגם כאן דרשינן הכי מקרא זה אשר לא אחיך הוא דאב ומו ישראל דכשר לכל משימות אע"ג דלענין מלך פסו אף דאמו מישראל

דלא הוי מקרב אחיך, ורק לענין שאר משימות כשר דאינו פסול דק אותר שתוכל לומר עליו אשר לא אחיך הוא אבל כשאנו מישראל שוב לא הוי בכלל לא אחיך וכשר לכל משימות משאכ למלך בעינן מקרב אחיך ממש. הרי דמקרא זה אשר לא אחיך הוא דרשינן סכלל לאו אתה שומע הן, הני לענין דרשת איש ולא אשה הדרשה היא נ"כ באופן זה. ונ"כ:

(ג) **ע"כ** דלשון משימות ר"ל רק משה בפועל ולא בהתמנות והאריך קצת בדברי הירושלמי שהבאנו לעיל. ע"כ.

ממ"ש לעיל בשורש זה דברים אלן בטלין מאליהן ואין להכפיל הדברים. ועי' רש"י ב"ק פ"ח וקידושין ע"ו אפי' שררה קטנה, ומ"ש לעיל מדברי הערוך בפ"י פורסי דבבל וברש"י שם ודברי הרמב"ם וא"ל:

(ד) **ע"כ** בהנינוך כ' הטעם שלא לתת נכרי כי הראש צריך להיות עב"ש מורע דחמנים בני דחמנים כרי שירחם על העם שלא יכבד עליהם בשום דבר מהדברים ויאהב האמת והצדק וטעם זה אינו שייך בבנות ישראל כלל ואם הדרשה חדרש אבל אין מקרא יוצא מיד פשוט. ה"ל בעצמו וכוונתו, ע"כ.

טעה בפ"י הפסקתא שהבין ראשה ממעטין מהא דכתיב לא תוכל לתת עליך איש נכרי והיינו מאותו טעם דלא תוכל לתת עליך איש נכרי ה"נ אשה אבל אין זה הפ"י. וכ"כ לעיל דהלימוד הוא משום דקאי על סיפא דקרא איש אשר לא אחיך הוא והטעם נבי נשים הוא פשוט כמ"ש הרלב"ג משום שנשים דעתן קלות אבל לא משום שרמי לנכרי, ונ"פ: — ומ"ש במיד ואם הדרשה וכו' בדברים אלו אין רצוני למפל כרם כי לדעתי היא שיטה כוזבת. והמבין יבין:

(טו) **ע"כ** במנ"ח הובאה דעה שכל עיקר מצוה זו שיש שום חשים אינו אלא לחזילת המינוי וכן כ' הגוב"י לענין גר ועל סמך זה הוא סובר שדווקא בתחלת המינוי כת פסולה אבל כירושא אם הניח בת אפשר דאף הכת יורשת המלוכה וסברא זו ישרה סאר ואם לפעמים הכת כשירה אף למלוכה ק"ו להתמנות אחרות, ע"כ.

ק"ו זה פורח באויר הוא, דאף המנ"ח בעצמו לא כתב סברא זו אלא לספק בעלמא ונשאר בצ"ע ולכסוף כ' ואפשר כיון דלפינן הירושא. מדרכתיב 'הוא ובניו וגו' בניו ולא בנוחיו ואינם יורשים כלל המינוי שלו רק זכרים:

ובאמת לפענ"ד עיקר ספיקו של המנ"ח תמוה דהרי מפורש ברמב"ם פ"א מהלכות מלכים ה"ז כיון שנמשח רוד וכה בכתר המלוכה והרי המלכות, לו ולבניו הזכרים עד עולם, הרי דהרמב"ם דיוק בניו הזכרים אבל הנקבות אף כירושא לא זכו בכתר המלכות:

וכן מפשטות דברי הרמב"ם הנ"ל כל משימות שבישראל לא יהי' אלא אנשים מוכה דאין חילוק בין תחלת המינוי לירושא ולעולם לא יהי' אלא אנשים. וכ"ס מנ"ח ברכות מ"ט דמרמה נשים לעכרים. שאינם במלכות וכמו דעכ"ר

יעולם אינו במלכות ה' בנשים ראל"ה לא דמי וכן לפי הטעם שכ' הרלב"ג
בדרשת הספרי מלך ולא מלכה משום שנשים דעתן קלות מאי נ"מ בין תחלת
המינוי לירושה. מכל הג"ל נראה ברור דנשים פסולות למלכות אף בירושה,
וספיקו של המניח יש לפשוט מהג"ל וממילא אויל ל"י הק"ו. שורר בשו"ת
אבני נור יו"ד ח"ב סי' שיי"ב אע"ד שעמד ג"כ בספיקו של המנ"ח אך בדרך קשיא
דנימא שהבת תירש המלכות וכמ"ש הנוכ"י לענין נר, ותי' דהא ליתא שהרי
העמדת המלכות הוא לטעמים ולמלחמות ואשה פסולה לדון וגם לאו בת
מלחמה היא ככריש קרושין וע"כ כ' החינוך שאין נשים מצוות במחיה וכו'
עמלק וא"א שתירש המלכות דק אם ישראל יקבלו אותה זביון דמצד קבלתם
תהי' שוב היא בכלל מלך ולא מלכה. א"ד היקרים. הרי להדיא רפשיטא
ל"י גם מן דאין שום מקום לומר כן והדבר פשוט דאף בירושה נשים פסולות
למלכות וכמו שכתבתי:

שורש ב

(א) בחרו"ב סי' ל"ה ס"ד נפסק הדין דאשה פסולה להעיד ומקור
הדבר ממשנה ספ"א דר"ה ורפ"ד רשבועות. [והרמב"ם פרק מ'
מה"ע כ' משום שנאמר על פי שני עדים לשון וכו' ולא לשון נקבה. ובכ"מ
חמה שהרי כל התורה כולה כלשון וכו' נאמרה. ולבאורה דברי הבס"פ משנה
חמיהם מנ"י ריש המורה ע"ב דאמרינן שם דאיצטריך לרבות אשה מפני שכל
הענין כולו אינו מדבר אלא כלשון וכו' (ע"י כס"פ מ"). אמנם דאיתי בשיטה
מקובצת שם שהביא בשם הרב המעילי ז"ל שנתקשה בזה דהא כל התורה
כולה כלשון וכו' כתובה ע"י ש"ש מ"ש לתרץ וכתום ערכין ב' ע"ב. ובעיקר
דברי הרמב"ם האריכו האחרונים ליישב. ול"נ דמקור דברי הרמב"ם הוא
מפסיקתא סוף פ' ויקרא פ"ג וז"ל ע"פ שני עדים למה לא נאמר שנים אלא שני
ללמד גו"ש וכו' וז"ל דזה הוא ג"כ כוונה הרמב"ם, וא"ל. וע"י בשו"ת
דע"א סי' קע"ט ובנוכ"י מהד"ה חו"מ סי' ח' ובהגהת מל"מ כס"י החינוך סוף פ'
ויקרא ובפסיקתא שם ודוק:]

(ב) וכן נפסק הדין בח"מ סי' ו' ס"ד אשה פסולה לדון בלי שום
חולק. ומקור הדבר מירושלמי יומא פ"ו ה"א הרי למדנו שאין האשה
מעירה מעתה אין האשה דנה וע"י ירושלמי פ"ג דמנהדרין פ"ט ופ"ד רשבועות
היא וכתבו הראשונים דמוכח כן גם ממשנה נרה מ"ט כל הכשר לדון כשר
להעיר א"כ אשה דפסולה להעיר פסולה לדון. — אמנם ההוס' וש"ד בכ"מ
נהקשו בענין זה מהא דמצינו נבי דבורה היא שופטה את ישראל הרי דאשה
בשרה לדון והרבה תירוצים נאמרו. ויען כי המיתרים השתתפות הנשים
בבחירות בנו עיקר יסודם על פרט זה דדבורה היתה שופטה אברר הדברים
שלפ"ד הראשונים מענין זה רא' סמך להיפך לנידון שלפנינו:

(ג) התוס' ב"ק ט"ו ע"א, שבועות כ"ט ע"ב, נישין פ"ח ע"ב, יבמות מ"ה ע"ב,

נדה נ' ע"א כ' לתרץ דרבורה היתה דנה ע"פ הרבוב א"כ אין ראי'. וכא"מ כ' הל' לפי שהיתה נביאה היו מקבלים אותה עליהם, והיו מקבלים אותה עליהם משום שכינה. ונראה דזה היו ככלל שהיתה דנה ע"פ הרבוב [ועי' בס' זכר יחוסף ביבמות שם שנתקשה בזה הלא תורה לא כשמים היא עיישה ועי' בבאה"ג]. והנה מתירין זה מוכרח דאף אשה חכמה יראו' לרין אעפ"כ פסולה דהרי גבי דבורה אי לאו משום שכינה ושהיתה נביאה לא היו רשאים לקבל אותה עליהם אף שהיתה חכמה ומלמדת בדינים. וע' בשע"ת שם שהביא מהברכ"י ראשה חכמה ראוי' להורות וכ"מ מהחינוך עיי"ש, ולפי תירוצ' זה מוכח דאין חילוק. ואולי יש לחלק בין הוראה להורות באויה ובין לרין בדינים בין איש לחבירו: וע"ע:

(ד) עוד כ' התוס' שם לתרץ דרבורה לא היתה דנה כלל אלא מלמדת להם הדינים, ובחינוך מ' ע"ז דל שלא הי' הרין נחתך על פי' אבל היתה אשה חכמה ונביאה והם נושאין ונותנין עמה אפי' בדברים של או"ה ודינים. לכן כ' עליה היא שופטה את ישראל, ע"כ. ונראה דזה הוא גם כן כונת התוס' שמלמדת להם הדינים באופן זה שהיו נו"נ עמה וכשהיו דבריו נראין בעיניהם היו מקבלים ממנה, ומוכרח ג"כ כמש"ל דאע"פ שהיתה ראוי' ללמד להם את הדינים לא היתה בשירה לרין. וי"ל להתירוקה מקרא ויעלו אלי בני ישראל למשפט המשמע לרין. וכ"פ התרנום, וצ"ל דלמשפט הפי' ללמד ולדעת משפטי התורה ומצינו בקרא (בראשית ק"ח) לעשות צדקה ומשפט (עי' בב"ר), או דהריינים היו יושבים במקומה להתיישב ולישא וליתן עמה, וכ"כ מדברי הא"ז ב"ק (הגרמ"ח בירושלים) וז"ל שהיתה [רבורה] מושלת עליהם ועושה ע"פ הדיינים והא דכתיב היא שופטה היינו ע"פ הדיינים, ולפי' שפיר ניחא הלשון ויעלו אליה בני ישראל למשפט וכמ"ש:

(ה) הרמב"ן והרשב"א והר"ן בחי' ובנימוקו והריב"א. ריש פ"ד דשבועות כ' לתרין דהא דקאמר היא שופטה את ישראל לאו עופמת קאמר אלא מנהגת שעל פי' ובעצתה היו נוהגין זה עם זה, כשופטים ששפטו את ישראל. ואע"ג דכתיב שום תשים עליך מלך ולא מלכה וה"ה שאר משימות התם לא מנו אותה אלא היו נוהגין על פי' כדין מלכה:

ולפי תירוצ' זה מבואר דאפי' מפרש שופטה מנהגת ולא מיירי מדינין אעפ"כ אמר הי' למנות אותה עליהם משום שום תשים וכי' אי"כ מענין דרבורה דאי' ברורה לנידון דידן דאסור מצד הדין לבחור ולמנות אשה לשום שררה: ועפ"ז נ"ל לתרץ מה דנהקשיתי מאוד בהא דחקרו התוס' בדין דאשה פסולה לרין אמאי לא למדו מהא דשום תשים עליך מלך ולא מלכה בדרדשי' בספרי ופסיקתא דכל משימות בכלל וכמש"ל באריכות, ומה"ט פשוט דאסור ג"כ למנותה לדין (ועי' רש"י שבת י' ע"א ר"ה שמלך דייך שהדין קרוי מלך שנא' מלך במשפט יעמיד ארץ). וכן מפורש ברמב"ם פ"א מהלכות מלכים דמראי מעמא נר פסיל לדין משום דכל משימות לא יהיו אלא מקרב אחיך אי"כ מה"ט נילף ג"כ אשה. ולפ"י הראשונים הנ"ל ניחא דנ"מ היכא שאיג

ממין אותה להדיא לדיין דליכא האימור משום שום תשים ואצטרך לימור
 שבעצם פסולה היא לדון מלבד שיש אימור למנותה לדיין, אך לפי זה קשה
 נבי נר מנלן דפסול הוא לדון מצד עצמו הא מקרא דשום תשים דממעטין
 מיני' נר אף לדיין כמ"ש הרמב"ם א"ר רק דאימור למנותו אבל בלא מינוי
 מנלן דפסול לדיין. ולפמ"ש לעיל מדברי החי' דר"ן מנהדרין דהא דנר פסול
 לדון את ישראל היינו דווקא למנותו דין קבוע אבל באקראי ובדיעבד דינו
 דין נוחא שפיר דבאמת כן הוא דנר בעצם אינו פסול ורק דאימור למנותו
 מקרא דשום תשים משא"כ באשה פסולה היא אף באקראי ובדיעבד ורק אם
 קבלו אותה עליהם כהורת פסולה מהני כמ"ש' אבל אם קבלו אותה כהורת
 כשירה לא מהני ויכולים לחזור. עי' בשו"ע חו"מ ס' כ"ד ובאחרונים שם:
ולשיטת שאר ראשונים דלא ס"ל כד"ר י"ל עפ"פ לפמ"ש לעיל מדברי
 הנובי' חו"מ דהיבא דיוורש את המלוכה אף בנר שאין אמו מישראל
 כשר דהאימור דשום תשים ליבא רק בתחלת שיבה משא"כ באשה כהנת
 לעיל מדברי הא"נ דאף בירושה פסולה משום דפסולה לדון ולאו בת מלחמה היא
 והעמדה המלכות הוה למשפטים ומלחמות א"כ מיושב שפיר קושיא הראשונה
 דאצטרך לימור לפסול אשה לדון אף היכא דליכא האימור משום שום תשים.
 וי"ל עוד בא"א וא"ל. (ועי' בציר' בירושלמי מנהדרין פ"ג מה שהקשה על
 דהתם' מנשין ה' ע"ב ועיי"ש בחי' הרשב"א ודו"ק):

(ו) עוד כתבו הראשונים הנ"ל לתרץ א"נ שופטת ודנה שהיו מקבלין אותה
 בדרך שאדם מקבל אחר מן הקרובים שהמקבל עליו לדיין ולעזר
 קרוב או פסול דינו דין ועדותו עדות כמבואר במנהדרין ובחינוך כ' או שנאמר
 שקבלוה עליהם ראשי ישראל ואחריהם כל אדם ירון ע"פ דבקבלה וראי הכל
 כשרים וכל תנאי שבמסמך קיים, ע"כ. והוא כתי' הראשונים הנ"ל:
ולבאורה קשה לתי' זה לפ"מ שביארתי לעיל דאימור למנות אשה לדיין
 משום שום תשים א"כ האין קבלו אותה עליהם, אף דלענין
 עצם הפסול של אשה מהני בקיבל עליו כמו קיבל עליו קרוב או פסול דמהני
 אבל האימור דשום תשים דאימור למנות ואשה לשום התמנות וכל שכן לדיין
 במאי נפקע. וראיתי ברמב"ן בחי' לשבועות שב' בתי' זה הלשון א"נ מקבלין
 היו דברי' ברצונם, ולפ"ו נ"ש דמ"ש ש"ר דהיו מקבלין אותה עליהם אין הפי'
 שמינו אותה עליהן אלא שהיו מקבלין דברי' ברצון והיינו בלא כפי' ובמ"ש
 הרמב"ן, ובכה"ג ליכא האימור דשום תשים כמבואר בש"ך סז דנר אף
 שאין אמו מישראל דן את ישראל בלא כפי', ורק היכא דממנים שיכול לדון
 בכפי' איכא האימור דשום תשים. ותירוץ זה דמי ממש לתירוץ הקודם שכתבו
 הראשונים הנ"ל להדיא דמיירי דלא מינו אותה עליהן אלא שהיו נוהגין על
 פי' ושופטת היינו מנהגת, וכאן הירצו ששופטת כפשוטו שהיתה דנה אלא
 שקבלו את משפטה ודינה ברצונם בלא כפי' דליכא האימור משום שום תשים
 דאי' דמיירי במינו אותה עליהם א"כ אפי' שלא ברצונם היו מוכריהם לקבל
 את דברי' ועי"כ כמ"ש:

ואין להקטין לפי' במש"ל דל"ל לאסור אשה לדון הא למנותה לדיון לדון בכפ' אסור משום שם השם ולענין לדון שלא בכפ' הלא באמת נהני כמו בקיבל עליו קרוב או פסול ו"א דהא נ"מ לשיטת הרמב"ם פרק ו' בסנהדרין דבקיבל עליו פסול לדיון יכול לחזור בו אף לאחר נמר דין עד שלא הציא הממוק אם לא קנו מידו ועוד דצריך לקבל אותה בתורה פסולה אבל אם קיבל אותה בתורה כשירה יכול לחזור בו עיי"ש בשו"ע סי' כ"ב. ועוד נ"מ לפמ"ש התומים סי' כ"ב והנתיבות דאם מקבל עליו אשה קרובה מקרי הרתי לדיעותא ולא מהני עיי"ש בשו"ע והאחרונים נחלקו בדיון זה ומצאתי הדבר מפורש ברמ"ה סנהדרין ד"כר ועיי"ש בחי' הר"ן הרי דמשכחת לה דלא מהני אף קבלה וזה רק כשידעין דאשה פסולה לדון (ועי' שו"ת חת"ם הג"מ סי' י"ח דפסול האשה גרע מפסול עבירה דאין זה פסול הגוף ויכול לחזור בו משא"כ באשה ונ"מ לתרתי לדיעותא עיי"ש):

ז) וההינדק' בשם מקצת מהמפרשים כתב דמענין של דבורה מוכח דהנשים כשירות הן לדון ומ"ש בסנהדרין כל מי שאינו כשר להעיד אינו כשר לדון אי"ל לפי שאין למדק מן הכללות. והתוס' כ' בא"מ דמוה אין דאי' דו"ל הפי' כל איש שאינו כשר להעיד ולא מיירי מאשה, וכ"ה שיטה זו הריטב"א בקידושין ל"ה. והנה כמעט כל הראשונים נקטו לדבר פשוט דאשה פסולה לדון כמפורש בירושלמי בכ"מ ומוכח גם מפשטת הגמ' וכן נפסק בשו"ע בלי שום חולק א"כ בוודאי אין לבנות שום יסוד על שיטה יחידת שהביאנו הראשונים ודחאוה מהלכה וז"ב לכל בר אוריין:

והנה בנ"מ לא מצאתי לפענ"ד הכרח לא' מן ה' הפירושים שכתבו הראשונים רק בהתנדב"א מוכח בילקוט איתא זה"ל והיא יושבת תחת תוסף לפי שאין דרכה של אשה להתיחד בתוך הכיה וישבה בצלו של דקל. מלמדת תורה לרבים, ע"כ. מלשון זה מוכח קצת כפי' השני של תוס' שכ' לעיל ומ"מ אינו מוכרח ובעיקר הדבר מצד יחוד עי' מגלה י"ד ובתומים סי' נ' מק"ה ובהגהות יעב"ץ ובאחרונים שם, ולקמן אנהוב מדברי המדרש ה"ח דמוכח כפי' הד':

ח) עתה כנידון שלפנינו לפ"מ שביארתי דאשה פסולה לדון ולהעיד כמפורש בירושלמי וראשונים ואפי' לענין קבל עליו קרוב או פסול דמהני מ"מ למנותה לדיון קבוע אסור בכל אופן שהיא. והנה התמנות פרנסים על הצבור דומה ע"פ הלכה לכח ב"ד ודיינות (עי' חו"מ סי' כ"ב סי"א בהג"ה לענין טובי העיר ובקצוה"ח סי' כ"ז מ"ש מהראנ"ח וכ"מ בכ"מ) אם כן כמו דאשה פסולה לדון ואסור למנותה לדיון הכי נמי אסור למנותה לשום פרנס על הצבור ופסולה היא לדון ולהכריע בכל עניני הצבור:

ט) ורא"ה דבר פלא דאחר כל אלה שמרחו הראשונים לפרש הענין דדבורה היתה שופטה שלא יהא סותר לדיון תורה, מ"ש ע"ז חו"ל כנמרא במדרש. ברות פרישה א' פ"א וירי בימי שפוט השופטים איי' לדור ששפטו

את שופטיהם ואוי לדור ששופטיו צריכין להשפט שנא' וגם אל שופטיהם לא שזעו ומי היו רב אמר, ברק ודבורה. ופי' כיפ"ע שלדבורה לא שמעו משום שהיא אשה (ולכאורה תמוה, מקרא ויעלו אליה בני' למשפט) ולפמ"ל נחא דרק אותן שרצו לקבל דכריה כרצון עלו אלי' אבל לדון בכפי' לא היתה יכולה משום שהיא אשה ולא רצו לשמוע אלי' וזה ראוי כדורה חתי' הרכיעו שכתבתו לעיל:

ומבואר בשוח"ט ח"ש יך דרא דאתתא דבר יתה וכו' וכנמ' מנלה יד ע"כ אר"י לא יאות יהיר ותא לנשי תרת' נשי יהירן הוויין וסניא שמי' חדא שמה זיבורתא (קבורה) ובפסחים אמרו כל המתיר נבואתו מסתלקת ממנו מנלן מדבורר עיי"ש ואם על דבורה הנביאה אמרו חז"ל כן מה נאמר ומה נדבר על דרא דא ולהכריע על אותן נשים כוה"ז הרוצות להיות שופטות ומושלות בישראל וד"ל:

(י) עתה נבוא אל ההשנות כנוגע לשורש כ', וז"ל

כלל הוא כדברים שאם קבל עליו קרוב או פסול דינו דין ואי' לחזור בו, וכן נפסק הדין שם ס"ח שכל צבור יכול לקבל עליו ביד שאינם ראויים מה"ת כשאינם פסולים כהבח' דשעה, וכ"ה החינוך או נאמר שקבל"ה עליהם ראשי ישראל ואחריהם כל אדם ידון ע"פ שכקבלה ודאי הכל כשרים וכ"ה דעת החוס' ב"ק ט"ז, ע"כ.

הנה כבר ביארתי לעיל באריכות דלמנחת אשה לפרנס על הצבור מלבד דפסולה היא כעצם יש איסור משום שום תשים דכל משימוה לא יהי' אלא אנשים ולא נשים ומשום הא דקבל עליו קרוב או פסול דמהני אי"כ גם כקבל עליו אשה לדון מהני ז"א רק כקבל עליו כאקראי משאי"כ למנותה בקביעות אמור משום שום תשים וגו', וכמ"ש לעיל מדברי ח"י הר"ן סנהדרין לענין גר ומדברי הרמב"ן וז"ל בשכונות, אם כן בנ"ד דהוי דרך מינוי וכחירה לזמן קבוע כדור דאסור ולא מהני קבל עליו, וז"פ. ומ"ש מש"ע ס"ח דצבור יכול לקבל עליו ב"ד שאינם ראויים מה"ת, מקור הדברים מהשוכה הרשבי"א וביאר להדיא דמירי במקום שאין בהם מי שיודע אפי' אות אחת ולפי צורך השעה תתירו להם להעמיד אותן לדיונים כדי שלא ילכו כערכאות של עבדים עיי"ש. אבל במקום שיש אנשים כשרים אמור מה"ת לבחור בפסולים כמבואר בסנהדרין ז' ע"ב וזכרמב"ם פ"ג מסנהדרין ובש"ע ס"ח כל המסנה דיון שאינו הגון ואינו חכם בחכמת התורה אע"פ שכולו מחמדים ויש בו טובות אהדות הרי זה שהעמידו עובר בלא תעשה, וכ"מ בספרי דברים א' י"ז שלא האמר איש פלוני נאה, גבור, יודע בכל לשון, אושיבנו דיון נמצא מוכה את החייב ומחייב את הזכאי לא מפני שהוא רשע אלא מפני שאינו יודע לכך נאמר לא תכיר פנים במשפט. ולפ"ז כדור בנ"ד לפמ"ש דהתמנות פרנס על הצבור לדון בענינים כלליים של צרכי הצבור וכפרט בענינים הנוגעים לכל רמדינה כוודאי דומה לדיונות ואסור מה"ת לבחור בנשים שהן פסולות ובמקום שיש ת"ח אמרו כנ"מ דהממנה דיון שאינו הגון הוה כאילו נוסע אשרה אי"כ ה"ז במקום שיש לבחור

אנשים 'כשרים' אם ממנים נשים שפסולים הנה גם כן כאילו נוטע אשרה
אצל מזבח ה' :

וזה הוא לענין למנות נשים. וכן בזכות הבחירה אם יש לנשים הרשות
לבחור, נראה ג"כ דעל פי דין אין להם זכות זה. ומקור לדבר הוא
בברכות נ"ה אר"י אין מעמידין פרנס על הצבור אלא א"כ נמלכין בצבור ועי'
בשול"ת התשב"ץ מס' קנ"ה עד קס"ב ושו"ת הריב"ש סוף סי' רע"א ורא"ש
כלל י"ח, ומכאור בנמ' זכחים ע"ה ע"א מה צבור גברי היינו דסתם צבור
ר"ל רק אנשים ולא נשים ולק' א"ה אבאר הרי דאין צריך לימלך עם נשים רק
באנשים לכר ומשום הכי אין להם זכות הבחירה לפרנס ולרב וכדומה מלבד
הטעמים שכ' לעיל. ועי' שו"ת הרשב"א ח"ג סי' המ"ג. — ומ"ש מדברי
החינוך, לעיל א"ט כתבתי לברר הרברים עיי"ה :

(יא) עו"כ אף לדעת אלה שאשה פסולה לדון אין הדברים אמורים
אלא כשהיא בעצמה השופטת אבל ס"ס היא יכולה לומר
את הדינים ולהכריע בעניני השפט וכן מביא הטור ס"ו אשה פסולה
לדון וכוונה לא היתה דנה אלא מלמדת שופט ישראל, ע"כ.

כ"כ לעיל מדברי החינוך דהא דמלמדת שופט ישראל הפ' שהיו נושאים
ונותנים עמה בדברי הלכה כדינין וא"ה ולא ה' הדין נחתך על פי', א"ר.
וברור רכן הוא גם כוננת ש"ר בתי' זה דהיתה מלמדת להם משום שהיתה
חכמה ומלומדת כהורה יותר מהם ומשום הכי דכרי' שאמרה דברים' של מעם
היו מהקבלים בעיניהם דקבל האמת ממי שאמרו אבל מ"ש שהיתה יכולה
לחכר' בענייני המשפט א"ס ואדרבה החינוך כ' מפורש שלא ה' הדין נחתך
על פי'. ועוד אפילו לשאר הפירושים שלא שופטת מס' קאמר אין ללמוד
מרבורה כיון שהיתה יוצאת מן הכלל שהיתה נביאה ואין לדמות כל הנשים
לאשה נביאה :

(יב) עו"כ וכ"ה דעת הרשב"א בשבועות ל' שיש הבדל בין סינוי
אשה לדין ושופט וכן להיות נוהגים ע"ס לפי הכרעתה
בידיעת השפט וכ"ה דלא שופטת מס' אלא מנהגת "בשופטים" ששפטו
את ישראל ואע"ג דאמר בספרי מלך ולא מלכה החם לא סינוי אותה
אלא היו נוהגים בה כדון מלכה והיו נוהגים על פי' ע"כ וכ"כ הדין
וכפי זה בענין שלפנינו שאין באן סינוי של דינונה אלא שארה ביהן של
הנשים והכרעת דעתן אף הן כשרות לדון לכל הדעות, ע"כ.

לא ידע כלל מאי קאמר ובטעות קל שעשה בהרשב"א ז"ל (כדרכו) יצא
לדון בדבר חדש ולתלות באילן גדול, ובאמת ליתא כלל כרשב"א מה שכתב
בשמו ובמקום שאתא מנהגת "בשופטים" ששפטו את ישראל כתב מנהגת
"בשופטים" ומהו למד שהיתה נוהגת עם השופטים לפי הכרעתה בידיעת
המשפט והוכיח מזה דבאיפן זה כשירות לכ"ע. וכבר ביארתי לעיל אות ה'
דברי הרשב"א וש"ר בתי' זה דפירשו דלאו שופטת קאמר אלא מנהגת שע"ר
פ' ועצתה היו נוהגין זה עם זה ולא מיירי כלל ממשפטים ודינין ולא על פי'

הכרעתה ביריעת המשפט. ומ"ש בשופטים ששפטו את ישראל היינו כ"ף הדמיון דהיתה מנהגת כמו שהגינו השופטים ועיקר החילוק היא דלא ה' בדרך מינוי אלא דמעצמן היו נוהגין בה כרין מלכה וליכא האיסור משום שום תשים וכו'. אי"כ בענין שלפנינו דהוי בדרך מינוי ובחירה דרי מפורש ברשב"א ש"ד דאסור משום מלך ולא מלכה וה"ה שאר משימות והדברים פשוטים וברורים:

(ג) ע"כ ע"כ כמה שלא נתקש דעקם את הכתובים אי אפשר לעקור מרשה מן הנביאים שעומדת וצווחת בדבורה שפכה את ישראל שנא' ויעלו אליה בני ישראל לשיפט, ע"כ.

דברי מינות הוא לכהוב על פירושן של הראשונים התום, הרשב"ן הרשב"א הר"ן הריטב"א החינוך האו"ז ועוד, דהם מתעקשים לעקם את הכתובים והכותב לשיטתו או"ל דאין מקרא יוצא כלל מירי פשוטו ואינו חושש אף לדרשת חז"ל כמש"ל שיא אי"ד בש"כ לפי הראשונים, ויש בדברים אלו שורש פורה וגו'. — ומלכר זה שקר מוחלט הוא. דפי' הראשונים משום שהיתה נביאה, או שקבלוה עליהם שלא בדרך מינוי, נוח הוא אף בפשטות הכתובים. — ומה שהקשה הא אין שופטים ע"פ כח הנבואה רק ע"פ התורה כ"כ לעיל אי"נ מדברי הו"י יבמות שהאריך ליישב עיי"ש וא"ל:

שורש ג

(א) התום' בסנהדרין מ"ו, סוכה כ"ח ע"כ, כ"ק ט"ו ע"א, והרשב"א שם כ' דבכל מקום שנאמר בתורה איש דרשין פרט לאשה עד שירבה הכהוב ממקום אחר ומבואר כן בכמה מקומות בש"ס ואצ"ן א"ס. פסחים צ"א ע"כ, קידושין ל', כ"ק מ"ד ע"כ, ק"ט ע"א, סנהדרין פ"ד פ"ה ע"כ, ערכין ג' ע"א, מכלתא' כא, ספרי עקב, רע"ב שקלים פ"א:

(ב) וכן במקום שנאמר בני ישראל אתי למעט בנות ישראל רק היכא שיש ריבוי מיוחד או גילוי דעת שקרא כולל אף בנות ישראל. וכ"מ בתו"כ ריש ויקרא וכ"מ בש"ס. בני ישראל סומכים ואין בנות ישראל סומכות, וכ"מ בכ"מ בתו"כ (הביאם גם התו"ה דיש ויקרא), (ספרא אחרי פ"י) נבי העלאה בחץ, (שם פ"ח) נבי דם, (שם פ"יא) נבי ביסוי הדם, (קדושים פ"י) גבי מולך, (אמור פ"א) נבי בעלי מומין (ושם פ"ז) (ספרי ט"ז ב'):

(ג) וכן במקום שנאמר עדת בני ישראל עדה או קהל כולל אנשים ולא נשים, כ"מ נבי מספר הפקודים שבמדבר, נבי מחצית השקל, בהטא הענל ובמתי המדבר, וכ"מ בספרי במדבר ט"ו ט"ו, ושם פ"כו, ובירושלמי פסחים פ"ז ה"ז, וכ"כ המאירי ברכות ט"ז על הא דמבואר ברמב"ם וש"ע או"ח סי' קצ"ט דנשים מומנות לעצמן ובלכר שלא יומנו בשם וכו' הטעם משום דילפינן הזכרת השם בכרכה בעשרה מדכתיב במקלות ברכו את ה', ונשים ועבדים לא אקרי קהל, ע"כ. ועי' חולין קל"א יכפר אלו עבדים ודו"ק. גם בלשון

עם מצינו דאין חנשים בכלל כ"מ בתום ישינים יכמות מ"ו ע"כ דעם לא איקרי נשים ועיי"ש בתום ד"ה ורבי. ועי' שבת ס"ב ע"א נשים עם בפ"ע:

(ד) **ובן** סתם צבור, כולל רק אנשים ולא נשים כמבואר בוכחים ע"ה ע"א מה צבור נכרי (ובמק"א כתבתי דמזה דאי' למ"ש כשורה בשמים ראש סי' פ"ט הביאו בחי' רע"א ו"ל לאורח סי' ק"ו דנשים פטורות מהפלת המוספין דנאת התפלה אינה באה אלא משום זכר לחיוב הקרבנות ואשה לא היתה שוקלת ואין להן חלק בקרבנות צבור, א"ר, ומלשון הגמ' דסתם צבור נכרי מוכח נ"כ הכי ואמ"ל) ואפי' במקום שנאמר בתורה לשון זכר אמרינן בתמורה ב' ע"כ דצריך לרבות אשה משום שכל הפרשה נאמרה כלשון זכר (ולעיל ש"ב איא כתבתי ליישב עפ"י דברי הרמב"ם בה"ל ערות דיליף דנשים פטורות להעיד משום דכתוב כלשון זכר והכנס"מ תמה ע"ז דהא כל התורה כלשון זכר נאמרה ולהגמ' הג"ל נחא אף רבנא' פרבינן על זה מהא דהשוה הכתוב אשה לאיש לכל עונשין שבתורה אף אם כתוב כלשון זכר מ"מ י"ל דזה רק בפרשה שיש בה עונשין אבל היכא דליכא עונשין לא ונחא דברי הר"ם אמנם הכנס"מ ס"ל כשיטה התוס' בסוכה ב"ח, ביומא מ"ג ע"א ויכמות עב ע"כ דכל התורה כלשון זכר נאמרה ולא ממעטינן אשה אף שלא במקום עונשין רק היכא דכתוב איש והרמב"ם יסבור דהא דממעטינן כיומא שם ונתן ולא ונתנה הוא כפשוטו משי"ם דכתיב לשון זכר והתוס' ס"ל משום שיש איוה רבוי אבל בלא"ה לא ועי' תוס' סוכה שם ובש"מ"ק בתמורה וא"ל):

דנה מבואר מכל המקומות הג"ל דאין הנשים נכללות בהם כלשון קהל, ערת בני, בני ישראל, איש, צבור, הכתוב במצוות שבתורה הו"ן כשבאה דרשה מיוחדת או ריבוי רבולל אף הנשים אם כן ברור מצד דין התורה שגם בענין שלפנינו בדבר הנוגע להכריע בדברים הכלליים של הצבור וכ"כ בדברים הנוגעים לעם ישראל כוודאי אין לנשים חלק בזה ומשום הכי פשוט דאסורות להשתתף בבחירות לא לבחור ולא להבהר:

(ה) **עתה** נבוא אל ההשנות בהנוגע לשורש ג'. וז"ל במקום שבא בתורה סתם, איש, או, אדם, אף אשה כמסמך כנן אדם כי ימות כאהל אדם כי יהיה בעור כשרו כולל הזכרים והנקבות, ע"כ.

פתח באיש וסיום באדם! וראה איך השקפתו הפרטית עורה את עיניו שלא לראות את האמת אף בדבר הידוע לכל בר כי רב דבש"מא שנאמר בתורה איש דרשין פרט לאשה אם לא שיש איוה ריבוי כמ"ש התוס' בכ"מ ומבואר בכ"מ בש"ס לא"מ וצינתי לעיל איא וא"ל:

(ו) **ע"כ** כמו כן נכללו הנשים כסתם כלשון בני ישראל כמבואר בספרי ס' שלח דבר אל בני ישראל ונאמר אליהם אף הנשים כמסמך (וסקא קט"ו), ע"כ.

בבאן בא בכונה להסתיר את האמת ולהטעות את הקורא דבעצמו ציין

לדברי התורה בריש ויקרא שכ' מפורש דכל מקום שבא בתורה דבר אל בני ישראל בא ברוקא ורק אל בני ישראל הוהיר ולא אל בנות זכמבאר בכמה מקומות בתורכ שציינתו לעיל א"כ. ומ"ש מדברי הספרי באמת נמשש מוכח כמ"ש. דהנה סוף לשון הספרי ר"ש פוטר את הנשים מן הציצית מפני שמ"ע שהיו נשים פטורות ות"ק ס"ל לילה זמן ציצית והיו מ"ע שאהיו; וגם נשים חייבות ואנן קי"ל לדינא כר"ש א"כ בני דקרא זה ממעט שפיר נשים ממעות ציצית לר"ש כמו בשאר מקומות. וכן מצאתי להדיא בפסקתא בקרא דבר אל בני ישראל לנשים, ובהנה"מ פ"א ה"ב מציצית כ' בשם מוהר"ם ראשה פסולה לעשות ציצית מקרא זה בני ישראל ולא בנות ישראל; ועל נוף מצות ציצית אין צריך למעט דהוי מ"ע שהיו, ע"י בסד"ר והתורה, והת"ק דס"ל אף נשים במשמע ולא ממעט מבני ישראל הוא משום דכבר דרשין מקרא זה למעט נכרים כמבואר במנחות ס"ב בני ישראל יעשו ולא הנכרים אבל אלה אף הת"ק מודה דבני ישראל ממעט נשים:

עו"כ דת"ק וילף ריבוי לנשים מקרא ואמרת אליהם ע"י תורכ ויקרא י"ז אי כע"ז וכן ככ"מ, א"כ מדברי הספרי א"ר ואדרבא לפי מה דמבואר בפסקתא ובהנה"מ וכן להלכה לירידן דפסקין כר"ש מקרא זה ממעטין נשים כמו בכ"מ דכתיב בני ישראל, וז"ל:

(ו) עו"כ וכן אמרו שם הקהל אין לי אלא אנשים נשים מנין ת"ל הקהל (פסקא קט"ו) ביו"כ שם ונסתח אין לי אלא אנשים נשים מנין ת"ל ונסתח לכל עדת בני ישראל (פסקא ק"א), ע"כ.

דברי הספרי אלו שהביא הם ממש ראי' לפתור אך לא העתיק דברים כהויתן (כדרכו). וז"ל הספרי הקהל אין לי אלא אנשים נשים מנין ת"ל חוקה אחת יהי לכם ולגר הגר, ע"כ. והנה בספרי מרבינן לעיל מזה בפ"ד מקרא והקריב המקריב לרבות נשים לנסכים א"כ קשה ל"ל עוד רכוי וכהב בהתורה לפרש דבא לרבות נשים נזירות מלגך הגר כמו בישראל אין הברד בין אנשים לנשים ה"נ כנרים, הרי מקרא זה ממש ראי' להיפך דבלשון הקהל אין נשים בכלל דאל"כ למה לי לרבות נשים מקרא והקריב המקריב וימנח כמ"ש וכ"כ לעיל מדברי המאירי שכ' מפורש דנשים לא איקרי קהל:

אמנם בפסקתא איתא הלשון הקהל אין לי אלא אנשים נשים מנין ת"ל הקהל חוקה אחת לכם וע"ש בהביאור, אך אפי' ללשון זה ג"כ ראי' להיפך דא"נ דבסתם קהל נכללין אף נשים איך קאמר הקהל אין לי אלא אנשים נשים מנין ומוה עצמו מוכח דאין הגשים נכללין בסתם בלשון הקהל ורק היכא דלמדו מאיזה יתור לשון וריבוי דאף הגשים בכלל וזו ראי' ברורה:

כן מ"ש מספרי שלח (ט"ו כ"ו) ז"ל הספרי ונסתח אין לי אלא אנשים נשים מנין ת"ל ונסתח לכל עדת בני ישראל ולגך הגר וכתבו לפרש משום לשון בני ישראל ממעט נשים משום הכי צריך כאן ריבוי על הנשים וילף: מו דגרים הוי בכלל ה"נ נשים ע"י בהתורה וסד"ר אם כן מוכח מכאן ממש להיפך דאף בלשון עדת בני ישראל אין הנשים בכלל ורק כשיש איזה ריבוי.

זכן מצאתי להדיא בירושלמי פסחים פ"ז ה"ז דר"ש מפרש קרא זה ונסלה לכל עדת בני ישראל פרט לנשים ולקטנים, ופי' הפ"ם שאינן בכלל לשון עדת בני ישראל ומפורש כמ"ש:

(ח) ע"כ אין לך ראי' יותר מוכרחת שבמקום שנאמר בני ישראל אף הנשים בכלל מכניין המשכן שנאמר בו דבר אל בני ישראל ויקחו לי תרומה מאת כל איש וגאמר גם ויבואו האנשים על הנשים, ע"כ. אף במקום ראיתו היותר מוכרחת אראה את המעיין שכאותו מקום עצמו מוכרח להיפך וראי' לסתור. — הנה בירושלמי שקלים פ"א ה"א מובא ברש"י ריש תרומה איתא, ג' תרומות נאמרו בפרשה זו, דבר אל בני' ויקחו לי תרומה זו תרומת אדנים, תקחו תרומתי זו תרומת שקלים, וזאת התרומה זו תרומת המשכן, ע"כ. ובתרומת אדנים כפירש בקרא פקודי (ל"ח כ"ו) בחשבון הכסף דלקחו רק מכל העובר על הפקודים מכן עשרים שנה ולא מנשים וכן בתרומת השקלים מכבאר ברלב"ג בקרא כי תשא את ראש בני' ולא כנוה ישראל, וברע"ב שקלים פ"א ונתנו איש ולא אשה וכן הוא הדין דנשים פטורות ממחצית השקל, א"כ מוכרח ומפורש דקרא בני ישראל דריש תרומה ממעט ג"כ בנות ישראל ומאי דמבאר בקרא ויבואו האנשים על הנשים זה ה' בכלל תרומת המשכן ולא קאי ע"ז קרא דבני' ורק בתרומת המשכן שהי' בא בגרבה ה' הכל בכלל ואף הנשים הכיאו (ועי' בגו"א ריש תרומה) אבל תרומת אדנים ותרומת שקלים שהי' בדרך חיוב לא נהחייבו הנשים אי"כ מוכרח דבני' דריש תרומה לפי דרשת הו"ל ע"כ אתי למעט נשים וז"ב:

(ט) ע"כ מספור הפקודים וספתי המדבר, גם ממחצית השקל אין ראי' לפי שיש מוכרחת התורה ביחוד כאנשי צבא וכיוצא מלחמה, ע"כ.

אין זה אלא דברי חלומות ומאי ענין מצות מחצית השקל למלחמה הרי זה הוא מ"ע על כל אחד מישראל שיהן בכל שנה מחצית השקל לצורך קרבנות הצבור שיהא לכל ישראל חלק בהם, והנשים אינן בכלל מצוה זאת אף ע"פ שהוא דבר המוטל על כל קהל ישראל ומוכח מזה כמ"ש:

(י) ע"כ כיו"כ הייכות הנשים בשחיטת הפסח לפי שגם בו נאמר דבר אל כל עדת ישראל כסוכנו הכללי והוא מצוה לאומית-השטרית, ע"כ.

נשתוממתי לראות איך עלה ברוחו של הכותב הזה לחדש דרשות בעצמו ולכותבן בסתם כאילו יצאו מפי רבותינו ז"ל בעוד שכאותו מקום ממש מפורש להיפך בגמ' פסחים צ"א ע"ב במכילתא ופסקתא לפי שנאמר איש לפי אבלי אין לי אלא איש אשה מנין ת"ל במכסה נפשות ריבה הרי מבאר להדיא דעיקר החיוב של נשים בקי"פ ילפינן מלשון נפשות שכולל וז"ל אבל מלשון כל עדת בני' אין ראי' ואדרבא ממעט נשים אי לא דמרכינן מנפשות, וכמ"ל. ור"ש ט"ל באמת כן דאף בפסח ראשון איש אין אשה לא ואהני נפשות שעושים אותה טפילה לאחרים עיי"ש ועי' תשב"ץ ח"א ס"ג. — ומ"ש מצד דהוא

מִצֹּה לְאוֹמִית אֲכַתּוּב לִקְמֹן בּוֹה, — מִשׁ לְעִיל אוֹת א' לַעֲנִין דְּאִישׁ מִסַּעַם
אִשָּׁה וּבִאֲדָם אִם לִשּׁוֹן זָכָר מִסַּעַם נָם כֵּן אִשָּׁה נּוֹבְחִי מִנָּה סוֹטָה כִּג ע"ב
רַמְבוֹר אִיוֹה דְּרִשּׁוֹת כָּאלוֹ עִי"ש בְּתוֹם וּבּוֹבְחִים ק"ג ע"א :

שׁוֹרֵשׁ ד.

(א) בְּרַל נִדּוּל הוּא בְּהִלְכָּה דְּמִנְהַג יִשְׂרָאֵל תּוֹרָה וְרִגִּיל לִשּׁוֹן זֶה בְּפִי
כָּל הַפּוֹסְקִים וּמִבּוֹאֵר בְּשִׂאלָתוֹת דְּרִי"א פ' וִיקָהֵל וּכְבֹהֲ"ג סוֹף הַלְכוֹת מַגִּיל
לַעֲנִין מִנְהַג שְׁלֹא לַעֲשׂוֹת מַלְאכָה בְּפוֹרִים זֶה"ל, וּמִגִּלָּן דְּמִנְהַגָּא מִלְתָּא הִיא
אֲרִב"א אֲרִי אִמֵּר רַב דְּכִתִּיב שָׁמַע בְּנֵי מוֹסֵר אֲבִיךָ וְאֵל תִּמְשׁוּ תוֹרַת אִמְךָ וְדַעַת
הַשְׂאֵלְתוֹת שֶׁם דְּמִנְדִּין אִף עַל מִנְהַג וּבְגִמ' מִצִּינוּ כְּעִי"ו בְּחוּלִין צ"ג אֲרִי הִנֵּי
בִיעֵי חֲשִׁילָתָא שְׂרִיין וְאֵת לֹא תִיכּוֹל מִשּׁוֹם אֵל תִּמְשׁוּ תוֹרַת אִמְךָ, וְעִי' פִּסְחִים
נ' ע"ב וּשְׁבֵתָ כִּג ע"א, וּבִירוּשָׁלַי ב"מ פ"ו ה"א אֲר"ה זֹאת אִמְרַת מִנְהַג
מִבְּטֵל הַלְכָּה, וְעִי' יִשְׁשׁ ב"ק פ"ט ס' מ"ד מ"ש בּוֹה, וִירוּשָׁלַי פֹּאָה פ"ז
ה"ה כָּל הַלְכָּה שֶׁהִיא רוֹפֶפֶת בְּבֵית דִּין וְאִין אֵת יוֹדַע מִה טִיבָה צֹא וְרֹאֵה מִה
הַצְּבוֹר נִוְהַג וְנִוְהוֹג, וּבְבִבְלֵי פִסְחִים ס"ו ע"א הֵנָּה לֶהֱן לְיִשְׂרָאֵל אִם אִינֵן נִבְיָאִים
בְּנֵי נִבְיָאִים הֵם, וּבְבִרְכוֹת מ"ה הִלְכְתָּא מֵאִי א"ל פּוֹק חוּי מֵאִי עֵמָא דְּבֵר,
וּבְפִסְחִים פ"ב ע"ב רַבְשִׁמּוֹן שֶׁל נִיד יִשְׂרָאֵל קְדוּשִׁים נִהְגוּ בּוֹ אִסּוּר אִף בְּמִקּוֹם
שְׁעוֹבִירִים עִי"ו בְּלֹא רְנוּתֵר מִשּׁוֹם דְּמִה"ה מוֹתֵר הוּא מִ"מ רְשָׁאִים לַעֲבוֹר בִּשְׁב
וְא"ה לְקִיָּם מִנְהַגָּם, וְעִי' יִירוּשָׁלַי פִּסְחִים פ"ד ה"א שֶׁהִחְמִירוֹ הִרְבָּה בְּעִנְיֵי
מִנְהַגִּים (וְעִי' רַמ"א א"ח ס' תר"צ מִה שְׁכֵתָּה מִהֲבִי בִשֶׁם הָא"ח דֹּאִין לְבַטֵּל
שׁוֹם מִנְהַג וְלֹא לַלְעוֹג עֲלֵיו כִּי לֹא לְחֵנֶם הוֹקֵבַע וּכְמִנְ"א וּבִאֲחֻרָנִים שֶׁם מִשׁ בְּעִנִּין
מִנְהַג וּבִשְׁעֵי יוֹד ס' שְׁעִי ס"ד מ"ש מִהֲמִהֲרִי"ל שְׁנֵהֲנוּ לְהַקְפִּיד שְׁלֹא לִכְנוֹם
לְבֵית אַחֵר (הַחֲזוֹר מִכֶּה"ק) קוֹדֵם שִׁירְחָץ יִדְיוֹ וּמִנְהַג אֲבוֹתֵינוּ תּוֹרָה, וּבִשְׁוֹת
רִשָּׁל ס' ס"ג וּבְכ"מ כ"ס יִשְׁשׁ וְכֵן כְּכִים בְּהִנְהוּת הַש"ע וְר"מ) :

(ב) וּלְפִיז כִּיּוֹן שְׁעֵר הַיּוֹם לֹא דֹאִינוּ וְלֹא שָׁמַעְנוּ שֶׁהַנְּשִׁים הִשְׁתַּתְּפוּ בְּבִחִירוֹת
לְרַב וּלְפִרְנִס וּכְדוּמָה אוֹ שֶׁהָיוּ מִמוֹנּוֹת פִּרְנָסוֹת עַל הַצְּבוֹר וְעַסְקוּ
בְּעִנְיֵי הַקָּהֵל בְּרוֹר הַדְּבָר שׁוֹה הוּא בְּכֻלָּל מִנְהַג יִשְׂרָאֵל הַיּוֹדָה וְאִסּוּר לִשְׁנוּתוֹ
מִשּׁוֹם אֵל תִּמְשׁוּ תוֹרַת אִמְךָ, אַחֲרֵי שֶׁהִדְבֵּר אִסּוּר נָם עַל פִּי דִין תּוֹרָה כְּמוֹ
שֶׁנִּתְבָּאֵר לְעִיל :

(ג) עִי"ו כֵּתֵב לְהַשִּׁיג זֶה"ל

מִנְהַג אִינוּ נִקְרָא אִלָּא דְּבֵר הַשְׁכִּיחַ זְנוּשָׁה כְּפֹה פְּעֻמִּים אֲכָל דְּבֵר שְׁאִינִי
תְּדִיר לֹא שְׁמִי מִנְהַג (הַרְמ"א כְּתוּם ס' שְׁלֵא מִהֲרִיב"ש), ע"ב ,

רֹאֵה מִשׁ בְּשׁוֹת חֲתָ"ס חֲאוּחֵלִס' נ"א וְרִגִּיל אִנִּי לּוֹמֵר כָּל הַמִּפְקֶק עַל
גִּיּוּמִסִּינוּ וּמִנְהַגֵּינוּ צִרִיךְ בְּדִיקָה אַחֲרֵינוּ כִּי מִי שֶׁהוֹרֵתוּ אִוְמָתוֹ וְיִדְאָת ה' הַתּוֹלָתוֹ
וּבִילְדֵי נִכְרִים לֹא יוֹסִיף לֹא יִתֵּן לְחִמּוֹא אֵת בִּשְׁרוֹ, ע"כ , וְהַכּוֹתָב הוּא לֹא
הִסְתַּפֵּק בּוֹה שְׁבֹא לְפַקֵּק עַל הַמִּנְהַג רַק שְׂרוּצָה לַעֲקוֹר אֵת הַדְּבָר מִעִיקְרוֹ
שְׁאִין זֶה מִנְהַג כָּלל כִּיּוֹן שְׁאִינוּ שִׁבִּיחַ וּלְכ"ע מוֹתֵר הַדְּבָר, — וְלֹא הִי לוֹ מוֹח

בריא בקרקדו לא אמר כזאת שמנהג זה אינו שכיח הלא הוא ממש דבר השכיח בכל יום ויום שבכל ענינים הצבוריים מעולם לא לקחו הנשים חלק מיוחד בהם. — ומה שכותב שבחירות כלליות להסתדרות מדיניות לא ה' במציאות כלל, מה לי הסתדרות מדיניות או סתם הסתדרות, אדרבא, אם בשום הסתדרות לא לקחו הנשים חלק מאיזה כעס שיהי' על אחת כו"כ בהסתדרות מדיניות שאחריות גדולה מאוד עלי' בוודאי שאין לנשים חבל בזה. יעוד שאין זה דמיון כלל לנידון של הריב"ש והרמ"א, דהריב"ש כ' לענין אם הש"צ חייב במסים רהליא במנהג וע"ז כתב דזה רק כשמנהג מפורסם וידוע לפסור את החוננים ממס אבל בזה שלא שאלו מס מחזן אחד או ישנים לא מקרי מנהג, והרמ"א מיירי לענין מנהג פועלים כמה נוטלים שכר, אבל בנידון שלפנינו אדרבא לפ"ד של הכותב שהסתדרות מדינית לא היתה במציאות כלל איכ' לוא יהי' (לשיטתו) שאנו מסופקים עלי' איך הדין בזה צריך ג"כ להלוך אחר המנהג בהדברים הדומין לזה דהרי על מעשה זו ממש א"א להיר כיון דלא ה' במציאות כלל וז"ב ופשוט:

(ד) עו"כ דעת המרדכי (ר"ס מקום שנהגו) כשהתחילו לנהוג היתה דעתם להתנהג כן לעולם או הוא דאמרינן שאינם יכולים לבטל, וככל מקום שאנו אוסרים מנהג צריך שבכוונת הסכנון קבלו עליהם כן, וכן אוסר רש"ד"ס ח"ב סי' ס' מוכח ברמ"א יו"ד סי' רנ"ג ס"ב שמה שאנו קורין מנהג צריך שיקבלוהו עליהם בכונה, ע"כ.

ליתא כלל לשון זה במרדכי ולא מיירי כלל שמנהג של רבים רק נשאל ר"ם בטי שרגיל להתענות לפני ר"ה וכו' ורוצה לחזור בו והשיב שצריך שיתיר ג' וע"ז קאמר דו"ד שבשעה שהתחיל לנהוג דעתו ה' לעולם לנהוג כן הוסיא דאחרים נהגו בו איסור דהוי לעולם ואפילו פעם אחת אם נהג צריך היתר, ע"כ. הרי המרדכי מיירי שמנהג של יחיד שאסור משום נדר כמבואר שם וע"ז שפיר קאמר וצריך כוונה בתחלה להתנהג כן לעולם דאל"ה לא הוי בכלל נדר, אבל במנהג של כל בניי שאין זה בכלל נדר אלא משום אל תמוש חורת אמך שזהו בכלל סיני וגדר דרכנן בוודאי החכמים הראשונים התקינו בכונה שיתנהגו כן לעולם, איכ' בנידון דידן ברור דיש לו דין מנהג: מור בלי שום פקפוק, גם דברי הרמ"א ביורה דעה אינם ענין כלל לדברינו עיי"ש ותבין:

(ה) עו"כ הרא"ש כלל סי' כ' אוסר שמנהג אם אינו ברור ועמוד על דת' ויותר מזה כ' (המרדכי ר"ס הפועלים) שמנהג שאין לו ראיה מן התורה אינו אלא כטועה בשיקול הדעת, ועל סמך זה אין שייך כאן לסמוך על המנהג בדבר שאינו שכיח מכש"כ שלא היה זה מנהג שקבלוהו עליהם בכונה לתחלה ועל אכ"כ כשאין למנהג זה ראיה מה"ת, ע"כ.

למותר הוא בעיני להשיב על דברים אלו אשר כבר הוכחתי לעיל שאין בהם ממש ואין צורך להכפיל והדברים בדורים כמו שהוכחתי בהשרשים

לעיל דמנהג זה יש לו מקור נאמן ע"פ דין תורה והוא מנהג השכיח ונהג
הדור. בכוונה להתנהג כן לעולם ומעולם ועד עתה נהגו אבותינו כן וכו'
נתנהג גם אנו כן עד עולם וכל המפקפק בזה צריך בדיקה כמו שכתב החת"ס
וע"ש מ"ש ביו"ד סי' ק"ו ואל':

שורש ה.

(א) ענף תורה. בנמ' מוסה כ"א ע"ב כל המלמד את בתו הורה כאילו
מלמדה הפלות וברש"י שמתוכה היא מבינה ערמומיה
ועושה דבריו בהצנע, וברמב"ם פ"א מהל' ת"ת ה"ג צו חכמים שלא ללמד
אדם את בתו תורה מפני שרוב הגשים אין דעתן מכוונת להתלמד אלא הן
מציאות דברי תורה לדברי הבאי לפי עניות דעתן וע"י במאירי מוסה שם שכי
בואור אחר ובירושלמי מוכא בתוס' אמרו ישראל ד"ת ואל ימסרו לנשים ועיין
בס' בינה לעתים ריש דרוש א' מ"ש בתוך הרברים וז"ל כי על הרוב הוא
כמעט דבר מבעי בגשים להמשך זה מזה ורחוק רחוק הוא דתמצא באשה
חכמת התורה ושתיה' ניכ פרושה ואותות במדת הצניעות והצדקות עיי"ש
ובנמ' מנחות ק"י ע"א אמרו שאין דעתן מיושבת ככנות ודנינו שאין להם דעת
חקיפה להעמיק בכוונה התורה. ואם במצות ת"ת שהיא חיינו ואורך ימינו
ושקולה כנגד כל המצוה למאמרם ות"ת כנגד כולם צו החכמים שלא ללמד
לנשים משום שידעו מכען ודעתן של רוב הגשים שיוציאו ד"ת לדברי הבאי
(אע"פ שמצינו כמה נשים שלמדו תורה והיו גדולות בתורה ובצדקות ע"י שה"ג
ע"ך רבנית מה שהביא מכ"ס וכ' שם רחז"ל על הרוב דברו ולמעומא
דמעומא אף לר"ם לא חיישינן) על אחת כו"כ שאין לנו לסמוך על הגשים
שיכריעו בדעתן בענין הנוגע לרבים מפני שבמעט אין לך דבר אף של חול
שלא יהא נוגע בהדת' והרבה יש לחוש שהגשים שרעהן קלות יכריעו בדעה
נגד דעת התורה. ומד"ן זה רא"י נכונה לאסור שום השתתפות הגשים
בבחירות וכנ"ל:

(ב) ענף צניעות. בשבועות ל' ע"א ב' הראשונים בהא דמבואר בגמרא
וכ"ת אשה לא אורחא משום דכתיב כל כבודה בת
מלך פנימה דנשים יקרות אין מומנים אותן לב"ד וכן נפסק בשו"ע ח"ט סימן
י"א וע"י יבמות י"ב ראשה בושא לבוא לב"ד ודף ע"ז שם דהמעס שאמרו
עמנו ולא עמונית משום דמבואר בקרא על דבר אשר לא קדמו אתכם בלחם
יבמים ואין דרכה של אשה לקדם אף לקראת אשה משום שכבודה בת מלך
פנימה. וע"י ירושלמי שם פ"ח ה"ג מי דרכו לשכור ולייעץ האיש ולא האשה
ת"י נזיר י"ב ע"א וביב קל"ט ובירושלמי מגילה פ"א ה"ז וע"י ספרי תצא מוכא
ברש"י עה"ת (כ"ב ט"ז) מכאן שאין רשות לאשה לדבר בפני האיש, ועיין
בשו"ע אהע"ז סי' ס"ב ס"א וי"ד סי' רנ"א ובקידושין ע' ע"א וכהובוה דף ער
איוז דה יהודית מדברת עם כל אדם וע"י בש"ע אהע"ז ובכ"ש שם ובכ"מ

הג'ל ותראה כמה חשו חו"ל לצניעות בנות ישראל וכל שכן לתערוכת אנשים ונשים ועי' ברמב"ם פ"ו מהל' יו"ט ה"כא חייבין ב"ד להעמיד שוטרים ברגלים וכו' שלא יתקבצו שם לאכול ולשתות אנשים ונשים ויבואו לידי עבירה וכן יזהירו בדבר זה לכל העם כדי שלא יתערכו אנשים ונשים בכתיבה לשמחה, ע"כ, ומכאן בש"ע סי' תקכ"ט, ומקור הדבר כ' מקדושין פ"א סקבא דשתא דינלא ופידש"י רעוע של ימות השנה ליחוד ולעבירה ימות הרגל שיזו קבוצת אנשים ונשים לשמוע הדרשה ונותנים ונושאים וע"ז, ובתוס' כ' ונותנין עין זה על זה וי"א לכך נהגו להתענות לאחר פסח ולאחר סוכות, ובנ"א כ' מהא דמכואר בסוכה נ"א ע"כ דבשמחת כה"ש היו מתקנין תיקון גדול שתהיינה נשים וישיבות מלמעלה ואנשים מלמטה א"ר קרא אשכח ודרוש וספרה הארץ משפחות משפחות לכד משפחת בית דוד לכד ונשיהם לכד, והלא דברים ק"ז ומה לעתיד לבוא שעוסקין בהספר ואין יצה"ר שולט בהם אמרה תורה אנשים לכד ונשים לכד עכשיו שעוסקין בשמחה ויצה"ר שולט בהם על אחת כמה וכמה, ע"כ, וברש"י קרא אשכח שצריך להכדיל אנשים מנשים ולעשות גדר בישראל שלא יבואו לידי קלקול, ע"כ, א"כ בנ"ר הא"ר אפשר להעלות על הדעת ששום איש מהחרדים יקח חלק בבחירות כאלו אשר בהנבחרים יהי' בהם תערוכת אנשים ונשים הפורצות גדר צניעות בנות ישראל ואיש אשר בו אף ריח תורה לא יאמר שבחירות כאלו מותרים מצד ההלכה וכי יועילו אף אלף ראיות לסתור ולהנהיג חדשות בקרב עם ישראל נגד המוסר והמסמך בבני' גדר הצניעות בין אנשים לנשים, — וכוונתם אך ורק להדמות למנהגי שאר האומות באמנם נהי' ככל הגוים ואינם רוצים לשמוע את אשר התורה מצווה אותנו כדיני עריות בסוף פרשת קדושים ושמרתם את כל חקותי וגו' ולא הקיא הארץ אתכם וגו' ולא תלכו בחקות הגוי, ובספרי ארץ ישראל אינה כשאר כל הארץ אינה מקיימת בעלי עובדי עבירה ועיי"ש, ועי' ברמב"ן כסה"ט סוף שורש ה' שכתב לכאן דעת הבה"ג שחשב ר' לאוין ולא תחמיא את הארץ (נבי מחויר נרושתו) ולא תונה הארץ (נבי אל תחלל את בתך להונתה) ולא תחניפו את הארץ (נבי לא תקחו כופר לנוס) וכן ולא תטמאו את הארץ הבתוב שם שסוכר הבה"ג רענין אוהרות אלו שבאו להוסיף אוהרת לאו בא"י, ובחול' ליכא באיסורין אלו רק לאו אחד ובא"י איכא שני לאוין בדרך שאמרו בספרי לענין לאו דלא תסגי נבול אף על פי שאיכא לאו דלא תנוול עיי"ש הרי מכואר גדול עונש החוטא בא"י מחוטא בחול' וכמ"ש בהקדמה מדברי הכל בו אינו דומה מורד בפלסין של מלך למורד דין לפלסין, אבל החרדים המאמינים בתורה ובדברי חו"ל דים לא תהי' כזה ולא ישתתפו ח"ו בהנחת יסודות כאלו אשר מסרתם אך ורק לפרוץ פרצה גדולה בתורה ומעשי ותעמולי האנשים האלה לא יועילו ב"ה מאומה על דוב בני ישראל השלימים לתורת ה'.

והקורא תמים כמה יחשוב שגשג א"י עומדת וצוחות ותובעות זכיות שלהן

בהבחירה לכן בא המורחץ להפך בזכותו, אבל האמת הוא כי בארץ ישראל נלו הנשים את רעתן שאינן רוצות כלל בזכות הבחירה וסומכות בזה על דעת בעליהן (הדרך ג' ט"ז) והוא דבר טבעי הנובע ממקור מחצבתם הקדושה מסודות ומנהגי הישראלים ומשונות הן בזאת מנשי כל אומה ולשון. וראה מ"ש בזה באנצקלופדיה העברית, אוצר ישראל (י"ל בנזירק) בערך נשים לאחר סמעתיק כמה סאמרי חז"ל ששכחו מעלת נשי ישראל כי מזה נרע עד כמה נחל כח הנשים הצדקניות בישראל ואין אומה ולשון שיכולות נשותיהם להדמות לנשי ישראל בצניעותן ובתומתן ובטוב לכן לכל דבר שבצדקה בחינוך בניהן ובנותיהן ובעזרתן לבעליהן ולכן לא נשמע מנשי ישראל גם היום איוה נמיה לבת הנשים הדורשות משפט לעצמן ושווי זכויות בכל עניני המדינה כמו לאנשים, ע"כ. ואת הכותב הזה כסח אין לחשוד בשום דבר ורק כותב הוא את האמת כמו שהוא טבען של נשי ישראל, ואם נמצאות מקצת נשים היוצאות מן הכלל ורוצות לפרוץ גדר הצניעות, — בטלה רעתן אצל הרוב וח"ל להוציא לעז על כל בנות ישראל הבשרות:

ג) ענף שלום. כחולין קמ"א ע"א נחל השלום שכן איש לאשתו שרה, אמרה תורה שמו של הקב"ה שנכתב בקדושה יסחה על המים ובאבודיהם שער ג' ב' להסביר עפ"י הטעם שפסרה התורה את הנשים מס"ע שהיו לפי שהאשה משועבדת לבעלה ואפשר שבשעת עשיית המצוה יצוה עליה הבעל לעשות מצותו לפיכך פטר אותה הכורא ממצותיו כדי להתה לה שלום עם בעלה ונדול השלום וכו', א"ד. ויש ללמוד ק"ו לנידון דיון אם הקב"ה פטר לעולם את הנשים ממצותיו מפני שלפעמים רחוקות תוכל המצוה לטרום מחלוקת בין איש לאשתו על אחת כמה וכמה שאין לנו ליתן יד לאותן שרצין להנהיג במחנה ישראל ובארץ ישראל חדשות לא שערם אבותינו ולטרום כמעשיהם להרכות מחלוקת בישראל בין איש לאשתו כי חושבים המה אשר בנקל יהי להם להשפיע אף על נשי החרדים (על ידי אמצעים שהחרדים אינם יכולים להשתמש בהם) שתבחרנה כאנשים התבימים כדעה אתם ושלא כרעת בעליהן. מובן מאליו שמצב כזה מהרס את שלום הבית והיא פרצה נחולה במהרת חיי המשפחה:

והשקפת דעת התורה כזה שלעולם חושבים אנו דעת האיש והאשה לדעה אחת כי ע"פ ד"ת אשתו כנופו לענין כמה דברים, ע"י כתובה מ"ז ראם כייש את אשתו כאילו כייש איתו ודמי כושתה שלו, וע"י מנחות צ"ג וברכות כ"ד ושבעות ל' [אשת חבר כחבר] וירושלמי מנהדין פ"ז ה"ז וירושלמי כתובות פ"ט ה"ט [אשת לסטים כלסמים], וע"י ככ"י א"ח ס"י קפ"ז שאין נקרא ארס אלא כשיש לו אשה ה"ל וי"ג נוף אחר ושפיר מצית למימר על ברייתך שחתמת בכשרנו ועיי"ש במק"א. ומקור הדבר ביבמות ס"ג ע"א וביתר ביאור כוונה נשא בפ' דברכת כהנים עיי"ש אם כן כהר שזאת לא חת' בעדת ישראל שניתן מקום לחשוב דעת האיש והאשה לשתי דעות

מחולקת בדבר הננוע לדת או לכלל ישראל כי עפי' ד"ה צדיקים המה האיש והאשה בכל אופן שהוא לראות שתהיינה דעותיהן שוות ובפרט כלפי תימן. יכל משפחה ישראלית לא תהי' לה רק דעה אחת בכל עניינים הנ"ל, אך כל בר דעת ישר מבין אשר הנשים המחוקקות בדת ורוצות לעבור בפני עצמן בעניינים הננועים לכלל הצבור וכדומה יש לפנייהן בכל מקום בר נרחב לפעולותיהן הן בעניני חינוך בניהן והן בעניני הרבה מוסדות הצדקה וכדומה אשר מעולם נצטיינו ונשתבחו בזה נשי ישראל הצנועות. ומדברים כאלו לא לבר שרעת ההדרים נוחה מזה אלא שתיכעים זאת בכל עזו מאותן הנשים שתמלאנה את הפקידן. והנני כותב את זאת יען. כי ראיתי זה מקרוב שיצא אחד מראשי המורהים המכנה א"ע כ"ש, רב"י לבנות גאון מפורסם מרבני פולין שליט"א יען שגלה את דעתו להלכה בדבר שאלה הנ"ל, ולא באתי בזה להשיב על דברי חירוף ונידוף שלו כי אין מן הכבוד כלל להשיב ע"ז ואין הרב הגאון הנ"ל צריך לזה רק על מ"ש בשמו שלדעתו חושבת התורה את הנשים. כעבדים ולכן עתה כאשר כבר בא הזמן בעולם שהעבדים נשתחררו כן הגיע הזמן שגם האשה תשתחרר וכוונתו בדברים אלו הכוונת כמדקרות חרב להסית את הנשים נגד התרדים ורעת התורה אשר זה דרכו של השטן הוא היצ"ר:

ובאמת דברים אלה בדוים ממנו בדרכו של מויוף וכל בר אוריין ההוגה כש"ס רואה כמה חובות הטילו החכמים על האיש בנוגע להאשה.

ע"י יבמות ס"ב אמרו האוהב את אשתו כנפשו והמכבדה יותר מנפשו יכו' וכן בחילול פ"ח ויכבד אשתו ובניו יותר ממה שיש לו שום תלום בו והוא תלוי במי שאמר והי' העולם ובבבא מציעא נ"ט לעולם יהא אדם זהיר באונאת אשתו ושם אתהך נוצא נחין ולחיש לה ר"ל שישמע לרברי אשתו במילי דע"א או רביתא ובגדה ס"ה ע"ב מלמד שנתן הקב"ה בינה ויתרה באשה יותר מבאיש ומה"ט בת י"ב שנה נדריה קיימין וכוכר כן י"ג שנה (וע"י ברש"י כהובות נ' ע"א לענין תינוקת בת י"ב להעניט משום שהיא ממדת להביא כח שאינה מתשת כחה בלימוד התורה עי"ש וצ"ע). וע"י ברכות י"ז כתובות ס"ב שבת ק"ח סוטה י"א כ"א, רק מפני שהאשה במבעה היא רכה וענוגה וטרודה בצרכי הבית ובנידול בני' אשר מוטל עלי' לכן לא הטילה התורה עלי' חלק אחר מהמצוות היא מ"ע שהז"ג ואף מהעיקר הגדול והוא לימוד התורה פטרה התורה את הנשים, ומה"ט אין בכחה להכריע בדעתה בעניני הכלל הננועים בדת וכדומה:

והדביון לעבדים שמצינו כש"ס הוא ג"כ כעין זה שהעבדים בזמן ההוא שהיו משועבדים ליגשות צרכי אדוניהם פטרה אותם התורה ממ"ע שהז"ג כמו שפטרה את הנשים, אבל לא שחול' השוין את הנשים לעבדים ברמיונו הפשוט שהיא נחשבת כעבד. יאעתיק בזה עוד לשון הרמב"ם שמבאר היטב בכל הנ"ל וז"ל בפ"ט מה' אישות וכן צו חכמים שיהא אדם מכבד את אשתו יותר מנפשו ואוהבה כנפשו ואם יש לו ממון מרבה כטובתה כפי ממון ולא ישל עלי' אימה ויתרה ויהי' דבורו עמה כנחת. ולא יהי' עצב ולא יהיה

דגון וכן צו את האשה שתהא מכבדת את בעלה ביתר מראי וי' עלי' מורא
סמנו ותעשה כל מעשי' על פיו ויהי' בעיני' כמו שר או סלך מהלכת בתאיה
לבו ומרחקה כל מה שישנא וזה דרך בנות ישראל ובני ישראל הקרושים
זהמהורים בוונון ובדברים אלה יהי' ישובן נאה ומשובח, ע"כ. הרי לפנינו
די באר השקפת דעת חז"ל בנוגע חובת האיש להאשה וכן חובת האשה להאיש
אשר רק באופן זה יהי' ישובן נאה ומשובח. וא"ל:

(ד) עתה אבוא לדברי ההשנות, וז"ל בתוך דבריו:

בענין זה דמ"ע שה"ג נשים פטורות ומצינו מצוות היוצאות מן תכלל
דחייבות כגון מצות הקהל, שמחת החג, מצה בפסח, ועוד וכו' דמסמנות
כל התורה כולה. אמר להעמיד כלל דבמצוות לאומיות שחיוכן מוטל על
כלל האומה כלומר שהצורך כולו חייב בהן נשים ג"כ חייבות ורק במצוות
פרטיות שחיוכן מוטל על היחיד פטרה התורה את הנשים כמ"ע שה"ג, ופי
שהחיוכ המשותף המוטל על הנשים דוחה את החיוכ הפרטי, אבל החיוכ
הלאומי גדול ולפיכך אף נשים חייבות, ע"כ.

על דברים אלו כבר השיב יפה בדברים ברורים ונכונים יד"ג כבוד הרב
הגאון המובהק וכו' מוהר"ר מאיר דן שליט"א אבר"ק אסטראב בתשובתו
(בחוברת, דעת הרבנים) הנדפסת בראש הקונטרס הנוכחי) שם"ש, מסממנות
כל התורה כולה כנראה לא על תורתנו הקדושה כוון רק לאיזה תורה אחת
כי בתורתנו נמצאות גם מצוות סוכה שופר דא' וכדומה שהם גם כן מצוות
לאומיות ואעפ"כ הנשים פטורות וחז"ל לא ידעו כלל חילוק בין מצוות לאומיות
לפרטיות כי כל המצוות היו אצלם דתיות ולאומיות כאחת. ואין כדאי להאריך
ולהראות ביטולן של דבריו כי הם נגלים לכל בר אוריין עיי"ש. ועי' מ"ש
בראש ספרנו וא"ל:

(ה) ע"כ ומסיבה חובת והלא דברים ק"ו ומה סמיכת הקרבנות שכן
הרין אין הנשים סומכות ואעפ"כ הוציאו חכמים גדולים את
קרבנותיהם לעזרת נשים לסמיכה לעשות נחת רוח לנשים על אחת כו"כ
שאין לנו רשות להוציא את הנשים מכלל ישראל. כבר נדול כסדור הסרינה,
ע"כ.

האון נא היטב קורא יקר ק"ו זה! ומה אם החכמים הוציאו לפעמים
קרבנותיהם לעזרת נשים לעשות נחת רוח לנשים צדקניות שרצו לקיים מצוות סמיכה
שכמדומה אין בה עונג נשמי רק נחת רוח רוחני (עי' היטב ברמב"ן ריש
פ' ויקרא ענין הסמיכה) על אחת כו"כ שצריכין אנו לעשות נחת רוח לפורצי
גדר הרת והצניעות בישראל שרוצים בע"כ לזכות את בנות ישראל בשיווי הזכויות
אשר פטרת כוונתם רק להדמות לחקות הגוים בימינו אלה וללכת בדרכיהם
וכי ק"ו זה יש לו תשובה?

(ו) ע"כ ושיבת איי מצוה וא"א לשוב הארץ בלי הסתדרות פנימית
ומצוה זו נשים חייבות בה כאנשים בשם שחייבות במקרא מלה
ובג"מ אק"ש שהן מ"ע שה"ג משום דאף הן היו באותו חנם שש"כ ישבת
איי שאינה מ"ע שה"ג, ע"כ.

והנה בעיקר ד"ז אב ישיבת אי מצוה בזה"ו האריכו כבר ראשונים ואחרונים ע' ברמב"ן בסה"ט ס"ע ד' ובמנ"א שכ' לדעת הרמב"ם דמצוה זו אינה נוהגת לדורות עד עת בא משיח רק בימי משה ודוד וכל זמן שלא נולד מארצם עיי"ש ובהוס' כתובות ק"י ע"ב מ"ש בשם רבינו חיים ועי' בשו"ת אבני נזר י"ד ס' תניד מה שהאריך בעניין זה דמצות ישיבת אי' בזמן הזה ומדחה את דברי המנ"א עיי"ש :

אמנם אם המצוה מוטלת אף על הנשים יש לעיין לפעניד לפי מה שמבאר הרמב"ן דכינוש הארץ הוי בכלל מצוה זו אי"כ הרי מבואר בקידושין ל"ה ב' איש רדכו לכבוש (את הארץ במלחמה, רש"י) אשה אין דרכה לכבוש ועי' בחינוך מ' תקס"ב בלאו דלא תדרוש שלום וטובכם וכן מ' תקס"ז חר"ג תר"ד וככ"ט שכ' דהמצות הם רק בזכרים כי הם הנלחמים ולא הנקבות ומה שהקשה המנ"ח מהא דמבואר בספ"ה דסוטה דבמלחמת מצוה יוצאת אפי' כלה מתפחה אי"כ מצות אלו נוהגות אף בנשים ונשאר בצ"ע לפעניד ניב דס"ל להחינוך דאע"פ שכמלחמת מצוה יוצאת אף כלה מחופתה היינו דוקא להספיק מזון ולהקן דרכים ולא לגוף מלחמה ומעמי' לפי מה דמבואר בנזיר נ"ט ע"א ראב"י אומר מנין שלא תצא אשה בכלי זין למלחמה ת"ל ולא יהי' כלי גבר על אשה וכ"ה בחינוך מ' הקס"ב שלא יוריינו הנשים בזונם ומבואר ברש"י נזיר שם וכן בתיב"ע שופטים ה' בקרא ידה ליתר תשלחה וז"ל מובתה יעל אתה חבר שלמאה דקיימית מה דכתיב בספר אורייתא דמשה לא יהיו תיקות וין גבר על אתתא וכו' אלהן ידה לסיכתא אושימת, ע"ב, הרי מבואר דיעל לא לקחה דרב להרונ את סיסרא משום דאיכא לאו זה אף על גב דשם היתה מלחמת מצוה הרי מוכרח מזה כמ"ש דאע"פ דבמ"ט מוציאין כלה מחופתה לא לעיקר המלחמה מיירי רק להספיק מזון וכדומה ואף לאו איכא בזה א"כ שפיר כ' החינוך דמצוות אלו אין נוהגות בנקבות משום שעולם אינם בכלל עצם מצוות הגוהגות במלחמה. אי"כ לדעת הרמב"ן דמצוה זו דישיבת ארץ ישראל הוי בכלל כיבוש יש סברא לומר כמו שאינן מחויבות במצות כיבוש הכי נמי אינן מחויבות במצות ישיבת ארץ ישראל :

וכן לפ"ט דפשוט דנשים אין להם חלק בארץ כמבואר בספרי פינחס לאלה תחלק הארץ וגו' איש לפי פקדיו יצאו נשים מ"א וכן הוא בספרי קרח ועי"ש בספרי פינחס נבי בנות צלפחד כיון ששמעו בנות צלפחד שהארץ מתחלקת לשבטים (בפסקתא הגירסא לזכרים) ולא לנקבות נתקבצו כולן וכו' ומה"ט ב' הראשונים בברכות ב' ע"ב על הא דאמרינן שם נשים בברכת המזון דאורייתא או דרבנן פירש"י דכתיב על הארץ הטובה אשר נתן לך והארץ לא נתנה לנקבות להתחלק ואי משום בנות צלפחד חלק אביהם הוא דנטלו שהיה מיוצאי מצרים, ע"כ, ומה נראה נ"ב קצת דאינן בעצם במצות כיבוש הארץ כיון דאין להן חלק בארץ אמנם מהא דמבואר בכתובות ק"י הכל מעלין לא"י אחד אנשים ואחד נשים ובגמ' איתא היא אומרת לעלות והוא אומר שלא לעלות כופין אותו לעלות מוכח בהדיא דגם נכה איכא מצוה ועי' בירושלמי

שם מוכא במור אהרע ס' ע"ה שס"ל היכא דהיא רוצה וזוא אינו רוצה אין כופין אותו וס"מ לירדן כופים וה' אפשר לומר דהמצוה היא בנשים כמו גבי פויד דאינו מצוות ואעפ"כ הן בכלל מצוה זו לסייע את האיש במש"כ הר"ן אולם הראב"ד הביאו הר"ן בכתובות כ' להדיא דנשים מצוות בישוב א"י וכ"כ המנ"ח במשימות כדעת הרמב"ן ולא העיר מהג"ל ולפמ"ש צע"ע כדעת הרמב"ן שורר גם כס' כלי חמדה פ' מסעי שהעיר קצת מהג"ל אמנם ברור דאפי' אי נימא דנשים ישנן בכלל מצוות ישוב א"י כמ"ש הראב"ד והמנ"ח כדעת הרמב"ן אין מזה נדנוד ראי' להתיר בענין שלפנינו כי אין שום חילוק בזה בין אי' לחו"ל כס' המעמים שביארת' בהשרשים דלעיל וז"ל :

זכחת ימית מאמרי אמרתי להעיר שכפי הנראה בהשגחה העליונה נסתכבה הסבה שתיכף בהעדר הראשון בא"י יצאו הציונים להלחם נגד הרבנים גדולי ישראל בכרי שנרע את אשר לפנינו באיזה דרכים המה רוצים להתנהג בארצנו הקדושה אולם אין לנו לפחור משום דבר כי בטוחים אנחנו בעזרת השם אשר מעשיהם נגד דעת הרבנים רוח ישראל סבא לא יועילו כלל והעם ישראל לא ישמע אליהם ולא יזוו מדרך התורה"ק אף כקצו של יוד זכויות זה נזכה לנאולה קרובה מן השמים כמאז"כ ועשיית הישר והטוב בעיני ה' וגו' ובאת וירשת את הארץ המובנה וגו' :

הכותב לכבוד התורה ולמען האמת והצדק, ווארשא אייר תר"פ.

מנחם מענדל טרייט נ"י קאשער.

להעיר על דבר.

בעת כתבי קונטרס הנוכחי בא לידי ס' חדש מלכי בקדש' (י"ל באמריקא) מאת הרב ר' חיים הירשענוואהן, והוא שו"ת בהנהגת הממלכה בישראל ע"פ דרכי ההלכה. והנה לכתוב כל מה שיש להשיב על דבריו שם צריך חיבור מיוחד ולא באתי בזה רק מה שראיתי לנכון להעיר על מה שכתב שם בשאלה ג' בענין כניסה למקום מקדש בזה"ז שכולנו טמאים, אשר בטח בקרב הימים ינתן רשות לכל העמים לכנוס לשם וה' הגר אשר בקרבנו יעלה מעלה ואנחנו נרד מטה ולשחוק נה' בזה לכל העמים, ועל יסוד זה כתב להוכיח ע"פ ההלכה שהר"ן עם הראב"ד בהשנות בהל' ב"הב פ"ו ה"ד שכתב לפיכך הנכנס עתה שם אין בו כרת, ומכאן שכוונת הראב"ד שגם לכתחלה מותר לכנוס בזה"ז ואפי' איסור דרבנן ליכא ודעת הרמב"ם הוא יחידאי ומרחה את שיטת הר"ם דס"ל ק"ר קל וקלע"ל א"ד. נשתוממתי על המראה הזאת אשר רב בישראל שיש בו ריח תורה ירים את ידו להתיר איסור דאורייתא של כרת ר"ל לדעת כל (רובו ככולו) הראשונים ורק דעה יחידית היא שאינו אסור אלא מדרבנן, ואציין דברי הראשונים שכי' מפורש להלכה דהנכנס בזה"ז שכולנו טמאים למקום המקדש חייב כרת, עי' תוס' יומא מ"ד ע"ב, רמב"ם פ"ז מהל' ב"הב היטו ופ"ז ה"ז, רבינו ברוך ז"ל כס' התרומה הל' א"י, רבינו הרא"ה ז"ל בס' החינוך מ' שס"ב שס"ג וקפ"ד ולדבריו איכא עשה והרי לאוין להנכנס בזה"ז במקום מקדש, רבינו אלעזר ממ"ץ כס' יראים מ' שבה, בספר כפתור

ופרח פ"ו לרבינו אשתורי הפרחי ז"ל, בס' האגודה פ"ד רשבועות חזבא בזמן
אברהם, מהר"ל הל' יוה"כ, שו"ת חשב"ץ ח"ג סי' ר"א, שו"ת הרמ"ע
ספאנו סי' כ"ה, המנ"א בס' הקס"א. הרי לפניך המון ראשונים שפסקו
להלכה ממזרח דאסור מדאורייתא לכונוס במקום המקדש והגכנס חייב כרת
ואין חולק בדבר רק הראב"ד שסובר דאין בו כרת משום דס"ל ל"ק לע"ל אבל
גם הראב"ד מודה שאסור מדרבנן לכונוס וכן הבינו בדברי הראב"ד שני גדולים.
בספריהם בשו"ת בנין שלמה או"ח סי' כ' ובס' מגדל דוד שגם הראב"ד מודה
שיש איסור גדול בזה רק שכרת ליכא ומה שנתקשה איזה איסור דרבנן יש
בזה להראב"ד בחי' כהנתי דמוכרח כן להראב"ד מהא דמגלה כ"ח דארי'
קדושתן אף שהן שוממים וכ' המנ"א להוכיח שזהו מדרבנן דרי' ס"ל בברכות
ס"א דל"ק לע"ל אי"כ ע"כ גם הראב"ד מודה בזה ועי' בתו"כ בחוקתי ובע"ל
יבמות ד"ו ועי' שמ"ד פ"ב וילקוט ישעי' נ"ג ואבט"ל. ועי' בשו"ת חת"ס א"ח
רל"ד רל"ו לענין הקרבת קרבנות בזה"ז וכן בס' דרישה ציון להנאן מוהרצ"ה.
קאלישער ז"ל ולהנה"צ הר"א מגריידיץ ז"ל שכולם תפסו להלכה פסוקה שאסור
לכונוס למקום המקדש בזמן הזה רק שרצו להתיר הקרבת ק"צ מפעם דכומאה
הותרה בצבור והארכתי בזה בקונטרס מיוחד בשאלה זו לבאר כשיטת האוסרים
ההקרבה בזה"ז ועי' בשו"ת בנין לציון מבעל ע"ל שהאריך ג"כ להוכיח איסור
כניסה בזה"ז. ועי' בשו"ת אבני נור יו"ד סי' תמ"ט שמפלפל הרבה אם חובה
בוה"ז להושיב שומרים למקדש בשביל דאסור לכונוס ושייך שמירה וכן לענין
ביאה במקצה בזה"ז עיי"ש וכמא"ה. אך בטקומות שאין אסור לכונוס רק
מדרבנן לכאורה י"ל לפס"ש בשו"ת הרדב"ז ח"ב סי' תרל"ג לענין עשר קדושות
שפירושם דהאירנה דרובה עכ"ל לא הועילו בהקנתן עיי"ש אי"כ ה"ג אך י"ל
דנבי נזים ליכא סומאה ועי' עירובין ק"ד. ועוד דקדושה דרבנן לחוד וגזירה
דרבנן לחוד כמש"ש הרדב"ז עיי"ש :

והנה את הרב הזה יש לחזק באחת משתי אלה או שלא למד ולא ראה את
כל דברי הפוסקים הראשונים והאחרונים הג"ל שפסקו כן, אי"כ עכ"פ
הי"ל למידע שאין לו להכריע בשאלה הנוגעת לכל ישראל (אשר נהונה להכריע
רק לגדולי ישראל) ולפסוק הלכה היפך מכל הפוסקים להתיר איסור כרת ר"ל
וליתן מכשול לפני רבים מאחינו בני' בזה"ז השומרים את הדת רק מחפשים
אחרי קולות יתירות ותולים א"ע אף בקרי עכביש ואם ימצאו המתיר אף אם
רק מכנה א"ע בשם רב די להם. או כי הרב הזה ידע וראה מקצת מהג"ל
אך נכזה הוא באש הלאומיות הציונית ומשה"כ ככונן לא הביא דעתו ונא להתיר
איסור זה מפני שמצד הלאומיות אין מקום לאסור הכניסה למקום המקדש והוא
כעין דחתר בחדת הנשים אלא החילוק הוא דשם יש צדדים שאין בזה רק
איסור דרבנן וכאן לרוב הראשונים הוא איסור דאורייתא של כרת ר"ל ורק
להראב"ד הוא אסור רק מדרבנן. והנני מציע את זאת לפני הרבנים גדולי
התורה שיצאו במחאה נלו"י בדבר הג"ל בעזר פנאי ולא נתחזק היתר לדבר כי
להם יאות הדבר לעשות וביה ישראל ישמע אליהם. הג"ל.